

Ἡ παράνοια, ὁ «μεγαθάνατος» καὶ τὸ ψυχομαχητὸ τοῦ «μεγάκερου»

(ΣΕΛ. 248)

ΑΛΛΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

—Διάλογο μ' ὅλους (κύριο ἄρθρο)	241
—Ἀνάσταση ἀπ' τὸν τάφο τοῦ Νέου Μεσαίωνα	244
—MEGADEATH (ποίηση)	258
—Μετεωρισμοὶ (τρία πολυσήμαντα ἰδεολογικὰ σχόλια)	259
—Ὁ κομιστής (ποίηση)	262
—Μῦθος - Λόγος, ἡ αἰώνια ἀστείρευτη διπλοσηγή (ἀξιολογικὴ καὶ ἱστορικὴ τοποθέτηση τῶν δύο αὐτῶν ἐλληνικῶν μεγεθῶν μὲ τὴν ἀφθαρτὴ γονιμο- ποιὸ δύναμη γιὰ τὸ σήμερα καὶ τὸ μέλλον)	263
—Λ. Μαρματσούρης, ὁ πλοίαρχος, ὁ ποιητής, ὁ Ἕλληνας (ἡ καταπληκτικὴ περίπτωση τοῦ Σπετσιώτη θαλασσόλυκου, ποὺ μπορεῖ καὶ ἀνακαλύπτει τὴν Ἑλλάδα ἐκεῖ ποὺ πράγματι ὑπάρχει: στὴν Οἰκουμένη)	271
—Ἐπίκαιρα καὶ ἀνεπίκαιρα (καὶ ἓνα σχόλιο τοῦ ἐκδότη):	275
—Ι. Μακρυγιάννης: τὸ πορτραῖτο τοῦ Ρωμιοῦ (μιὰ ἄλλη ἄποψη γιὰ τὸ στρα- τηγὸ ποὺ ἔχει ἀναχθῆ σήμερα σὲ πρότυπο)	279
—Ἡ κίνηση τῶν ἰδεῶν (κρίνονται «Πολύπτυχον 1982», Λάμπρος Κοιράνης καὶ Δημήτρης Σταμέλος)	286

Κυδαθηναίων 29

Πλάκα, Ἀθήνα (119)

Δ)ντής ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Ἀνάσταση ἀπ' τὸν τάφο τοῦ Νέου	
Μεσαίωνα	244
Ἡ παράνοια, ὁ «μεγαθάνατος» καὶ	
τὸ ψυχομαχητὸ	248
MEGADEATH	258
Μετεωρισμοὶ	259
Ὁ κομμιστὴς	262
Ὁ Ἑλληνικὸς Μῦθος	263
Λευτέρης Μαριματσούρης	271
Ἐπικάϊρα καὶ ἀνεπικάϊρα	275
Μακρυγιάννης : Τὸ πορτραῖτο τοῦ	
Ρωμιοῦ	279
Ἡ κίνηση τῶν ιδεῶν	286

Τόμος Α - Ἀριθ. τεύχ. 6 (30)

Περίοδος Β' - Ἰούνιος 1982

Διάλογο μ' ὅλους

Τὶ ἐπιδιώκουμε; Ποῦ τὸ πᾶμε; Γιατὶ θγάλαμε τὸ «Δαυλό»; Ξεκινήσαμε μιὰ προσπάθεια τόσο δύσκολη, τόσο δαπανηρή, τόσο πρωτοποριακή, γιὰ νὰ ἱκανοποιήσουμε φιλοδοξίες καὶ σκοπιμότητες; Θυσιάζουμε τόσα καὶ τόσα, ἀναλίσκόμεθα οἰκονομικὰ καὶ πνευματικὰ, γιὰ νὰ «φανοῦμε» κι ἐμεῖς, νὰ ἐπιδειχθοῦμε, νὰ παρασύρουμε κι ἄλλους, ὥστε νὰ ἀποτελέσουμε «κατάσταση», γιὰ νὰ πετύχουμε ὅ,τι, τέλος πάντων, πετυχαίνουν ὅσοι «φαίνονται», ἀναδεικνύονται, ἐπιβάλλονται, καθιερώνονται;

ὦ, μακριὰ ἀπὸ μᾶς τέτοια ὕβρις καὶ θλασφημία! Μακριὰ ἀπὸ μᾶς τέτοια σκέψη, τόσο ἄδικη καὶ τόσο ἀνόητη!

• Ἀδικη, γιατί ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ὁ «Δαυλός», ἡ ἀξιολογία του, οἱ ιδέες του, ἡ εὐθύτητά του, οἱ θέσεις του εἶναι ὅ,τι πιὸ ξένο, ὅ,τι πιὸ ἄσχετο, ὅ,τι πιὸ ἀντίθετο πρὸς τὴν «ἀνάδειξη», τὴν «ἐπιβολή», τὴν «καθιέρωση», τὴν «ἐξουσία», τὴ «δύναμη». Ὅποιος μπορεῖ νὰ ἐμβαθύνῃ στὰ θέματά μας, διαπιστώνει, ὅτι ὅλα τείνουν στὴν ἄρνηση,

Διάλογος μ' όλους

τὴν ἀπόρριψη κάθε ἐξουσιαστικῆς ἐπιδιώξεως, στὴν ἄρνηση καὶ ἀπόρριψη κάθε σκοποῦ, κάθε στόχου. "Ὅσοι διαβλέπουν σὲ μᾶς σκοπούς, στόχους, ἐπιδιώξεις ἀπλῶς κρίνουν μὲ τὰ μέτρα τὰ δικά τους, ἀπλῶς μᾶς ἀποδίδουν δικές τους ἰδιότητες, κατὰ τὸ «ταυτὸν ἐστὶ νοεῖν τε καὶ εἶναι» τοῦ Παρμενίδη.

● Καὶ ἀνότη, γιατί, ἂν θέλαμε νὰ «προκόψουμε» κι ἐμεῖς, θ' ἀκολουθούσαμε τὸν συνηθισμένο, τὸ σίγουρο δρόμο, τὸν γνωστὸ σ' ὅλους τοὺς φιλόδοξους, τὸν δρόμο πρὸς τὴν ἐξουσία καὶ τὴ δύναμη, τὸν ἀνέξοδο καὶ ἀκίνδυνο δρόμο — κι ὄχι τὸν ἀνηφορικὸ, τὸν πολυδάπανο, τὰν ἄχαρο καὶ πολυτάραχο. Καὶ δὲν θὰ ἦταν δὲ καὶ δύσκολο γιὰ μᾶς νὰ τὸν περάσουμε εὐκόλα κι ἄνετα.

Δὲν εἶναι, λοιπόν, ἡ δύναμη, ἡ ἐξουσία, ἡ ἐπιτυχία σκοποὶ μᾶς. Τότε, τί κάνουμε; Μὰ αὐτὸ ποὺ θγαίνει καθαρὰ, γιὰ ὅσους μποροῦν καὶ διαβάζουν βαθειὰ καὶ σωστὰ τὸν «Δαυλό»: *Τ ἦ ν ἂ λ ἦ θ ε ι α* — *κ α ι μ ό ν ο ν α ὑ τ ἦ* — *ζ η τ ο ὕ μ ε*. Τὴν ἀλήθεια, ἦ, ἂν θέλετε, τὸ φῶς ἐκεῖνο ποὺ θὰ φωτίσῃ τὸ σκότος, τὴν παρήγορη ἐκείνη χαραυγὴ, ποὺ θὰ γλυκάνῃ καὶ θὰ ἡρεμήσῃ τὸ ἄγχος μᾶς, τὸ ἀδιέξοδο μᾶς, τὴν ἀβεβαιότητά μᾶς — τὸ παγκόσμιο, ἄγχος, τὸ παγκόσμιο ἀδιέξοδο, τὴν παγκόσμια ἀβεβαιότη-

τα. Αὐτὸ κάνουμε, αὐτὸ ζητοῦμε, αὐτὸ θέλουμε, αὐτὸ ὀνειρευόμαστε.

Μιὰ ἀλήθεια, ἓνα φῶς γιὰ μᾶς καὶ γιὰ ὅσους τὸ ἀναζητοῦν, γιὰ νὰ ψάξουμε μαζί τους νὰ τὸ βροῦμε καὶ γιὰ νὰ αἰσθανώμαστε μαζί τους κοινὴ καὶ εὐεργετικὴ τὴν ἀγαθὴ ἐπήρειά του — καὶ ὄχι γιὰ νὰ τοὺς φέρουμε κοντὰ μᾶς, νὰ τοὺς κάνουμε ὀργανὰ μᾶς, πρᾶγμα ποὺ θὰ ἦταν ἐξουσιαστικό. Μιὰ ἀλήθεια, ἓνα φῶς ζητοῦμε, μαζί τους, πού, ἐπὶ τέλους, ἢ ἀπὸ κοινοῦ ἀναζήτησής του ἀποτελεῖ πρῶτιστο χρέος ὅλων τῶν συνειδησέων ποὺ συναισθάνονται τὸ τραγικὸ ἀδιέξοδο τοῦ ἀνθρώπου.

Δὲν εἶναι ὁ δρόμος ποὺ διαλέξαμε, δὲν εἶναι ὁ δρόμος τῆς Ἑλλάδος, αὐτῆς τουλάχιστον ποὺ νοοῦμε ἐμεῖς, δρόμος τῆς ἀλήθειας καὶ τοῦ φωτός; Ἀφάνταστα δύσκολο νὰ ὑποστηριχθῇ κάτι τέτοιο. "Ὅμως δὲν θὰ ἤμαστε εἰλικρινεῖς, δὲν θὰ ἤμαστε ἀγαθοί, δὲν θὰ ἤμαστε "Ε λ λ η ν ε ς, ἂν ἐπικαλούμεθα τὸ «ἀλάθητον» τῆς ἐπιλογῆς μᾶς. Καὶ ἔχουμε πεῖ, καὶ ξαναπεῖ, ὅτι ἐλληνικὸ καὶ ἀληθινὸ δὲν ταυτίζονται ἀπόλυτα. Ἐ-χουμε πεῖ, καὶ ξαναπεῖ, ὅτι τὸ ἐλληνικὸ εἶναι ἀφετηρία γιὰ τὸ ἀληθινὸ, ἐφαλτήρας ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἐκτινάσσεται κανεὶς, γιὰ νὰ ἀναρριχηθῇ σὲ ἀνώτερες σφαῖρες ἐλευθερίας καὶ ἀλήθειας. Καὶ ἔ-χουμε πεῖ, καὶ ξαναπεῖ, ὅτι αὕτη καθ' ἑαυτὴν ἢ ἀλή-

Διάλογο μ' όλους

θεια καὶ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἢ ἐλευθερία εἶναι ἰ δ έ ε ς, δηλαδή πράγματα πού πο-τέ δέν κατακτῶνται ἀπόλυ-τα, κορυφές τοῦ λόφου ὅ-που ὁ Σίσυφος δέν φθάνει ποτέ. Καὶ ὅτι μὴ μπορών-τας νὰ φθάσουμε τὴν ἐλευ-θερίαν καὶ τὴν ἀλήθεια, μπο-ροῦμε ὅμως νὰ ἐπιδιώκουμε τὴν ἐλευθέρωση καὶ τὴν ἐ-ξαλήθευσή μας, σὲ βαθμὸ πού εἶναι ἀπεριόριστος.

“Ἔως ἐδῶ ἔχει φθάσει ἡ σκέψη μας, ἡ σκέψη ὄλων τῶν συντακτῶν καὶ ὄλων τῶν φίλων τοῦ «Δαυλοῦ». “Ἔως ἐδῶ ἔχουμε προχωρή-σει ὕστερα ἀπὸ ἐπώδυνη, ὕ-στερα ἀπὸ ἐξαντλητική, ὕ-στερα ἀπὸ ἀγωνιώδη ἔρευ-να, κι ἔλεγχο, καὶ διάλογο, κι ἀποδείξεις. “Ἔως ἐδῶ φθάσαμε σήμερα, πού μιλά-με καὶ γράφουμε.

Πλανώμεθα; Οὔτε αὐτὸ δέν μποροῦμε νὰ τὸ ἀπο-κλείσουμε. Γιατί, ἐπίσης, ἔ-νας τέτοιος ἀποκλεισμός δέν θὰ ἦταν πράξη ἐλληνι-κή. Θὰ ἦταν, σὰν νὰ πιστεύ-αμε, ὅτι φτάσαμε πιά στὴν κορυφὴ τοῦ λόφου — ἐνῶ ὁ ἐλληνικὸς μῦθος τοῦ Σίσυ-φου ἀποκλείει ἐντελῶς μιὰ τέτοια δυνατότητα.

Τὴ ν ἀ λ ή θ ε ι α, τὴ ν τ ό σ ο ἀ ν α γ κ α ί α κ α ι τ ό σ ο ἐ π ε ί γ ο υ σ α ἀ λ ή θ ε ι α ζ η τ ο ὕ μ ε. Καὶ ἡ ἀνα-ζήτησή μας αὐτὴ εἶναι κί-νηση ἀτέρμονη, ἀσταμάτη-τη, ἀδιάκοπη, ἀνελικτική — ποτέ δέν εἶναι στάση, ἀκι-νησία, κατάσταση· πολὺ πε-ρισσότερο, ποτέ δέν εἶναι

καθεστῶς, δύναμη, ἐπιβολή, ἐξουδετέρωση τοῦ ἄλλου, ἀσέβεια πρὸς τὸν ἄλλο, ἐκ-μηδενισμός τοῦ ἄλλου. “Ο-σοι φαντάζονται τὸ ἀντίθε-το, πλανῶνται ἢ ὑποκρί-νονται, γιὰ νὰ ὑπηρετήσουν τοὺς δικούς τους σκοπούς.

“Ἀς περπατήσουμε, λοι-πόν, μαζί τὴν ἀνηφορίαν τοῦ λόφου, ἃς συνδιαλεχθοῦμε, ἃς συνελέγξουμε, καὶ ἃς συνελεγχθοῦμε, ἃς συνε-ρευνήσουμε, ἃς συναποδεί-ξουμε, ἃς συνεπιδιώξουμε τὴν ἀλήθεια. Ἐλᾶτε κι ὅσοι διαφωνεῖτε μαζί μας — κυ-ρίως ἐσεῖς. Γι’ αὐτὸ θυγῆκε ὁ «Δαυλός»: γιὰ νὰ γίνῃ ἀφορμὴ διαλόγου μ’ ὄλους, ἐλέγχου ὄλων — καὶ ἡμῶν —, ἔρευνας ὄλων, ἀποδεί-ξεως ὄλων· γιὰ νὰ προσθέ-σῃ ἔστω ἓνα ΚΑΙ στὰ ὑ-πάρχοντα, στὰ γνωστά, στὰ καθιερωμένα· νιὰ νὰ δάλῃ κι αὐτὸς ἓνα λιθαράκι στὸ μεγάλο οἰκοδόμημα τόσων καὶ τόσων αἰώνων ἀνθρώπι-νης οὐδύσεως· γιὰ νὰ βοη-θήσῃ στὴν ἐξαλήθευση τοῦ ὑπάρχοντος κι ὅχι γιὰ νὰ τὸ καταστρέψῃ.

Ἐμεῖς θεωροῦμε, ὅτι ἔ-χουμε ἀνάγκη συνεπιδιώξε-ως τῆς ἀλήθειας. “Οσοι δέν τὸ καταλαβαίνουν αὐτό, ὅ-σοι δέν διαλέγονται, ὅσοι δέν αὐτοελέγχονται, αὐτοὶ δέν ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν ἀλήθεια, τὴν κοινή, ἅρα καὶ δ ι κ ι ᾶ τ ο υ ς ἀ λ ή θ ε ι α, αὐτοὶ δέν εἶναι ἄν-θρωποι ἀγαθοί, αὐτοὶ εἶναι ἄνθρωποι πονηροί.

Δημήτρης Ι. Λάμπρου

Ἀνάσταση

ἀπ' τὸν τάφο

τοῦ Νέου

Μεσαίωνα

Ο σάκις ὁ Ἑλληνας κελάη-
δῃσε τὸ τραγούδι τῆς ἀλήθειας
καὶ τῆς ἐλευθερίας, οἱ ἄλλοι ἢ ἀ-
φουγκράζονταν καὶ ἀκολουθοῦσαν
συνειδητὰ σὰν ἄνθρωποι, ἢ λυσσομα-
νοῦσαν, κἀκιωναν καὶ κατέστρεφαν
σὰν ἀνθρωποειδῆ.

Τὰ μηνύματα τὰ μακρινά, ἀλλὰ πα-
νέμορφα, ποὺ μόνον ἡ λύρα τοῦ Ἀ-
πόλλωνα, ἡ σοφία τῆς Ἀθηνᾶς, ἡ
μεγιστότητα τοῦ Δία, ἡ μεγαλοσύ-
νη ὅλων τῶν Θεῶν, μποροῦν νὰ
στείλουν, μόνον ὁ Ἑλληνας μπορεῖ
νὰ τὰ πιάσῃ καὶ νὰ τὰ μεταφέρει. Για-
τί εἶναι ἓνα μὲ τὴ φύση. Ἡ ἰσορρο-
πία ἢ ἁρμονία ἀποτελεῖ τὸ βασικὸ
γνώρισμα τῆς φύσεως. Καὶ ὁ Ἑλ-
ληνας εἶναι τὸ ἰσορρο-
πημένον, ποὺ φύτρωσε,
βλάστησε, ἄνθισε καὶ ἀνθίζει σ' αὐ-
τὴν ἐδῶ τὴν γῆ.

Γι' αὐτὸ καὶ Ζῆ ἀκόμα, γι' αὐτὸ
καὶ θά κελαηδῇ στὸν αἰῶνα τὸν ἄ-
παντα.

Ὅλοι οἱ ἄλλοι ἔρχονται καὶ φεύ-
γουν, γιατί εἶναι μὴ ἰσορροπημένοι,
καὶ ἐπομένως ἀποβλητέοι ἀπὸ τὴν
φύση. Ρίξε μιὰ ματιὰ γιὰ τοῦτο στοὺς
πολιτισμούς. Ἀπὸ ἀποψη πνεύματος
χωρίζονται σὲ δύο: στὸν ἐλληνικὸ

πολιτισμὸ καὶ στοὺς βαρβαρίζοντες
ὑποπολιτισμούς. Καὶ ἰδοὺ διατί:

Ἡ ἰσορροπία ἀνάμεσα στὸ πνεῦμα
καὶ τὴν ὕλη, ἰσορροπία φυσικὴ καὶ
ὄχι ἰσόποση — τὰ δυὸ δηλαδὴ συ-
στατικά τὰ συνιστῶντα τὴν ἀνθρώ-
πινη ὕπαρξη σὰν συνισταμένη —, ἀ-
ποτελεῖ τὸ βάθρο, ἀλλὰ καὶ τὴν πηγὴ
ἐμπνεύσεως καὶ δημιουργίας τοῦ ἐλ-
ληνικοῦ πολιτισμοῦ. Τοῦ ἐνίκαιου ἐλ-
ληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἀνεξάρτητα ἂν
μερικοὶ τὸν χωρίζουν σὲ χρονικὲς
περιόδους ἢ διαστήματα.

Ἡ φυσικὴ τούτη, ἡ ἰσορροπία θεώ-
ρησης τῆς ζωῆς ὠδήγησε στὴν τέ-

Τοῦ

ΑΛΕΞ. Α. ΤΣΟΥΜΠΑ

Πολιτικοῦ Μηχανικοῦ

Λεῖα συνύπαρξη τῶν ἰδεῶν καὶ ἀξιών
Ἐλευθερία, Δικαιοσύνη, Σοφία, Ἀρε-
τή, Ἡρωϊσμός, Ἀλήθεια στὸν Ἑλ-
ληνα ἄνθρωπο. Ἔτσι, ἡ ἀπλή, ἀλλὰ
στὴν ἀπλότητά της τιτάνια σκέψη τοῦ
Ἑλληνα βρῆκε τὸν δρόμο της γιὰ
τὴν ὑλοποίηση τοῦ «εὐ-ζῆν», μιὰ καὶ
ἐγινε ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ μὲ τὴν ἀληθι-
νὴ, τὴ φυσικὴ ἀρχὴ τῶν πραγμάτων.

Δημιούργημα τοῦ φυσικοῦ ἀνθρώ-
που — τοῦ Ἑλληνα — ἦταν τὸ μέ-
γιστο τῶν συλλήψεων τῆς ἀνθρώπι-
νης διάνοιας, ἡ θρησκεία τῶν Ἑλ-
λῆνων. Μιὰ θρησκεία ποὺ θέλει τοὺς
θεοὺς της φυσικοὺς ἄρχοντες τῆς
Ἀρετῆς, τῆς Ἐλευθερίας, τῆς Δικαι-
οσύνης, τῆς Σοφίας, τοῦ Ἡρωϊσμοῦ

καὶ τῆς Ἀλήθειας — ὑπερασπιστὲς τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ ωραίου καὶ τοῦ μέτρου, καὶ διώκτες τοῦ κακοῦ, τοῦ ἁδικοῦ, τοῦ φόβου, τοῦ δογματισμοῦ, τῆς βίας, τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἀναλήθειας.

Συνέλαβε ὁ Ἕλληνας ὅλους τοὺς δυνατοὺς τρόπους διακυβερνήσεως, τὴν Βασιλεία, τὴν Μοναρχία, τὴν Τυραννίαν, τὴν Δημοκρατία, τὴν Ἀριστοκρατία, τὴν Τιμοκρατία κλπ., πού σκοπὸ εἶχαν τὴν συνύπαρξη, συμβίωση Ἑλλήνων, ἐλευθέρων δηλαδὴ στὴ σκέψη πολιτῶν, πού ἀπαιτοῦσαν ἀντάξιους γι' αὐτοὺς ἡγέτες, νόμους, καὶ τρόπο ζωῆς.

Ἔτσι ὁ μοναδικὰ ἐλληνικὸς τοῦτος τρόπος θεώρησης τῆς ζωῆς ἀνέδειξε ὅλους τοὺς τύπους τοῦ φυσικοῦ ἀνθρώπου, ἡμιθέους, ἥρωες, ἀνδρείους, σοφοὺς, φιλοσόφους, ἄρχοντες, δασκάλους, τεχνίτες, γεωργοὺς, δούλους (ὑπαλλήλους), πάντα κατὰ τὴν φυσικὴν ἰσορροπία, πού μόνον ἰσότητα δὲν ἔδει.

Ἡ θρησκεία, οἱ μορφές — ὅχι τὰ συστήματα — διακυβερνήσεως, ἡ ἡγεσία, οἱ μορφές — ὅχι τὰ συστήματα — παιδείας στίς ἐλληνικὲς περιόδους ἀπέδιδαν μοναδικούς καρπούς, πού μόνο τὸ ἀληθινὸ Ἔθνος τῶν Ἑλλήνων ἔχει τὴν ἰκανότητα πρὸς τοῦτο, καρποὺς πού φῶτιζαν καὶ ὠδηγοῦσαν τὴν οἰκουμένη.

Τότε, τώρα καὶ πάντοτε, αὐτοὶ πού μποροῦν νὰ συλλάβουν τὴν ἔννοια τοῦ φυσικοῦ Ἕλληνα, ἀντιλαμβάνονται ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς του ἦταν, εἶναι καὶ θὰ εἶναι πῶς θὰ πλησιάσῃ τοὺς θεοὺς του, πῶς θὰ γίνῃ ἡμίθεος.

* * *

Η ἀνισορροπία μεταξὺ πνεύματος καὶ ὕλης θεμελίωσε ὅλους τοὺς μὴ ἐλληνικοὺς πολιτισμοὺς, τοὺς

βαρβαρίζοντες ὑποπολιτισμοὺς.

Ὁ μυστικισμὸς στήν Ἀνατολή ἐπέβαλε στὸν ἄνθρωπο τὸν φόβο πρὸς τὴν φύση, καὶ παρήγαγε ἔτσι ἓνα ἀνθρωποκεντρίζοντα ὑποπολιτισμὸ πού μόνον ἀλλόφυλους ὑπηρετοῦσε.

Ὅταν ἡλώθη ὁ Ἕλληνισμὸς ἀπὸ τοὺς Χριστιανισμοὺς κατακτητῆς, ἄρχισε ἡ κατακόρυφη πτώση τῆς ἔως τότε ἀνοδικῆς πορείας τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τοὺς θεοὺς δημιουργοὺς του.

Ἐσπειραν οἱ ἐφευρέτες τοῦ Χριστιανισμοῦ τὴν ἀνακάλυψή τους στὸ Ἔθνος ἐκεῖνο πού κελαηδοῦσε στ' ἄστρα τὰ τραγούδια του.

Καὶ παρήγαγε τὸ Ἑβραϊκὸ Ἔθνος, τὸ Ἔθνος τοῦτο τῶν ἐμπόρων (ἐμποροὶ, κάπηλοι, στὰ Ἑλληνικὰ σημαίνει ταῦτόν μὲ δόλιους, ἀπατεῶνες, ψεῦτες, κλπ.) τρεῖς ὑποπολιτισμοὺς. Τὸν δικόν του, πού τὸν κρατᾷ δικό του μέχρι καὶ σήμερα — αὐτόν πού στηρίζεται στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, στὸ ἱστορικὸ γίνεσθαι τῆς φυλῆς — τὸν ἱστορικὰ ὡμολογούμενο Μεσαίωνα καὶ τὸν ἱστορικὰ ἀνομολόγητο σημερινὸ Μεσαίωνα. Ὁ πρῶτος δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει, εἶναι δικός τους, ἀπευθύνεται σ' αὐτοὺς, τοὺς ταιριάζει, αὐτὸν ἔχουν νὰ τὸν χαίρωνται.

Ὁ ἱστορικὰ ὡμολογημένος Μεσαίωνας — χίλια χρόνια μηδενισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου — φτιαγμένος ἀπὸ ἓνα συνονθύλευμα Ἑβραϊσμοῦ (Παλαιὰ Διαθήκη), Χριστιανισμοῦ (Παλαιὰ Διαθήκη καὶ Καινὴ Διαθήκη) καὶ Μωαμεθανισμοῦ (Παλαιὰ Διαθήκη καὶ Καινὴ Διαθήκη) καὶ Μωαμεθανισμοῦ - Χριστιανισμοῦ - Ἑβραϊσμοῦ — Μωαμεθανισμό τὸν λένε — (Παλαιὰ Διαθήκη, Καινὴ Διαθήκη καὶ Κοράνι), γέννησε τὸ πρῶτο στὴν ἱστορία ἀσταθὲς καὶ ἀνισορροπο ἀνθρωποκεντρίδες. Διῶγκωσε σὲ τελείως ἀφύσικα μεγέθη τὸ πνεῦμα

(τὸ πρῶτο συστατικό), μὴδένισε τὴν ὕλη (τὸ δεύτερο συστατικό), ὑποδύλωσε τὸν φυσικὸ ἄνθρωπο. Καὶ ἐποὶ φύτρωσε ἓνα θεοφοβούμενο δογματικό καὶ ἀνελεύθερο ὄν, τὸ μεσαιωνικὸ ἀνθρωποειδὲς ὄν. Ἐνα ἄρρωστο πλάσμα, ποὺ μόνον κατὰ τὴν ἐξωτερικὴ μορφή συγκρίνεται μὲ τὸν ἄνθρωπο. Ἀρμένισε τὸ ἀνθρωποειδὲς αὐτὸ καὶ ἔωκειλε, βύθισε τὴν ἀνθρωπότητα στὴν ἀποτελμάτωση, ἀφοῦ τὰ πάντα κρίνονταν κάτω ἀπὸ τὴν σκιά — καὶ μόνον αὕτῃ — τῆς θρησκοληψίας καὶ τοῦ μυστικισμοῦ, στοιχείων, ποὺ καθιστοῦν ἀδύνατη τὴν ἐρευνα καὶ ἄρα σταματοῦν τὴν τελειοποίησιν τ' ἀνθρώπου.

Ἐπέβαλε μὲ τὸ ἔτσι θέλω τὸν φόβον τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν δημιουργό του, λὲς καὶ ὁ δημιουργὸς καὶ πατέρας τοῦ ἀνθρώπου γένους εἶναι ἓνας μπαμπούλας βίαιος, δόλιος, καταστrophέας, ποὺ μόνον μὲ τὸ φόβον θὰ ἔπρεπε νὰ πλησιάσῃ τὰ πλάσματά του, τὰ δημιουργήματά του, τὰ παιδιὰ του, τοὺς ἀνθρώπους.

Φυσικὰ παράγωγα τοῦ ἀνθρωποειδίζοντος τούτου ὑποπολιτισμοῦ ἦταν ἡ βία, ὁ δόλος, τὸ δόγμα. Ἐνας βαρβαρικός, δηλαδὴ, τρόπος θεωρήσεως τῆς ζωῆς. Ἐνας τιποτένιος, δρόμος ποὺ μόνον ἀνθρώπους δὲν ὑπηρετοῦσε.

Ἐώκειλε, λοιπόν, τὸ καράβι τοῦ Μεσαίωνα, καὶ στὸ ἔσκειλισμά του τοῦτο ξύπνησε ὁ ἀνισόρροπος, σὰν ἔβω ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, ἄνθρωπος, καὶ διαρωτήθηκε γιὰ πρῶτη φορά, ὕστερα ἀπὸ χίλια καὶ πλέον χρόνια. Ἀναγέννηση ὠνόμασε ἡ ἱστορία τούτῃ του τὴν κίνησιν. Ἐναγεννήθηκε, δηλαδὴ, ὁ ἄνθρωπος. Εἶχε, μὲ ἄλλα λόγια, κάποτε γεννηθῇ, πέθανε καὶ ξαναγεννήθηκε. Πότε, ὅμως, εἶχε γεννηθῇ; Δὲν τοῦ ἤ-

ταν δύσκολο νὰ τὸ βρῇ. Μιὰ καὶ μόνη φορά. Θυμήθηκε, ὅτι τὸν κόσμο τοῦτο τὸν διόβηκαν οἱ Ἕλληνες, ἔψαξε, τοὺς βρῆκε στὰ κειμήλια ποὺ εἶχαν διασωθῇ καὶ μὲ τὴ βοήθειά τους νεκραναστήθηκε. Δὲν μπόρεσε ὅμως νὰ θαριέψῃ, γιατί τὸ χωράφι ὅπου ἔσπειραν τὴν Ἀναγέννησιν ἦταν βαρβαρικό, δὲν ἦταν φίλιον, δὲν ἦταν τῶν Ἑλλήνων ἀπορέων του.

Ἔτσι, ἀπλὰ καὶ καθαρά, φθάσαμε σήμερα στὴν ἄλλην ὄχθιν, στὴν ἀντίθετη («ἐναντία ταῦτά», μὴν τὸ ξεχνᾶτε): ἀπ' αὐτὴν τοῦ σκοταδιστικοῦ πνευματικο-μυστικιστικοῦ Μεσαίωνα στὸν σκοταδιστικοῦλιστικὸν σημερινὸ Νέον Μεσαίωνα. Ὅλα σήμερα κρίνονται μὲ βάση καὶ ἀφετηρία καὶ τέλος τὴν ὕλη. Ἀνισόρροπος, λοιπόν, καὶ ὁ σημερινὸς πολιτισμός, ὁ σημερινὸς ὑποπολιτισμός. Καὶ πάλι οἱ συνήθειαι ἀρχὲς τῶν ἀνθρωποειδῶν, ἡ βία, ὁ δόλος, τὸ δόγμα, ὁ φόβος, ἡ ἰσότης, ἡ ἀναλήθεια ἐπεβίωσαν καὶ ἀφάνισαν αὐτὴ τὴν φορά τὸ πνεῦμα. Ἀποτέλεσμα: πάλι ἀδιέξοδος. Ὅλοι τὸ ζοῦμε. Περιττὴ ἡ ἀνάλυσή του.

Τὸ μέγιστον δυστύχημα τῆς σημερινῆς ἐποχῆς, τὸ χειρότερον ἀπὸ τὰ προηγούμενα, εἶναι τοῦτο: Ἐώκειλε σχεδὸν καὶ ὁ Ἑλληνισμός. Τοῦτο δὲ, τὸ ἐλληνικὸ, τὸ μόνον αὐτόφωτον ἰσχυροποιημένο σύνολον, ἀπὸ τοῦ 1822 μέχρι καὶ σήμερα ὑπέστη μιὰ πολὺχρονη καὶ ἄριστα στημένη πλύσιν ἐγκεφάλου.

Δέχθηκε τοὺς λανθασμένα «ἀναγεννημένους» νὰ τὸ κυβερνήσουν — νὰ τοῦ δείξουν, δηλαδὴ, τὸν τρόπον τῆς ζωῆς του — διότι σ' αὐτοὺς ὑποτίθεται ὅτι ὤφειλε τὴν λευτεριά του. Ἡ καλοστημένη μηχανὴ τῶν ὑπουλῶν, διέλυσε τὸν ἡρωϊκόν, σοφόν, ὁμορφόν καὶ ἰσόρροπον στεκούμενον

Ἕλληνα (ἡ τραγικὴ λαμπρότητα τῶν 400 χρόνων τῆς σκλαβιάς του δὲν ζηλεύει τίποτα ἀπ' τὴν ἀρχοντιά τῶν προπατόρων του), τὸν δίχασε καὶ τὸν ὑποδούλωσε.

Ὑποχρεωθήκαμε νὰ παραδεχθοῦμε ὅτι ὀφείλουμε τὴν λευτεριά μας στοὺς ξένους, καὶ σὲ ἀνταπόδοση γιὰ τούτη τὴ μέγιστη προσφορά τους νὰ ὑποδουλωθούμε σ' αὐτούς.

Ἀπὸ τότε, λοιπόν, μέχρι σήμερα πῆραμε λάθος δρόμο. Ἀπὸ αὐτόφωτα, γίναμε ἐτερόφωτα. Ἀπὸ ἐλεύθεροι, γίναμε δοῦλοι. Ἀπὸ ἀνδρεῖοι, γίναμε δειλοί, ἀπὸ ἐνάρετοι γίναμε δόλιοι...

* * *

Ο κόσμος τοῦτος γιὰ νὰ φτιαχτῇ, πρέπει νὰ ξαναγεννηθῇ. Ν' ἀναστηθῇ. Τὴν γέννηση τούτη καὶ τὴν ἀνάσταση μαζί, μόνον ὁ Ἕλληνας τὴν ξέρει, τὴν δίδαξε, μόνον τοῦτος μπορεῖ καὶ τώρα νὰ τὴν δι-

δάξῃ, μόνον αὐτός μπορεῖ νὰ τὴν βγάλῃ πέρα.

Κελάηδα, Ἕλληνα, τὴν λευτεριά καὶ οἱ ἄνθρωποι σ' ἀκοῦνε καὶ ἔρχονται κοντά σου νὰ λειτουργηθοῦν.

Λειτουργησέ τα, ὅλα μαζί, ἑλληνικά: θρησκεία, παιδεία, τρόπους διακυβερνήσεως. Ὁ ἰαὺλός σου ἀπλώνεται στὴν ἀπεραντοσύνη καὶ μεταφέρει τὰ μηνύματα τῶν θεῶν στὸν ἄνθρωπο καὶ γίνεται δαυλός.

Κελάηδα, γιὰ νὰ ξαναγεννηθῇ τὸ γένος τοῦτο τῶν ἡρώων, τῶν σοφῶν, τῶν ἀνδρείων, τῶν μεγιστάνων τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ὕλης μαζί.

Γιὰ νὰ γίνῃ κάποτε μπορετὸ νὰ ποῦνε γιὰ μᾶς: «Ἴδου ὁ Ἄνθρωπος».

Καὶ θὰ βγοῦν τότε ἀπ' τοὺς τάφους τοὺς τοὺς ἱερούς, ὅλοι μαζί οἱ πατεράδες μας, γιὰ νὰ μᾶς ποῦν:

«Καλῶς μᾶς ἦρθατε παιδιά». Ξανὰ ἡ φωνὴ τῆς χάρις
θὰ ἔχῃ τοῦ μητρικοῦ φιλιοῦ,
θὰ ἡχολογήσῃ καὶ ἡ φωνή, δοξαστικὸ τροπάρι.
Κ' ἡ ἀνατολή; Τοῦ ἡλιοῦ. (1)

Κελάηδα, Ἕλληνα, τίς παρατημένες, τίς παραπεταμένες, τίς καταφρονεμένες ιδέες τοῦ Ἕλληνα. Τώ-

ρα εἶναι ὁ καιρός. Τώρα κτυπᾷ τὴν πόρτα σου ἡ Ἱστορία. Καί:

«Ἄν πρέπει νὰ πεθάνουμε γιὰ τὴν Ἑλλάδα,
θεῖα εἶν' ἡ δάφνη. Μιά φορὰ κανεῖς πεθαίνει».

Πεθαίνοντας ἔτσι, ζοῦμε τὴν ζωὴ τῶν θεῶν.

(1) Κωστής Παλαμᾶς, «Ἀπαντα», ἔκδ. Γκοβόστη, τόμ. 11ος, σελ. 135.

Ἡ παράνοια, ὁ μεγαθάνατος καὶ τὸ ψυχομαχητό τοῦ «μεγάκερου»

Ποιό εἶναι τὸ μεγαλύτερο «πρόβλημα» τῆς ἐποχῆς μας, ὕστερα ἀπὸ πόση «πρόοδος» καὶ μέσα σ' ἓνα τέτοιο «πολιτισμό»; "Όλοι τὸ ὑποψιάζονται, χωρὶς πάντως νὰ τὸ συνειδητοποιοῦν σ' ὅλη του τὴν ἔκταση: ἐκεῖνο ποὺ δὲν «ξέρουμε», ἐκεῖνο ποὺ πρέπει νὰ «ξεκαθαρίσουμε», εἶναι ἂν ἡ χρησιμοποίησις τῶν ὑπαρχόντων σήμερις στὶς ἀποθήκες τῶν ἐξουσιαστῶν τοῦ Κόσμου πυρηνικῶν ὀπλῶν θὰ ἐπιφέρῃ τὴν ὀριστικὴν ἐξαφάνισιν τοῦ πλανήτη Γῆ ἢ ἀπλῶς τὴν μερικὴ καταστροφὴ του. Διότι ὑπάρχει μιὰ «δυσχέρεια» στὸν ὑπολογισμὸ τῶν «μεγαθανάτων»⁽¹⁾ ποὺ ἀντιστοιχοῦν στὸ σύνολο ἢ σὲ μέρος τῶν ἀποθεμάτων αὐτῶν. Διάφορα δημοσιεύματα, κατευθυνόμενα ἀπὸ τὴν παγκόσμια ἐξουσία, μιλᾶνε γιὰ τὴν «δυσχέρεια» αὐτή. Ὅμως γιὰ τοὺς γνώστες δὲν ὑπάρχει τέτοιο πρόβλημα.

Ἐντελῶς πρόσφατα ἰεῖδικός καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βοστώνης (COLLEGE OF ENGINEERING) παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς, ἀναφορικὰ πρὸς τὴν ἔκτασιν τοῦ κινδύνου καὶ τὶς προσπάθειες συγκαλύψεώς του: (2)

«Σὲ πολλὰ σημεῖα παρουσιάζεται ἡ μισὴ ἀλήθεια, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μὴν κατανοῇ κανεὶς τὸ μέγεθος τοῦ τεράστιου κινδύνου τῶν πυρηνικῶν ὀπλῶν. Ἄλλοι ἢ ἀλήθεια εἶναι τόσο καλὰ κρυμμένη, ποὺ μόνον ἓνας γνώ-

Τοῦ

ΛΕΥΤΕΡΗ ΔΙΚΑΙΟΥ

στης τῶν πραγμάτων μπορεῖ ν' ἀντιληφθῇ τὴν πραγματικότητά (...). Εἶναι γεγονὸς ὅτι δὲν ξέρουμε τί ἀκριβῶς θά ἰσχυθῇ. Ξέρουμε ὅμως μὲ βεβαιότητα, ὅτι ἡ ζωὴ στὸν πλανήτη, ὅπως τὴν καταλαβαίνουμε σήμερα, θὰ πάσῃ νὰ ὑπάρχῃ. Δὲν ξέρουμε, ἂν τὸ ἀνθρώπινο εἶδος θὰ ἐξαλειφθῇ ἀπὸ λευχαιμία, τύφο, πανούκλα ἢ συνδυασμὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν, ποὺ θὰ εὐδοκιμήσουν τρομακτικὰ μετὰ ἓναν πυρηνικὸ πόλεμο. Ξέ-

(1) Μεγαθάνατος (MEGADEATH) εἶναι μονάδα μετρήσεως τῶν θανάτων ποὺ προκαλεῖ ἓνα πυρηνικὸ ὄπλο. Ἐνας μεγαθάνατος ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἐξόντωση 1.000.000 ἀτόμων.

(2) Γιάννης Α. Φίλης, εἰς περιοδικὸ «Ἐπίκαιρα», τεύχος 720, 20-26 Μαΐου 1982, σελ. 6.

ρούμε όμως, ότι δεν υπάρχει πιθανότητα επιβίωσης.

»Τονίζεται, ότι ο πυρηνικός πόλεμος μπορεί κάλλιστα να μην κλιμακωθεί. Αυτό είναι ένα από τα επιχειρήματα των γερακιών του Πενταγώνου και του Κρεμλίνου, που από άγνοια ή αφέλεια ή κάποια περίεργη ψυχασύνθεση σαν αυτή του Χίτλερ, του Στάλιν ή του Τζόρτζεφ Μακάρθου πιστεύουν, ότι ένας πυρηνικός πόλεμος μπορεί να κερδηθεί. Μόλις μια δύναμη ιδιόσπες όθόνες των ραντάρ μια έχθρική επίθεση, αμέσως οι πυρηνικές κεφαλές αναχαίτισης και αντιμετώπισης θα ελευθερωθούν. Ή πήδη τους παίρνει 30 με 60 λεπτά πάνω από τον Β. Πόλο. Μετά από μια ώρα όλα θα έχουν τελειώσει, και μαζί ο πλανήτης Γη.

»Όσον αφορά το γεγονός ενός τυχαίου πυρηνικού πολέμου, αναφέρω ότι στις ΗΠΑ το 1975, 5.128 άτομα που χειρίζονταν πυρηνικές κεφαλές απολύθηκαν, το 1976 4.966 και το 1977 4.973. Οι λόγοι ήταν χρήση αλκοολικών ποτών, μαριχουάνας, LSD, ήρωϊνης, όπως επίσης εγκλήματα και ψυχασθένειες.

Έκεί, λοιπόν, έφθασε το ανθρώπινο είδος σήμερα, καθ' ην εποχήν τρέφουμε την αὐταπάτη, ότι ζούμε στον αιώνα της ελευθερίας, της αλήθειας και του πολιτισμού: Μεγαλύτερη ψευδαίσθηση δεν υπήρξε στην ιστορία. Το πρόβλημα πώς θα αυτό-

εξαφανισθούμε (από λευχαιμία, τύφο ή πανούκλα, που έμεις θα προκαλέσουμε στους εαυτούς μας), αντικατοπτρίζει σύθεντικά την γιγάντια έκταση της παράνοιας από την οποία προσβληθήκαμε. (3)

Παράνοια, που στην πραγματικότητα δεν είναι τίποτε άλλο από εκφυλισμό, διαστροφή των φυσικών ανθρώπινων ιδιοτήτων, διαστρέβλωση, όχι εξέλιξη φυσιολογική — κάτι ανάλογο με παρόμοια φαινόμενα που παρουσίασαν διάφορα άλλα είδη του ζωικού βασιλείου, με αποτέλεσμα να εκλείψουν από τον πλανήτη:

«Υπάρχει ένα βιολογικό φαινόμενο, που εμφανίζεται με υπερανάπτυξη μιας ιδιότητας ή ενός οργάνου σε κάποιο είδος του ζωικού βασιλείου, σε βαθμό που ή υπερανεπτυγμένη ιδιότητα ή το υπερανεπτυγμένο όργανο να μην είναι πια χρήσιμα για την επιβίωση του είδους, αλλά, αντίθετα, να καθίστανται επιβλαβή και τελικά θανάσιμα για τα ζώα ή τις ομάδες τους. Το φαινόμενο αυτό ονομάζεται από τους βιολόγους και παλαιοντολόγους «υπερτέλεια» και έχει διαπιστωθεί από την μελέτη των απολιθωμένων λειψάνων πολλών εκλειψάντων ειδών: αναφέρονται π.χ. η περίπτωση του ελαφιοῦ «μεγάκερος», που έχει εξαφανισθῇ ἐδῶ καὶ χιλιάδες χρόνια, του οποίου τα κέρατα είχαν φθάσει σε μήκος τρία μέτρα και σε βάρος πολλές δεκάδες κιλά, με αποτέλεσμα να «πιάνεται» το ζώο στα δένδρα, να άκι-

(3) Ο κίνδυνος αυτοκαταστροφής από τα «νέφη» ή γενικά την ρύπανση της Γης, της ατμόσφαιρας και της στρατόσφαιρας έχει την ίδια προέλευση με την πυρηνική απειλή: και αυτός απορρέει από τη δίψα της δύναμεις, που επί του προκειμένου επιδιώκεται εν ειρήνη, χωρίς πόλεμο, αλλά πάλι μέσω της τεχνολογίας, της παρανοϊκής δηλαδή συγκεντρώσεως εξουσιαστικής ισχύος με τη βοήθεια της τεχνολογίας και της οικονομίας.

νητοποιείται και νά πεθαίνει από άσιντία ή νά κατ'ασπαράσσεται από τούς έχθρους του· όπως και ή περίπτωση του «έλέφαντα τών πάγων» [(μαμούθ), του οποίου οί τεράστιοι χαυλιόδοντες κάμπτονταν πρὸς τήν κατεύθυνση τοῦ κεφαλιού, μὲ ἀποτελεσμα σιγά - σιγά νά διατρυποῦν, καθὼς ἀναπτύσσονταν, τὸ κρανίον του· όπως, τέλος, ή περίπτωση τοῦ «στεγασαύρου», ἐνός, ἐξαφανισθέντος ἐπίσης, μεγάλου σαυροειδούς, τὸ ὁποῖο ἀνέπτυξε, μιὰ γιγαντιαία ὀστέϊνη πανοπλία, μὲ ἀποτέλεσμα νά συντρίβεται κάτω ἀπὸ τὸ βάρος της.

»Αναφορικά πρὸς τούς ἀνθρώπους, ή Φύση, ὁ Κοσμογονικός Νόμος, οἱ θεοί, δὲν ἀνέχονται τήν υπέρβαση τοῦ Μέρους, τὸ θεωροῦν ὕβρις, μὲ τήν ἀρχαιοελληνική σημασία τῆς λέξεως, καὶ τιμωροῦν μὲ θάνατο τούς παραβάτες. Στὸ φαινόμενο τῆς υπερέλειας παρατηροῦμε, ὅτι ή υπέρβαση τοῦ μέρους, ή «ὕβρις», ἀπορρέει πάντοτε ἀπὸ τὴν ὀρμὴν ἐπιβολῆς τοῦ εἶδους, ἀπὸ τῆς θέλησης νά κυριαρχήσῃ, γι' αὐτὸ καὶ τὰ «ὕπερτελῆ» ὄργανα ποὺ υπερανάπτουσι εἶναι πάντοτε ὀπλὰ, δηλαδὴ ὄργανα ἐπιβολῆς ποὺ υπερβαίνουν τὶς ἀνάγκες γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ ἀντίπαλου καὶ ὀδηγοῦν τελικὰ αὐτὴν ἀποκαταστροφῇ τοῦ ἴδιου.

»Ἡ υπερέλεια ἀποτελεῖ μοναδικῆς ἀξίας καὶ βαρύτητας ἰμάθημα, ποὺ μᾶς παρέχει δωρεὰν ή Μητέρα - Φύση, γιὰ τὸν ὀλέθριον ρόλο ποὺ παίζει ή τυφλὴ ὀρμὴ τῆς ἐπιβολῆς, ή θέληση, ὅταν υπερανάπτουσαι ἀνεξέλεγκτα, χωρὶς νά ὑπόκειται στὸ Μέτρο, στὸν Λόγο, τὴν ἀλήθεια καὶ τὴ γνώση. Αὐτοὶ ποὺ θεοποιοῦν τὴ θέληση καὶ υποβιάζουν τὴν ἀλήθεια, οἱ τε-

χνοκράτες καὶ θουλησιοκράτες, εἶναι παρὰφρονες, ἀθανταδόροι τῆς αὐτοκαταστροφῆς, ἐγκληματίες, κράχτες τῆς παραικμῆς, μοιραῖοι συντελεστὲς τῆς ἐξαφανίσεως τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ προσιώπου Γῆς.

»Ἡ ὀρμὴ ἐπιβολῆς ἐκδηλώνεται σὲ ἀτομικὸ, ἀλλὰ καὶ σὲ ὁμαδικὸ ἐπίπεδο καὶ στρέφεται εἴτε ἐναντίον ἀτόμων ή ὁμάδων τῶν ἄλλων εἰδῶν, εἴτε ἐναντίον ἀτόμων ή ὁμάδων τοῦ αὐτοῦ εἶδους. Προκειμένου περὶ ἀνθρώπων, δὲν ὑπάρχει περίπτωση κατευύνσεως τῆς ὀρμῆς ἐπιβολῆς πρὸς ἄλλα εἶδη, δεδομένου ὅτι τὸ ἀνθρώπινο εἶδος ἔχει κυριαρχήσει ὁλοκληρωτικὰ πάνω σὲ οἰοδήποτε ἄλλο ἔμβιον — καὶ ἐπομένως ὁ μόνος «ἐχθρός» τοῦ ποῦ ἀπέμεινε, καὶ ἐναντίον τοῦ ὁποίου μπορεῖ νά ἐξαπολύσῃ τὴ δύναμὴ τῆς θελήσεώς του — ή νά στρέψῃ τὴ «θέληση τῆς δυνάμεώς» του, κατὰ Νίτσε — εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ἀνθρώπος, σὰν ἄτομα καὶ σὰν ὁμάδες. Ἐπίσης ή ἀνθρώπινη θέληση δὲν προκαλεῖ, μέσω μιᾶς ἀνεξιχνίαστης ψυχροσωματικῆς διαδικασίας, υπερανάπτυξη κάποιων ὀργάνων, ὅπως στὰ ζῶα, ἀλλὰ υπερανάπτυξη ψυχικῶν καὶ πνευματικῶν ἰδιοτήτων, ἐκείνων ἀκριβῶς ποὺ ἐξασφαλίζουν τὴν ἐπιβολή της. Τὰ ἀποτελέσματα, πάντως, τῆς υπερανάπτσεως ὀρισμένων ἰδιοτήτων εἶναι τὰ ἴδια: ἀνατροπὴ καὶ ἀλλοίωση τῆς φυσικῆς ψυχροσωματικῆς ὑποστάσεως τοῦ εἶδους.

»Ἡ ὀρμὴ ἐπιβολῆς τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, νοσηρὸ σύμπτωμα τοῦ θουλητικοῦ μέρους τῆς ψυχροπνευματικῆς μας ὑποστάσεως, ἐκδηλούμενη σὲ ἐπίπεδο ὁμάδας ή ἀτόμου, δὲν ἀναπτύσσεται ἰσομερῶς πρὸς τὴ γνώση, τὸ λόγο καὶ τὸ αἶσθημα καὶ ἔτσι ἔχοντας φθάσει σήμερα σὲ βαθμὸ υπερέλειας ἀπειλεῖ ἅμεσα μὲ αὐτο-

καταστροφή τὸ εἶδος μας. Ἡ ἀνθρώπινη αὐτὴ ὑπερτέλεια ἐκδηλώνεται πρακτικὰ μὲ τὴν ὑπερανάπτυξη τῆς ἐξουσίας, τοῦ κοινωνικοῦ αὐτοῦ προϊόντος τῆς ὀρμῆς ἐπιβολῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου». (4)

Ὑπάρχει μιὰ «παραφυσιολογία», ὥς μᾶς ἐπιτραπῇ ὁ νεολογισμὸς αὐτός, — ἀφοῦ τὸ σύνδρομο «ἐξουσία» εἶναι παρὰ φύσιν — στὴν διαδικασία ποὺ παράγει τὰ διάφορα συμπτώματα, σὲ ἐπίπεδο ἀτομικὸ καὶ κοινωνικό, τῆς ἐξουσιαστικῆς παράνοιας. Ἄς παρακολουθήσουμε τὴν διαδικασία αὐτή:

«(Α) Ἡ ὀρμὴ ἐπιβολῆς, γιὰ νὰ ἀποκτήσῃ τὴ δυνατότητα ἄρσεως τῆς φυσικῆς καταστάσεως ἐλευθερώσεως, κάτω ἀπὸ τὴν ὁποία ζοῦν τὰ ἄτομα ἢ οἱ ὁμάδες ἐναντίον τῶν ὁποίων κατεύθυνεται, εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ ἐκμηδενίσῃ ἄφ' ἐνὸς τὴν αἴσθησι τῶν ὀρθοῦ, καὶ ἄφ' ἑτέρου τὴν ἀναπτυσσόμενη ἐξ ἀντιδράσεως δικιὰ τους θέλησι. Ἐπομένως ἡ ὀρμὴ ἐπιβολῆς διασπᾶται πρὸς τὴν κατεύθυνση δύο στόχων: τῆς δυνατότητος τοῦ νοῦ καὶ τῆς δυνατότητος ὕλικῆς ἀντιστάσεως τῶν ὑποψηφίων θυμάτων τῆς. Στὴν πρώτη περίπτωσι χρησιμοποιοῦται ὁ δόλος καὶ στὴν δεύτερη ἡ θία. (5)

»(Β) Ὁ δόλος τελικὰ ἀποκτᾷ τὴν κοινωνικὴν του ὑπόστασι μὲ τὴν μορφή τοῦ δόγματος, μιᾶς αὐθαίρετης, δηλαδὴ, καὶ σκόπιμης διαστρεβλώσεως τῆς ἀλήθειας, ποὺ εἶναι κομμένη καὶ ροιμμένη ἀκριβῶς στὰ μέτρα τῶν φορέων τῆς ὀρμῆς ἐπιβολῆς καὶ

προσφέρει ἔτσι τὴν δικαιολόγησι (RAISON D'ÊTRE) τῆς παράφρονος συμπεριφορᾶς τοὺς πρὸς τὰ ὑπόλοιπα μέλη. Ἄφ' ἑτέρου, ἡ θία, γιὰ νὰ καταστῇ ἱκανὴ νὰ κάμψῃ τὴν ἀντίστασι τῶν στόχων τῆς, συστηματοποιεῖται μὲ τὴν μορφή ὕλικῆς τεχνικῆς, ὅχι φυσικῆς, δυνάμεως, ποὺ πραγματοποιεῖται μὲ τὴν συγκέντρωσι καὶ ἐνοποίηση διαφόρων τεχνικῶν μέσων καὶ ὀργάνων (ὀργάνωσι, πλοῦτος, ὅπλα) στὰ χέρια τῶν ἐξουσιαστῶν.

»(Γ) Τὸ δόγμα, ἀπὸ τῆ φύσι τοῦ ξένο πρὸς τὴν ἀλήθειαν, προκαλεῖ ἀπώλεια τῆς αἰσθήσεως ποῦ ὀρθοῦ στὰ ἄτομα καὶ τὶς ὁμάδες τῆς βουλῆ-σιοκρατικῆς κοινωνίας καὶ τοὺς ὑπαγορεύει σκέψεις καὶ συμπεριφορὰ ποὺ δὲν συγκλίνουν πρὸς μιὰ καὶ ἐνιαίαν ἀρχή, τὸν ἀληθινὸ σκοπὸ τοῦ συνόλου.

»Ἡ ἄρσι τῆς ἀρχῆς αὐτῆς προκαλεῖ συθέμελη ἀνατροπὴ στὶς συνειδήσεις, συσκοτίζει καὶ κατασπρέφει τὴ γνώσι, διακόπτει τὴν ἐπικοινωνία τοῦ ἀνθρώπινου νοῦ μὲ τὸν Κοσμογονικὸ Νόμο καὶ πρακτικὰ ἐκφράζεται μὲ τὴν διάσπασιν καὶ διαφοροποίηση τοῦ τρόπου συμπεριφορᾶς ἀνάλογα μὲ τοὺς ἐπὶ μέρους σκοποὺς καὶ ἐπιδιώξεις τοῦ κάθε ἀτόμου καὶ τῆς κάθε ὑποομάδας. Μέσα στὸ τυπικὸ πλαίσιο τοῦ δόγματος ἀναπτύσσεται στὴν πραγματικότητι ἕνα πέλαιος συγκεχυμένων μερικῶν κύρους — ἄρα ψευδῶν — ἰδεῶν, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀντιρρόπων, πέλαιος μέσα στὸ

(4) Δημ. Ι. Λάμπρου, «Ἀναζήτησι», ἐκδ. «Δαυλός», Ἀθήνα 1981, σ. 85—86.

(5) «Χωρὶς τὴ θέλησιν τοὺς οἱ ἄνθρωποι χάνουν τὴν αἴσθησι τοῦ ὀρθοῦ (...), καὶ τὸ παθαίνουν αὐτὸ εἴτε ἀπὸ τὸν δόλο, ἢ ἐξ ἐγγελασθοῦν, εἴτε ἀπὸ τὴ θία, ἢ ἐξ ἀναγκασθοῦν» (Πλάτων, «Πολιτεία», 413, β).

όποιο οί έξουσιαστές αγωνίζονται νά συντηρήσουν τὸ ψεύτικο πνευματικὸ καθεστῶς ποὺ τοὺς δικαιολογεῖ, ἐνῶ οἱ έξουσιαζόμενοι αγωνίζονται νά ἀντιμετωπίσουν τὸ δόγμα, εἴτε μὲ τὴν «κοινοστρατήγησή» του, εἴτε μὲ τὴν ἄρνησή του, εἴτε μὲ τὴν τυπικὴ ἀποδοχή του. Ἡ ἔλλειψη ἀληθινῶν ἀρχῶν, συνέπεια τοῦ δόγματος, συνιστᾷ τὴν κατάσταση τῆς πνευματικῆς, ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς ἀναρχίας.

»Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀποκτίσεως δυνάμεως ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ ἀνάγκη ἐλέγχου τῆς δυνάμεως ἀφ' ἑτέρου (ποὺ εἶναι ἀδύνατο νά ἀποελεγχθῇ) δημιουργεῖ μιὰ νέα κατάσταση, τὴν ὀργάνωση. Ὁ ἐλεγχος τῆς δυνάμεως ἀπὸ τὴ «διοίκηση» προκύπτει ἀπὸ τὴ θέληση νά διατηρηθῇ τυπικὰ ἕνα σύνολο ποὺ οὐσιαστικὰ ἔχει ἤδη παύσει νά ὑπάρχει σὰν ὁμάδα. Ἡ διοίκηση — ὀργάνωση τῆς σημερινῆς ἀναρχικῆς κοινωνίας ἀποτελεῖ ἕνα πελώριο τεχνητὸ κατασκευάσμα, παραχάραξη τῆς ἡγεσίας, διότι δὲν ἔχει ἀντικείμενο, δὲν ἔχει κάποιο σύνολο γιὰ νά τὸ ὑπηρετήσῃ, ἐφ' ὅσον ἡ κοινωνία ἔχει παύσει νά λειτουργῇ σὰν σύνολο. Ἡ διοίκηση ἀποτελεῖ μνημονωμένη, ἀσύνδετη πρὸς τὰ ἐκτὸς αὐτῆς ἄτομα καὶ ὁμάδες κατάσταση, ποὺ ἀναπτύσσεται σὰν καρκινώδη ἐξόγκωση πάνω στὴν ἀνθρωπότητα καὶ θεοίσκεται σὲ πλήρη πνευματικὴ καὶ ὕλική σύγκρουση μαζί της. Ἡ διοίκηση — ὀργάνωση τῆς σημερινῆς ἀναρχικῆς κοινωνίας δὲν ἔχει καμμία σχέση μὲ τὸ σκοπὸ τῆς ἐπιβιώσεως καὶ προκοπῆς τοῦ ἀνθρώπινου εἴδους, ἀντίθετα ἀποτελεῖ ἕνα ἀπὸ τοὺς σημαντικώτερους συντελεστὲς τοῦ ἐπιταχυνόμενου ξεπεσμοῦ του.

»(Δ) Ἡ ἀναρχία (ἡ ἔλλειψη ἀρχῶν καὶ ἀπροσώπων ἀρετῶν), καθὼς ἐγκαθιδρύεται, ἱσοπεδώνει τὸ πνεῦμα, τοὺς ρόλους καὶ τὴν ποιότητα τῶν ἀτόμων καὶ ὁμάδων, τοὺς καθι-

στᾶ ποιοτικὰ καὶ ἠθικὰ ἄχρους, οὐδέτερους, ἀδιάφορους. Σὲ κοινωνικὸ ἐπίπεδο ἡ ἱσοπέδωση ἐπιτρέπει τὴν ἐπιβολὴ τῆς ἀρχῆς τῆς ἰσότητος, μιᾶς ἀφύσικης καὶ ψεύτικης καταστάσεως, πολιτικοῦ ὑποπροϊόντος τῆς ἀνατροπῆς τῶν φυσικῶν ρόλων, στὴν ὁποία δὲν γίνεται διάκριση μεταξὺ τῶν φύσει ἰδιοτήτων, ἀλλὰ ἀπλῇ καὶ αὐθαίρετῃ ἐξομοίωση τῶν ἀτόμων πάνω σὲν καμβᾷ τοῦ ἀγῶνα ἐπιβολῆς. Γιὰ νά θυμηθοῦμε τὸ πραξικόπημα τῶν τρελλῶν κηφήνων, στὴν έξουσιαστικὴ κυφὲλη ποὺ δημιουργήσῃ ἡ παρανοϊκὴ ἐνέργειά τους, δὲν ὑπάρχουν πιά θασίλισσα, κηφήνες, φρουροί, ἐργάτιδες, ἀλλὰ νόθα τέρατα, πανομοιότυπα, μὲ κοινὴ συμπεριφορὰ, κοινὲς ἐνέργειες, κοινὴ «ψυχολογία», τὴν ψυχολογία τῆς ἐπικρατήσεως τῶν μὲν ἐπὶ τῶν δέ.

»Παράλληλα ἡ ἱσοπεδωμένη καὶ «ὡργανωμένη» βουλαιοκρατικὴ κοινωνία, κατατρυχόμενη ἀπὸ τὸ σύνδρομο τῆς ἐσωτερικῆς της διασπάσεως, ἐπιδίδεται μὲ συνεχῶς αὐξανόμενη ἐπιμονὴ στὴ συγκέντρωση ὕλικῶν μέσων καὶ ὀργάνων, μὲ τὰ ὁποῖα θά μπορῇ νά ἀποκτᾷ τὴν δύναμη, ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ τὴν ἐπιβολὴ τῶν θελήσεων. Ἡ μανιακὴ αὐτὴ δραστηριότητά της μεταφράζεται κοινωνικὰ σὲ τεχνοκρατία καὶ οἰκονομισμό. Τὸ δίζυγο «ἐργασία»—«οἰκονομία» καὶ ἡ τεχνοκρατία δὲν ἀποβλέπουν στὴν ἐπιβίωση, ἀλλὰ στὴ συγκέντρωση δυνάμεως στὰ χέρια ἀτόμων ἢ ὑποομάδων, δυνάμεως ποὺ στρέφεται ἐναντίον τῶν ἄλλων. Τὰ δύο αὐτὰ συμπτώματα τῆς έξουσιαστικῆς κοινωνίας, διαστροφὲς τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς τεχνολογίας ἀντίστοιχα, ἐκτὸς τοῦ γεγονότος ὅτι στρέφονται ἐναντίον τῆς Φύσεως καὶ ἐπιδιώκουν τὴν καταστροφή της, ἀκρωτηριάζουν ταυτόχρονα τὴν ψυχοπνευματικὴ ὑπόσταση τοῦ ἀνθρώπου.

»Ἡ συγκέντρωση τῆς ὑλικῆς δυνάμεως (πλούτου καὶ δυνάμεως) θιγαίνει παράλληλα πρὸς τὴν ἀνάπτυξη τῆς διοικήσεως καὶ ἀπὸ κοινοῦ οἱ δυὸ δολοκληρώνουν τὸν φαῦλο κύκλο τῆς ἐξουσίας». (6)

Νοσηρὸ σύμπτωμα, διασπορὴ τῆς Τεχνολογίας, ἡ Τεχνοκρατία ὑπηρετεῖ ἀντὶ τῆς ιδέας τῆς Ἐλευθερίας τὴν σκοπιμότητα τῆς Ἐξουσίας, ὅπως ἀντὶ τῆς ιδέας τῆς Ἀλήθειας υἱοθετεῖ τὸ πολιτικοκοινωνικὸ Δόγμα τῆς Λογικρατίας καὶ ἀποκτᾷ καθαρὰ καὶ στενὰ ὠφελιμιστικὰ χαρακτηριστῆρα. Ἡ Τεχνοκρατία δὲν εἶναι συμπόρευση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴ φύση, δὲν εἶναι μορφή ἐπιστήμης, εἶναι ἐξουσιαστικὸ καθεστῶς, πολιτικὴ κατὰστασις, στηριζόμενη μόνον στὴ νάρχη τῆς ἐπιβολῆς. Δημιουργεῖται ἀπὸ τὴν Ἐξουσία, ἀλλὰ καὶ δημιουργεῖ ἡ ἴδια τὴν ἐξουσία. Κατὰ βάθος, πρόκειται γιὰ μιὰν ἀντίληψη, μιὰν ἰδεολογίαν, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀπουσιάζει ἐντελῶς ἡ γενικώτερη θεώρηση τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου, ἰδεολογία πού κυριαρχεῖται ἀποκλειστικά ἀπὸ νοσηρές, δῆθεν ἀνθρωποκεντρικὲς, ἀρχές, ἀγνοεῖ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Σύμπαντος, καὶ ἀπορρέει ἀπὸ τὰ πιὸ ταπεινὰ καὶ διεσπαραγμένα ἐνστικτα τοῦ ἀνθρώπου, τὴν τυφλὴ δίψα ἐπιβολῆς, τὴν ἀνεξέλεγκτην ἀρπακτικὴν ὁρμή, τὴν ὁρμή γιὰ ἱκανοποίηση στενοῦ ὑλικοῦ συμφέροντος, καὶ κυρίως, κατὰ βάθος, τὸν «ὑποχθόνιο» φόβο ἀπέναντι στὴν ἁρμονία πού χαρίζει στὸ Σύμπαν ὁ «πόλεμος», καθ' Ἡράκλειτον, σὺν ἑκφραση τοῦ Κοσμογονικοῦ Νόμου.

Ἀπομακρυνόμενη συνεχῶς ἀπὸ τὴν Ἀλήθεια καὶ ὑποταγμένη ἀ-

πόλυτα στὸ Δόγμα, τὴν ἐξουσιαστικὴ σκοπευθεῖσα καὶ τὸ στενὸ ὑλικὸ συμφέρον, ἡ Τεχνοκρατία καταντᾷ καὶ ἡ ἴδια ἓνα κολοσσιαῖο ψέμα, μιὰ γιγαντιαία πλάνη. Μὲ τὴν αὐταπάτη τῆς ὅτι προσφέρει τὴν εὐδαιμονία σιὸν ἄνθρωπο, δὲν μπορεῖ νὰ δῇ τὸ χειροπιαστὸ ἀποτέλεσμά της, τὴν δυστυχία, δηλαδή, τὴν ἀνασφάλεια καὶ τὸ ἄγχος, τὰ ὁποῖα κληροδότησε στὸν ἄνθρωπο ὑποτάσσοντάς τον στὴ μηχανή. Μὲ τὴν παραισθήσιν τῆς ὅτι ὁδηγεῖ στὴν ἀπελευθέρωση, δὲν μπορεῖ νὰ ἀντιληφθῇ τὴν κατάστασις ἡθικῆς, πολιτικῆς, κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς δουλείας τὴν ὁποῖαν ἐγκαθίδρυσε στὸν σύγχρονο κόσμον — δουλείας πολὺ χειρότερης καὶ καταθλιπτικώτερης ἀπὸ κάθε ἄλλη μορφή καταπίεσεως, ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν κατάστασις τῆς «νομικῆς δουλείας».

Μὲ τὴν νοσηρὴ πίστι τῆς ὅτι ἀποτελεῖ «πρόοδο», δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβῃ ὅτι ὁ πνευματικὸς πολιτισμὸς τῆς ἀνθρωπότητος κατεστράφη καὶ ὅτι ἡ καθαρὴ Ἐπιστήμη καὶ γενικὰ ἡ πορεία πρὸς τὴν Ἀλήθεια σταμάτησαν ἢ ὠπισθοδρόμησαν ἀπὸ τότε πού ἡ σκοπιμότητα, τὸ στενὸ ὑλικὸ συμφέρον καὶ τὰ λογοκρατικὰ δόγματα, ἐπιστημονικὰ καὶ κοινωνικοπολιτικά, πῆραν τὴν θέση τῆς ἐρευνας, τοῦ ἐλέγχου, τῆς θεωρίας, τοῦ διαλόγου καὶ τῆς ἀποδείξεως. Μὲ τὴν ἀδυναμία της νὰ ἀποκτήσῃ καθολικὴν ἀντίληψη τῆς ζωῆς καὶ τοῦ Κόσμου, εἶναι ἀνίκανη νὰ συλλάβῃ ὅτι ὁ «τεχνοκρατικὸς πολιτισμὸς» πού δημιουργεῖ δὲν εἶναι πολιτισμὸς ἀλλὰ παγίδα, μέσα στὴν ὁποία αἰχμαλωτίσθηκε ἡ ἀνθρωπότητα καὶ κινδυνεύει, ἂν δὲν ἀπελευθερωθῇ ἀπ' αὐτήν, νὰ ἐξαφανισθῇ ἀπὸ προσώπου γῆς.

(6) Δημ. Ι. Λάμπρου, ἐνθ. ἀνωτ., σ. 103—6.

Σιαμαία αδελφή της Λογοκρατίας, ή Τεχνοκρατία παρουσιάζει όλα τα νοσηρά συμπτώματα της πρώτης, κληρονόμησε και καταπύχεται εκ γενετής απ' όλες τις «συγγενείς» αρρώστιες που χαρακτηρίζουν το «σσί» της, δηλαδή τη δέσμη των αντιλήψεων, αρχών, πρόπου ζωής και μεθόδων πρακτικής που έπιβλήθησαν στον Κόσμο από το εξουσιαστικό πνεῦμα και τον ώδηγησαν στην ιστορική παρακμή. Υποβιβάζοντας την αλήθεια από τη θέση του αυτοσκοπού και υποτάσσοντάς την στον οϊδοήποτε σκοπό, δημιουργεί τον σκοταδισμό και τον πνευματικό μεσαίωνα. "Αν ο σκοπός, μπροστά στον όποιον υποχωρεί ή Αλήθεια ή οι άλλες καθολικού κύρους ιδέες, όπως ή Έλευθερία και ή Δικαιοσύνη, είναι το άτομο, έχουμε το κοινωνικό αποτέλεσμα του ατομικισμού. "Αν ο σκοπός είναι ή εξουσία, έχουμε το κοινωνικό αποτέλεσμα του εξανδραποδισμού, της υποδουλώσεως δηλαδή των ατόμων και των Έθνων για λογαριασμό εκκείνων που ελέγχουν τον «τεχνοκρατικό πολιτισμό», των εξουσιαστών του Κόσμου.

Ένδιαφερομένη για την ὕλη και αποκεκομμένη από τις ιδέες, ή Τεχνοκρατία κατευθύνει τή σκέψη και τή δράση προς τον ὕλισμό, τον ὠφελισμό και τον μονόδρομο της οίκονομίας, και γεννά τα μονοδιάστατα ὕλιστικά — οικονομιστικά πολιτικοἰδεολογικά συστήματα, δηλαδή τον αστισμό, τον καπιταλισμό και τον καταναλωτισμό.

Η Τεχνοκρατία αποτελεί τον πιο επικίνδυνο ἐχθρό ἐξ ὧν ἀπειλήσαν ποτέ τήν ἀνθρωπότητα ἕως σήμερα. Καί τοῦτο, ὄχι τόσο διότι μέ τήν ἀλογη, τυφλή καί ἐνστικτώδη δράση της τείνει πρὸς τήν καταστροφή τῆς Φύσεως, τοῦ ἀπαραίτητου αὐτοῦ

πλαίσιου γιά τήν ἐπιβίωση τοῦ ἀνθρώπου γένους, ὅσο περισσότερο, διότι ἔχει ἐκτρέψει καί ἀλλοιώσει τόν ἴδιον τόν χαρακτηῖρα τοῦ ἀνθρώπου, τήν ἴδια τή φύση του ὡς λογικοῦ, ἠθικοπνευματικοῦ ὄντος. Ἡ «τεχνοκρατική ἰδεολογία» ἀποτελεῖ καθίζηση, ἀκρωτηριασμό τῆς ψυχῆς καί τοῦ πνεύματος. Νεκρώνει καί ἐκμηδενίζει τὰ σημαντικώτερα χαρίσματα μέ τὰ ὁποῖα ἡ Φύση προίκισε τόν ἀνθρώπινο εἶδος, ὅπως τὸ Λόγο, τόν αἰσθηματικό του κόσμο, τήν ἰδεαλιστική ἀναζήτηση, τήν πλαστική καί καλλιτεχνική διάθεση, τήν ἱκανότητα εὐρείας ἀντιλήψεως τοῦ ὄντος καί ὑπερανάπτυξαις τυφλές ὁρμές, πού χαρακτηρίζουν τὰ κατώτερα τοῦ ἀνθρώπου εἶδη τοῦ ζωικοῦ βασιλείου. Αὐταπατῶμενος ὅτι συνεχῶς προοδεύει, ὁ ἄνθρωπος στήν πραγματικότητα μεταβάλλεται ἀπὸ HOMO SAPIENS σέ ἀσυναίσθητο κάστορα, πού χτίζει ἐνστικτωδῶς φράγματα, ἐκτρέποντας τήν κοίτη τῶν ποταμῶν, γιατί, συνέπεια τοῦ ψυχοπνευματικοῦ ἀκρωτηριασμοῦ του, δέν μπορεῖ ἔλλογα νά προβλέψῃ, ὅτι μέ τίς πρῶτες πλημμύρες τοῦ φθινοπώρου οἱ ἐκπροπὲς αὐτές, ἡ ἱστορική Ἐκτροπή τοῦ, θά ἀποκατασταθοῦν βίαια, τὰ ἄλογα φράγματα θά παρασυρθοῦν ἀνὰ ἄχυρα, συμπαρασύροντας καί τόν ἴδιον τόν πνιγμό.

Ἡ Τεχνοκρατία, ὅπως καί ὅλες οἱ ἄλλες «ἱστορικές διαστροφές», τίς ὁποῖες μετέδωσε σπὸν σύγχρονο Κόσμο ἡ ἐγκληματική, ἡλίθια καί πωρωμένη Παγκόσμια Ἐξουσία πού τόν κυβερνᾷ, ἀποτελεῖ παραβίαση τοῦ θείου Κοσμογονικοῦ Νόμου, κάτι χειρότερο ἀπὸ τήν «ὕβριν», μέ τήν ἀρχαιοελληνική σημασία τῆς λέξεως, προσβολή δηλαδή καί ἀσέβεια πρὸς τοὺς θεοὺς τῆς Ἐλευθερίας, τῆς Αλήθειας καί τῆς Δικαιοσύνης. Ἡ ποι-

νή που επισύρει το έγκλημα αυτό, ή αποκατάσταση της διαταραγμένης αρμονίας που θα επιβάλει ή θα Νέμεσις, ταυτίζεται με την εξόντωση του παραβάτη. "Αν ο Προμηθέας, κλέβοντας το πῦρ από τους θεούς, είχε τη σύνεση να μὴν βάλλει φωτιά στη γῆ και νὰ τὴν κάψει — και γι' αὐτὸ ἡ ποινὴ που δὲν ἦταν θανατική, ἀλλὰ ἀπλὴ καταδίκη του στὰ δεσμά τοῦ Καύκασου, καὶ στὴ συνέχεια ἀπελευθέρωσή του ἀπὸ τὸν Ἡρακλῆ — ἡ Τεχνοκρατία δὲν χαρακτηρίζεται ἀπὸ αὐτὴ τὴν σύνεση, δὲν διαθέτει τὸ Ἑλληνικὸ Μέτρο καὶ τὸν Ἑλληνικὸ Λόγο — καὶ γι' αὐτὸ μὲ τὴν ἀποχαλίνωσή της κατακαίει καὶ καταστρέφει ὄχι μόνον τὴ Φύση, ἀλλὰ καὶ τὴν ἴδια τὴν ψυχοπνευματικὴ ὑπόσταση τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ Τεχνοκρατία δὲν ἔχει καμμιά σχέση μὲ τὸν Ἑλληνα Προμηθέα, εἶναι βάρβαρη, ἱστορικὴ πρόκληση καὶ ἡ ποινὴ της, ἡ ποινὴ τοῦ παραβάτη τοῦ Μέρου καὶ τοῦ Λόγου, θὰ εἶναι ὁ θάνατος. (7)

Υπέρτατο χρέος ὅλων τῶν Ἑλλήνων, ὅλων τῶν ὕγιων καὶ φωτισμένων ἀνθρώπων ὅλου τοῦ Κόσμου, ποὺ ζοῦμε καὶ νοιώθουμε βαθεῖα τὴν Τεχνοκρατικὴ Κόλαση, τὴν ἐξαγρίωση, τὴν ἐξαχρείωση, τὴν ἀποκτίνωση καὶ τὴν ἀποβλάκωση τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι νὰ διαχωρίσουμε τὴν θέση μας ἀπ' αὐτὸ τὸ ἐξάμβλωμα καὶ νὰ ἀγωνισθοῦμε γιὰ τὴν διάσωση καὶ

ἀναβίωση τοῦ καταστρεφόμενου πολιτισμοῦ μας. Ἡ Τεχνοκρατία ἐστὶ καὶ ἀλλοιῶς ἔχει καταδικασθῇ σὲ θάνατο καὶ θὰ πεθάνῃ σύντομα. Σ' ἐμᾶς ἐναπόκειται, διαχωρίζοντας ἀπ' αὐτὴν τὴν σκέψη μας καὶ τὴν δράση μας, νὰ ἀπελευθερωθοῦμε ἀπὸ τὰ δεσμά της γιὰ νὰ μὴν τσακισθοῦμε μαζὶ της στὸν γκρεμὸ πρὸς τὸν ὁποῖο κατευθύνεται. Σ' ἐμᾶς ἐναπόκειται νὰ ξαναφέρουμε στὸν Κόσμο μας τίς πολýτιμες ἀξίες καὶ τίς πολυάκριβες κατακτήσεις τῆς Ἀλήθειας, τῆς Δικαιοσύνης, τῆς Ἐλευθερίας, τοῦ Μέρου, τῆς Χάριτος καὶ τῆς Ἀρμονίας, ποὺ τόσο ὕπουλα ἐξωβέλισε τὸ διεθνὲς καθεστὼς τῆς Παριακμῆς. Σ' ἐμᾶς ἐναπόκειται νὰ ξαναγίνουμε τεχνολόγοι — προμηθεῖς καὶ ὄχι τεχνοκράτες — κάστορες, νὰ ἀποτινάξουμε τὴν τεχνοκρατικὴ σκλαβιά καὶ νὰ ἐμελιώσουμε ἓνα εὐτυχισμένο Ἑλληνικὸ Μέλλον γιὰ ὅλη τὴν παλαιπωρημένη καὶ ἐκτροχιασμένη ἀνθρωπότητα.

Ἄλλ' ὥς τελειώσουμε μὲ μιὰ ἄποψη γύρω ἀπὸ τὴν πιθανότητα καὶ τὸν τρόπο νὰ ξεφύγῃ ὁ δίπους μεγάκερος ἀπὸ τὴν τραγικὴ μοῖρα τοῦ τετράποδου ὁμοιοπαθοῦς του:

«Τὸ πλεονέκτημα σ' ἐμᾶς τοὺς ἀνθρώπους σὲ σχέση μὲ τὸν τραγικὸ μεγάκερω εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ πνευματικὲς μας ἱκανότητες μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ συνειδητοποιήσουμε τὸν

(7) Ὁ Ἀρχιμήδης, ὅταν ὁ συγγενὴς του τύραννος τῶν Συρακουσῶν Ἰέρων τοῦ Ζήτησε νὰ προχωρήσῃ σὲ ἐφαρμογὲς τῆς Μηχανικῆς του στὸν τομέα τῶν πολεμικῶν μηχανῶν, ἀρνῆθηκε. Ὁ Δημόκριτος διατύπωσε ἀριστοφυηματικὰ ὁλόκληρη τὴν ἀτομικὴ θεωρία, ἀλλὰ οὐδέποτε διανοήθηκε, αὐτὸς ἢ οἰοσδήποτε ἄλλος Ἑλληνας, ὅτι ἡ θεωρία αὐτὴ μπορούσε νὰ ἐφαρμοσθῇ γιὰ ἐξουσιαστικούς σκοπούς. Ἡ ἐλληνικὴ φύση ὑπηρετεῖ τὴν Ἀλήθεια καὶ ποτὲ τὴν σκοπιμότητα. Γι' αὐτὸ ἡ Τεχνολογία κατὰ τὴν ἐλληνικὴ ἀντίληψη εἶναι ἀσυμβίβαστη πρὸς τὴν Τεχνοκρατία, τὴν ἐξουσιαστικὴ καὶ οἰκονομικὴ αὐτὴ κατάσταση καὶ ἰδεολογία.

θανάσιμμο κίνδυνο που διατρέχει τὸ εἶδος μας, νὰ θροῦμε τὰ αἰτία — τὸ ζῶο δὲν κοιταλάβαινε ὅτι καὶ γιὰ τὴν ὑπερανάπτυσσαν τὰ κέρατά του — καὶ νὰ ἀποτρέψουμε τὸ θάνατο, σπαματώντας, πρῶτον, τὴν περαισιέρω ἀνάπτυξη τῆς βουλευσιοκρατικῆς ἐξουσίας καὶ ἐργαζόμενοι, δεύτερον, γιὰ τὴν ἐπάνοδο τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ γιὰ τὴν ἐπανίσχυση τῶν προϋποθέσεων ἀπελευθερώσεως στὶς ἀνθρώπινες κοινότητες, μὲ μιὰ φράση γιὰ τὴν συγκρότηση ἑναρχῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας. "Αν κανεὶς προσβάλῃ τὴν ἀποψη, ὅτι, ὅπως ἡ ἐξαφάνιση τοῦ μεγάλερου ἦταν συνέπεια αἰτίου ξένου πρὸς τὸν ἴδιο, δηλαδή ὀργανικὴ ἀνωμαλία ποὺ προκαλοῦσε τὴν ὑπερτέλεια, κατὰ τὴν ἴδια λογικὴ, ἡ ὑπερανάπτυξη πῆς ἀνθρώπινης θελήσεως εἶναι συνέπεια ἑνὸς αἰτίου ξένου πρὸς ἐμᾶς, ἑνὸς εἶδους ψυχικῆς ἀνωμαλίας καὶ ψυχικοῦ ἐκφυλισμοῦ, δηλαδή ἑνὸς αἰτίου ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ἐλεγχθῇ ἀπὸ τὸν ἀνθρώπο καὶ νὰ ἀρθῇ — καὶ συνεπῶς ἡ ἐξαφάνιση τοῦ ἀνθρώπου εἶδους εἶναι ἀναπότρεπτη — θὰ ἀντιτάξουμε τὴν παρατήρηση, ὅτι, πρῶτον, ἐμεῖς ἔχουμε ἐπίγνωση τοῦ αἰτίου πῆς ἀρρώστιας — τῆς θελήσεως — καὶ, δεύτερον, γνωρίζουμε ποῖο εἶναι τὸ φάρμακο τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς υγείας μας — ἡ ἀλήθεια — πρᾶγμα ποὺ δὲν συνέβαινε μὲ τὸ ἐξαφανισθὲν ἐλαφοειδές. Ἐπομένως, ὁ θάνατός μας, ἂν ἐπέλθῃ, θὰ ὀφείλεται στὴν ἀρνήσή μας νὰ πάρουμε τὸ φάρμακο καὶ ὅχι σπὴν ἀγνοία ἢ ἐλλειψη τοῦ φαρμάκου.

»Ἐκεῖνο ποὺ εὐθύς ἐξ ἀρχῆς πρέπει νὰ παρατηρήσουμε σ' ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν τρόπο ἀντιδράσεώς μας, εἶναι, ὅπως λογικὰ καὶ ἱστορικὰ συνάγεται κατὰ τρόπο μὴ ἐπιδεχόμενο ἀμφισβήτησης, ὅτι ἡ κάθε προσπάθεια ἀντιμετώπισεως τῆς θελήσεως διὰ μιᾶς ἄλλης

θελήσεως ἀποτελεῖ τὸν πιὸ ἀντενδεικνύμενο, τὸν πιὸ λανθασμένο τρόπο ἐνέργειας. Ἡ θέληση ἐναντίον τῆς θελήσεως, καὶ ἂν ἀκόμα ἐπιβληθῇ, θὰ παραγάγῃ πολιτικὸ προϊόν, ποῦ, σὰν φυσικὸ τέκνο τῆς θελήσεως, θὰ ἔχῃ τὶς ἰδιότητες τῆς μητέρας του, καὶ δὲν θὰ φέρῃ κανένα ἄλλο ἀποτέλεσμα ἀπὸ τὴν ἐγκαθίδρυση μιᾶς νέας ἐξουσίας στὴ θέση τῆς ἀνατρεπόμενης. "Ἀλλωστε παριστάμεθα μάρτυρες ἀλλεπάλληλων πολιτικῶν ἀνατροπῶν, ποὺ δὲν ἀποφέρουν παρὰ καταστροφὰς πανομοιότυπες πρὸς τὶς προηγούμενές τους. Πρόκειται γιὰ μιὰ τρύπα στὸ νερό. "Ὅσοι φαντάζονται, ὅτι μὲ τὸ δόλο, τὸ δόγμα, τὴ δύναμη, τὴ βία καὶ τὴν ὀργάνωση θὰ ἐξαφανίσουν πῆν ὑπάρχουσα ἐξουσιαστικὴ κατὰστασι καὶ θὰ δημιουργήσουν ἑναρχὴν κοινωνία, εἶναι ἡλίθιοι, καὶ ὅσοι προχωροῦν πρακτικὰ χρησιμοποιώντας τὶς μεθόδους αὐτές, εἶναι καὶ οἱ ἴδιοι ἐξουσιαστές, τυφλὰ ὀργανὰ τῆς θελήσεως, ποὺ συγκροτοῦνται μὲ τὴν κατεστημένη θέληση (ἐξουσία), ἀπλῶς γιὰ τὴν δὲν μετέχουν σ' αὐτήν, σὲ βαθμὸ ποὺ νὰ ἱκανοποιῆται τὸ ὑπερτελές ἐνστικτο τῆς ἐπιβολῆς τους.

»Τὸ πραγματικὸ πρόβλημά μας δὲν εἶναι ἡ ἀνατροπὴ τῆς ἐξουσίας, εἶναι ἡ οἰκοδόμησις τῆς ἑναρχῆς κοινωνίας. Ἡ ἀνέγερση ἑνὸς νέου οἰκοδομήματος θὰ προϋπόθετε ἀπαραίτητα προηγούμενη κατεδάφιση ἑνὸς ἐρειπωμένου ὑπάρχοντος κτίσματος, ἂν ἦταν ἀναγκαῖο νὰ χρησιμοποιηθοῦν τὰ ὑλικά τοῦ παλαιοῦ στὸ χτίσιμο τοῦ καινούργιου. Προκειμένης τῆς ἀνεγέρσεως τῆς ἑναρχῆς κοινωνίας, τὰ ὑλικά ἀπὸ τὰ ὁποῖα συγκροτεῖται τὸ ἐρείπιο τῆς ἐξουσιαστικῆς κοινωνίας — «ἀρχές», δομές, θεσμοί, ἄτομα, δηλαδή θέληση, βία, δόγμα, ἀναρχία, δόλος, οἰκονομισμός, «ὀργάνωση», βουλευσιοκρατικὴ κλπ. — εἶναι ὅχι μόνον ἀ-

χρηστα ἀλλὰ καὶ ἀπολύτως ἀκατάλληλα. Ἀντίθετα, τὰ κατάλληλα ὑλικά — ἀλήθεια, ἀρετή, ἡρωϊσμός, λειτουργίες, ἄτομα ἐλευθερωμένα, δίκαια, ἄδολα, ἀπαλλαγμένα ἀπὸ τὸ βουλησιοκρατικὸ σύμπτωμα καὶ διακρινόμενα ἀπὸ τὴν αἴσθηση τοῦ κοινωνικῶς ὀρθοῦ — θρίσκονται ἔξω ἀ-

πὸ τὴν ἐξουσία, ἂν ὄχι θέσει, τουλάχιστον φύσει, καὶ εἶναι διαθέσιμα. Ἡ κοινωνία τῆς ἀλήθειας μπορεῖ νὰ ἀρχίσει νὰ συγκροτῆται πρὶν ἀπὸ τὴν ἐξάλειψη τῆς κοινωνίας τῆς θελήσεως — καὶ μάλιστα ἡ πρώτη μπορεῖ νὰ γεννηθῇ τυπικὰ μέσα στὸ πλαίσιο τῆς δεύτερης». (8)

(8) "Ενθ' ἄνωπ., σ. 113—4.

MEGADEATH

Καταμεσὶς τ' ὠκεανοῦ,
ἢ νύχτα παγωμένη
θαμπὰ τ' ἀστέρια τ' οὐρανοῦ
καὶ σούρουπο πολιτισμοῦ.

Γυρίζω, βλέπω γύρω μου
μὲ τὴ ματιὰ τοῦ νοῦ
δὲ θγάζει ἀπόψ' ἡ πέννα μου
στίχο θαλασσινοῦ καημοῦ.

Σὲ γίγαντα Ὀκεανὸ
τὴν ἐποχή μας
ξυλάρμενοι πλανιόμαστε.
Μεγατυφῶνες κι Ὑπερκαταιγίδες
θὰ μᾶς ἀφήσουνε νὰ πιάσουμε στεριά;

Ὑπερδυνάμεις, ὑπερκατανάλωση, Μεγαθήρια,
ὑπερπληθυσμός, ὑπερβόμβες, Μεγάτονοι
καὶ φυσικά,
ἐπειδὴ οἱ Θεοὶ στήν Ὕβρι
ἀπαντοῦν πάντα μὲ ὙΑτη,
... Μεγαθάνατοι!!

Λευτέρης Μαρματσούρης

Μετεωρισμοί

Ποιό είναι τὸ στοιχείο ἐκείνο τῆς Λογοκρατίας ποὺ τὴν καθιστᾷ ἀφύσικη, κάτι σὰν παιριακωνία, μέσα στὴν γενικὴ ἁρμονία, ποὺ ἰσχύει στὰ «καινονικά» φαινόμενα» καὶ στὰ «καινονικά» γεγονότα τοῦ Κόσμου; Εἶναι ἡ ὑπερβολή, τὸ ἄμετρο, τὸ ἄλογο. Εἶναι ἡ ὑπέρβαση τοῦ Λόγου, ἂν Λόγος εἶναι ἡ ὑπέρτατη ἀρχὴ ποὺ ἐνώνει καὶ συνιτηρεῖ τὸν Κόσμο· καὶ εἶναι ἡ παρὰ βίαιη τοῦ Μέρου, ἂν Μέτρο εἶναι ἡ ἐναρμόνιση, ὁ «συγχρονισμός» μὲ τὸν παγκόσμιο ρυθμὸ — κάτι σὰν τὸν «συγχρονισμό» τῶν κινήσεων τοῦ χορευτοῦ πρὸς τὸ ρυθμὸ τῆς μουσικῆς. Φυσικά, ἔννοιες τόσο βαθεῖες καὶ πολυσημάντες, ὅπως τοῦ Λόγου καὶ τοῦ Μέρου—ὅπως, ἄλλωστε, ὅλες οἱ ἄλλες μεγάλες συλλήψεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος — δὲν ἀφοροῦν μόνον τὸν ἄνθρωπο, τὴν ἀνθρώπινη ἀτομικὴ ἢ ὁμαδικὴ συμπεριφορὰ, τὴν κοινωνία καὶ τὴν ἱστορία, ἀλλὰ εἶναι, ὅπως κάθε ἀλήθεια, γενικώτατου κύρους, καθολικῆς ἰσχύος, εἶναι νόμοι παγκόσμιοι. Τὸν παγκόσμιο Λόγο καὶ τὸ παιγδόμιο Μέτρο σέβονται καὶ τηροῦν τὰ πάντα. Ὅπως παρατηρεῖ ὁ Ἡράκλειτος, οὔτε ὁ μέγας Ἥλιος δὲν παραβιάζει τὸν Νόμο αὐτό, εἶναι κι αὐτὸς ἐναρμονισμένος πρὸς τὸ ρυθμὸ τοῦ Κόσμου — γιὰτὶ ἂν τὸν παραβιάσει, ἂν μεταβάλλῃ τὴν καθωρισμένη ἀπὸ τὸν Λόγο τροχιά του, θὰ ἐπέμβουν ἡ Δίκη, οἱ Ἑριννύες, ἡ Ἄτη, ἐκτελεστικά ὄργανα τοῦ Νόμου, καὶ θὰ τὸν καταστρέψουν, καθὼς ἄλογα καὶ ἄμετρα θὰ περιπλανηθῇ μέσα στὸ Χάος. Ὁ κορίκος ποὺ συνδέει τὰ πάντα μὲ τὸ Λόγο, θὰ μπορούσε νὰ ὀνο-

μασθῇ ἀλήθεια. Ἡ ἀλήθεια δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο ἀπὸ γνώση τοῦ Λόγου — καὶ ἀποτελεῖ τὴν πρωταρχικὴ προϋπόθεση τοῦ Μέρου. Γνωρίζοντας τὸ Λόγο — ὄντως, μὴ ἄλλα λόγια, κάτοχος τῆς ἀλήθειας — συντάσσομαι, ἐναρμονίζομαι πρὸς αὐτόν.

Ἡ Λογοκρατία ἔχει σὰν κύριο γνώρισμα καὶ ὁδηγὸ τῆς τὴν δύναμη. Εἶναι ἓνα εἶδος «Ἥλιου», ποὺ ἐπειδὴ ἡ δύναμη ἐλξέως ποὺ διέθετε ἦταν ἰσχυρότερη ἀπὸ τὴ δύναμη ἐλξέως κάποιων ἄλλων πλανητῶν, ἀποσυνέδεσε τὴν τροχιά της, ἀπὸ τὸ σύστημα τροχιῶν τοῦ Σύμπαντος (ἐπράξε, δηλαδή, κάτι ποὺ δὲν πράττει ὁ Ἥλιος τοῦ στερεώματος). Μὲ ὁδηγὸ μόνον τὴν δύναμή της — σὲ σχέση μὲ τις δυνάμεις τῶν γειτόνων της — ἡ Λογοκρατία ἔχασε τὴν αἰσθησὶ τῆς ἀλήθειας, τὴν ἐπαφή μὲ τὸ γενικὸ σύστημα τροχιῶν, τὸν σεβασμὸ τοῦ καθολικῆς ἰσχύος Νόμου — καὶ ἐξαπολύθηκε ἀκυβέρνητη μέσα στὸ Διάστημα. Βαρύνεται ἡ παραινόμενη, εἰς βαθμὸν κακουργήματος, ἐγκλημα εἰδεχθὲς — γιὰ νὰ χρησιμοποιήσουμε νομικοὺς ὅρους, ἀφοῦ μιλάμε γιὰ Νόμο· καὶ ἡ ποινὴ, θάνατος. Θάνατος τοῦ ἀνθρώπινου εἶδους ἀπλῶς; Θάνατος τοῦ πλανήτη Γῆ, ποὺ γέννησε τὴ Λογοκρατία; Ἡ, ἀκόμη, καὶ θάνατοι, διαπαραίχες καὶ ἀνωμαλίες, σὲ εὐρύτερη ἔκταση μέσα στὸ σύστημα τοῦ Σύμπαντος; Ὁ Λόγος, ὁ Κοσμογονικὸς Νόμος, ὁ Αἶών, ποὺ δημιουργεῖ καὶ καταστρέφει τοὺς Κόσμους, καὶ τὰ ἐκτελεστικά του ὄργανα, μόνον αὐτοὶ ξέρουν...

Θὰ ἦταν ὁμως παράλειψη, ἂν δὲν σημειώναμε, ὅτι ἡ ἐκ μέρους τῆς Λογοκρατίας θεοποίηση τῆς δυνάμεως καὶ ἡ ἀπώλεια τῆς αἰσθήσεως τῆς ἀλήθειας δὲν τῆς δημιουργεῖ κάποιο «κενό», κάποια ἀσαφὴ αἴσθησι τοῦ κινδύνου στὸν ὅποιο ἔχει ἐμπλακὴ ἀπὸ ὑπατιότητα τῆς καὶ μόνο. Πραγματικά, ἐλαυνόμενη ἀπὸ τὴ δύναμη, ἡ Λογοκρατία οὐχ ἤττον αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη τῆς ἀλήθειας. Καὶ τί κάνει; Προσπαθεῖ νὰ δημιουργῇ ἡ ἴδια τὴν ἀλήθεια! Δηλαδή λέει περίπου στὸν ἑαυτὸ τῆς: ἀφοῦ ὁ «Ἥλιος» μου, ὁ ἑαυτός μου, ἔφυγε ἀπὸ τὰ μέτρα του, ἄρα ἀλήθεια εἶναι καὶ τὸ νὰ ξεφύγῃς ἀπὸ τὸ Λόγο, τὴν ἀδικη πού συντήρεῖ καὶ ἐνώνει τὸν Κόσμο! (Τοῦτο εἶναι ἡ μόνιμη ἠθικὴ διέξοδος ὅλων τῶν ἐνόχων: νὰ ἀποδίδουν αὐτὸ πού κάνουν ἢ παθαίνουν ὅχι στὸν ἑαυτὸ τους, ἀλλὰ σὲ κάποιο ἄλλο αἶτιο). «Δημιουργεῖ», λοιπόν, ἡ Λογοκρατία τὴν «ἀλήθεια» τῆς. Πῶς; Μὰ — μὲ τί ἄλλο — μὲ τὴ βοήθεια τοῦ μόνου θεοῦ τῆς, τῆς δυνάμεως... Ὅπως ἡ δύναμη ἡ ἐλκτικὴ ἔβγαλε τὸν «Ἥλιο» ἀπ' τὰ μυστρία του, ἔτσι ἡ ἴδια πάλι: δύναμη πρέπει νὰ κατοχυρώσῃ τὴν τελλὴ πορεία του. Ἔτσι γεννιέται τὸ δόγμα. Δόγμα δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο ἀπὸ ἄρνησι τοῦ καθολικοῦ κύρους τῆς ἀλήθειας καὶ ὑποβιβασμός τῆς στὸ ἐπίπεδο τοῦ φαινόμενου, τοῦ γεγονότος, μ' ἄλλα λόγια ἡ ἐνπαξί τῆς μέσαι στὸ χρόνον καὶ τὸ χώρον. Τὸ ὑπερχωροχρονικὸ στοιχεῖο, τὸ κύριο γνώρισμα τοῦ Λόγου, πού στρέφεται πάναν ἀπὸ τὸν Αἰῶνα (= χρόνον), καθ' Ἡράκλειτον, (ὁ Αἰῶνας εἶναι ἀπλὸ παιχνίδι τοῦ Λόγου) παρέλκει τελείως γὰρ τὴν δογματικὴ «ἀλήθεια». Ἄν ἡ ἀρμονία τοῦ Κόσμου εἶναι ἄχρονη καὶ ἄτοπη, ἡ λογοκρατικὴ «ἀρμονία» ἀρχίζει ἀπὸ τὴν χρονικὴ στιγμή πού «μετράει» ἡ ἐκ μέρους τῆς παραβίασι

τοῦ παγκόσμιου Μέρους.

Ἔτσι ἡ δογματικὴ «ἀλήθεια» καταπνέει τὰ «ἱστορικὰ», δηλαδή ἐντοπίζεται αὐστηρὰ στὰ ἱστορικὰ γεγονότα καὶ ἱστορικὰ φαινόμενα — αὐτά, δηλαδή, πού δημιούργησε καὶ δημιουργεῖ ἡ ἴδια ἡ Λογοκρατία. Ἀπὸ κεῖ, καὶ μόνο, ἡ Λογοκρατία ἀντλεῖ τὴ «γνώση» καὶ τὴ «σοφία» τῆς. Τί πλάνη, τί φαῦλος κύκλος, τί τραγικὸ ἀδιέξοδο! Ὡ, αὐτὴ ἡ Λογοκρατία! ἕνα γατάκι πού κυνηγᾷ τὴν οὐρά του...

* * * *

Εἴπαμε, λοιπόν, ὅτι ἡ λογοκρατικὴ δύναμη γεννᾷ καὶ κατοχυρώνει τὴ λογοκρατικὴ «ἀλήθεια», τὸ δόγμα. Πῶς; Μὰ ξέρετε κανένα δόγμα πού νὰ μὴν ἐπιδιώκῃ νὰ γίνῃ καθεστὼς (πολιτικὸ, πνευματικὸ, κοινωνικὸ, ἐπιστημονικὸ, ἰδεολογικὸ); Καὶ ξέρετε κανένα καθεστὼς πού νὰ μὴ στηρίζεται στὴ δύναμη, εἴτε ὀργάνωσι λέγεται αὐτή, εἴτε ομάδα, εἴτε «σχολή», εἴτε ὅτιδήποτε ἄλλο παρόμοιο; Ἀσφαλῶς ὄχι. Δόγμα καὶ καθεστὼς εἶναι πράγματα πού συνυπάρχουν ἀπαιρητήτα, ὑποχρεωτικά, ἀναγκαστικά. Κι ἐδῶ εἶναι τὸ κρίσιμον σημεῖο, ὅπου συναντῶνται ἡ Λογοκρατία μὲ τὴν Τεχνοκρατία. Καθὼς ἡ πρώτη ἐπιδιώκει τὴ δύναμη διαζώντας τὴν ἀλήθεια, ἀνακαλύπτει δίπλα τῆς τὴν δευτέρη, πού κάνει τὸ ἴδιο πρᾶγμα: ἐπιδιώκει ὁμοίως τὴ δύναμη, ἀλλὰ σὲ ἄλλο ἐπίπεδο: διαζώντας τὴ Φύσι — κύρια ἔκφρασι τῆς ἀλήθειας. Ὀλέθρια ἡ συνάντησι καὶ ἡ συμμάχια τῶν δύο αὐτῶν θιασῶτων, πιστῶν τῆς δυνάμεως: συμμάχια πού δὲν ὑπηρετεῖ τὸν «περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα», μ' ἄλλα λόγια τὴν σύνταξι καὶ ἐναρμόνισι πρὸς τὸ Λόγον — τὸν μόνον τρόπο ὑπάρξεως καὶ ἀποφυγῆς τοῦ θανάτου — ἀλλὰ κάποι «πολυτελές», κάτι μὴ ἀναγκαῖο γιὰ τὴ ζωὴ τους: τὴν κυριαρ-

Μετewρισμοὶ

χία, τὴν ἐξουσία ἐπὶ τῶν ἄλλων, τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς ὑπεροχῆς τῆς ἐλκτικῆς δυνάμεως τοῦ «Ἡλίου» τοῦ σὲ σχέση μὲ τὴ δύναμιν τῶν ἄλλων ἀστέρων. Μ' ἄλλα λόγια, κάτι τὸ ὑπερβολικό, τὸ ξένο πρὸς τὸν νόμον

τοῦ Μέτρου. Ὁ «περὶ ὑπάρξεως ἀγών», ταυτίζομαι πρὸς τὸν «πόλεμον» τοῦ Ἡράκλειτου, ἔχει ἐντελῶς παρανοηθῇ καὶ διαστρεβλωθῇ ἀπὸ τοὺς λογοκράτες καὶ τεχνοκράτες. Καὶ γι' αὐτὸ ἡ ὑπάρξις τοῦ σημερινοῦ λογοκρατικοῦ καὶ τεχνοκρατικοῦ κόσμου μας ἀπειλεῖται ἄμεσα.

Μετέωρος

Ο ΚΟΜΙΣΤΗΣ (1)

Α νέβη μεγαλοπρεπῶς στὸ δῆμα ὁ Ἀθηνίων
ὅμως παρ' ὅτι ἦταν — παραῆταν — προετοιμασμένος, τᾶχασε πρὸς
(στιγμὴν.

Ὁ τόπος θές, τὰ φάσματα τοῦ παρελθόντος, τὸ ταπεινόν του σόγι
ἕνας παρέγγραφος αὐτός, γιὸς δούλης σκυθικῆς στὴν Πνύκα!
(μὲ τὲς πλάτες τοῦ Μιθριδάτου, βέβαια
μά, ποιὸς ἐτούτους τοὺς καιροὺς ρωτοῦσε τί καὶ πῶς).

Ὡστόσο, τὸ πλῆθος χειροκροτοῦσε δαιμονιωδῶς. Συνῆλθε.
Ἐμάζωσε τὸν χρυσοῦφαντον μανδύαν, ἐσήκωσε τὰ χέρια
ποὺ δακτυλίδια μέ διαμάντια καὶ ρουμπίνια στόλιζαν,
δῶρα τοῦ αὐθέντου του κι αὐτά. Στὴ θέα των συνῆλθε πλήρως.

«Ἄνδρες Ἀθηναῖοι», εἶπεν δις ρητορικώτατα.
(τώρα, Ἀθηναῖοι, πράγματι, ἐλάχιστοι ἦτανε μαζωμένοι
— κάτι ἔθραῖοι ἐμπόροι καὶ ἀπελεύθεροι κι οἱ χασομέρηδες τῆς Ἀγορᾶς
μά, τέλος πάντων, στὴν Ἀθήνα ὠμίλει ὁ ρήτωρ).

«Ἄνδρες Ἀθηναῖοι — σᾶς φέρνω τὴν ἐλευθερίαν!
Ἐγὼ — συνέχισε — δὲν εἶμαι παρὰ ὄργανο καὶ μόνον
Ἑσεῖς, μέσον ἐμοῦ, τοῦ Ἀθηνίωνος, θὰ κυβερνᾶτε
Ἑσεῖς, ὁ λαός, θὰ στρατηγῇτε! ...».

Τὰ ζήτη καὶ τὰ εὖγε ἔπесαν βροχή.
Ἐδῶ — εἶχαν μάθει — ὅ,τι κι ἂν ἔλεγαν στὴν Πνύκα
νὰ χειροκροτοῦν. Ὁχι ποὺ τέτοια κομπλιμέντα
ποὺ μὴδ' ὁ Κλέωνας, μὴδέ ὁ Στρατοκλῆς...

Δέν ἤργησαν, ἄλλωστε, οἱ Ἀθηναῖοι νὰ νοιώσουν
τί ἐσήμαινε νὰ κυβερνᾷ ὁ αὐτός, μέσω τοῦ Ἀθηνίωνος.
Οἱ φυλακίσσεις, οἱ δημεύσεις, οἱ δολοφονίες,
τί ἐσήμαινε νὰ κυβερνᾷ ὁ λαός, μέσω τοῦ Ἀθηνίωνος.
τί σὸί ἐλευθερία ἐκόμιζε τὸ ἀνδράποδον τοῦ Ἀσιάτου.

Τόσον ἐμαύρισε τὸ μάτι τους, τῶν ἄτυχων,
ποὺ τὸν Σύλλαν — τὸν θάρβαρον κατακτητὴν
ὡς ἐλευθερωτὴν νὰ ὑμνοῦν καὶ αὐτὸν — οἱ ἀδίδακτοι — σέ λίγο...

Λάμπρος Κοιφάνης

(1) Τὸ ποίημα δημοσιεύεται γιὰ πρώτη φορά.

Μῦθος - Λόγος.

ἡ αἰώνια

ἀστεϊρευτη

διπλοπηγή

Α΄ Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΜΥΘΟΣ

«Ὁ Μῦθος κι ὁ Λόγος ἀπὸ ἓνα σπόρο ἐκεῖ (μὰ καὶ μ' ἓνα κορμὸ) πρωτοῦψώθηκαν! κι ἔτσι, ὄχι ἀναιμος ὁ Λόγος — καὶ γι' αὐτὸ ὄχι ἀναιμος — κι ὄχι ἄλογος ὁ Μῦθος, κτηνοποιός, μαζοποιός!». (1)

Ἡ Ἑλληνικὴ Μυθολογία εἶναι ἡ πιὸ ρωμαλέα κατὰκτηση τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος ὅλων τῶν ἐποχῶν, μιὰ πλατεῖα λεωφόρος, ποὺ ὁδηγεῖ σὲ ἄλλη ἰδεολογικὴ σφαῖρα, τὴν περιοχὴ τοῦ Λόγου καὶ τῆς Ἐλευθερίας.

Μὲ ἀξεπέραστη δύναμη καὶ ἀπαράμιλλη τέχνη ἐκφράζει πράγματα, ποὺ ἀδυνατεῖ νὰ ἐκφράσῃ ἡ ἀφηρημένη σκέψη καὶ ἀπολήγει σὲ ὀριακὸ σημεῖο τῆς πνευματικῆς κατακτήσεως τῆς Ἑλλάδος. Σὰν μεγάλο καὶ ὑψηλὸ δημιούργημα βρίσκεται πάνω ἀπὸ τίς ἐπιστῆμες καὶ τίς θεωρίες τους καὶ πάνω ἀπὸ τὴ λογικὴ, γιατί μέσα της περιέχει πάμπολλα ἐξωλογικὰ στοιχεῖα, δημιουργήματα τῆς φαντασίας, τῆς προαίσθησης καὶ δι-

αίσθησης. Οἱ ἀρχαιοέλληνες, οἱ δημιουργοὶ τῆς Μυθολογίας, χωρὶς ἄλλο εἶναι φυσικοὶ καὶ ἀνδρικοὶ τύποι, ποὺ ἔμειναν κοντὰ στὴ Θεὰ Φύση, σπουδάζοντας καὶ μελετώντας τὰ σημάδια τῆς μεσέβας καὶ εὐλάβεια, ἀποφεύγοντας πεισματικὰ νὰ παρέμβουν στὴν ἐξέλιξη τῆς διαδικασίας τους. Στούς ἀνθρώπους ποὺ ζοῦν κοντὰ στὴ φύση οἱ γνωστικὲς δυνάμεις ἐμφανίζονται καὶ ἀναπτύσσονται κανονικά, μὲ ἀποτελεσματὴν ἢ γνώση σ' αὐτοὺς νᾶρχεται ἄμεσα καὶ φυσικά, σὰν προϊόν καὶ ἐπακόλουθο

Τοῦ

Π. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

τῆς φυσικῆς αἰσθησης τοῦ ὀρθοῦ.

Οἱ Ἕλληνες σὰν ἔθνος οὐδέποτε μπόρεσαν νὰ πιστεύσουν, ὅπως οἱ ὀρθολογιστές, ὅτι τὰ ὅρια τῆς ἀλήθειας παυτίζονται μὲ τὰ στενὰ καὶ πεπερασμένα ὅρια τῆς λογικῆς ἀπεναντίας πιστεύαν καὶ πιστεύουν, ὅτι οἱ μεγάλες ἀλήθειες δὲν μποροῦν νὰ ἀποδειχθοῦν μὲ ἐπιστημονικὲς ἀρχές καὶ ἀξιώματα, ἀλλὰ ὑπάρχουν αὐτοδύναμα καὶ ἐπιβάλλονται μὲ τίς δικές τους δυνάμεις καὶ τρόπους. (2) Ἔτσι καὶ τῆς Μυθολογίας οἱ ἀλήθειες ἐμφανίζονται σιωπηρὰ καὶ ἑαφνικά καὶ συμπληρώνουν τὸ Λόγο, ὁσάκις κινδυνεύει νὰ ἀκίνητοποιηθῇ

(1) Ρένος Ἀποστολίδης, εἰς περιοδικό «Τετράμηνα», Τόμος Α', σ. 589.

(2) «Σίθυλλα φαινομένῳ στόματι ἀγέλαστα καὶ ἀκαλλώπιστα καὶ ἀμύριστα φθεγγομένη χιλίων ἐτῶν ἐξικνεῖται τῇ φωνῇ διὰ τὸν θεόν. Ὁ Ἄναξ οὐ τὸ μαντεῖον ἔστι τὸ ἐν Δελφοῖς οὔτε λέγει, οὔτε κρύπτει, ἀλλὰ σημαίνει». (Ἡράκλειτος).

ἢ νὰ μετατραπῇ σὲ δόγμα. Ἡ Ἑλληνικὴ Μυθολογία, χωρὶς νὰ ἀναιρῇ τὴ λογικὴ, τὴ συμπληρώνει καὶ ἀνοίγει καινούργιους δρόμους πρὸς τὴ γνώση. Ἐδῶ ἐγκεῖται ἡ διαφορὰ τῆς ἀπ' ὅλες τὶς μυθολογίες τοῦ κόσμου, ποὺ ἀποτελοῦν ναρκωτικὰ τῶν γνωστικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου· ἐνῶ οἱ ξένοι μῦθοι εἶναι δόγματα πολιτικά, θρησκευτικά ἢ κοινωνικά, οἱ ἑλληνικοὶ μῦθοι εἶναι τὸ ἀντι-δόγμα, τὸ μέσο διαφυγῆς ἀπὸ τὰ δόγματα, ὁ ἀντίποδας τῶν δογμάτων.

Μὲ ἀνεξάντλητὴ παιδαγωγικὴ καὶ ἠθικοπνευματικὴ δύναμη διαμορφώνουν μιὰ ὑψηλὴ ἀντίληψη γιὰ τὴ Ζωὴ καὶ τὸν κόσμον, ζωντανεύουν δὲ καὶ καλλιεργοῦν τὸ συναισθηματικὸ στοιχεῖο, ποὺ μὲ τὴ σειρὰ του τρέφει καὶ δυναμώνει τὶς ἄλλες γνωστικὲς ἱκανότητες.

Οἱ Ἕλληνες μυθοπλάστες δὲν ἦσαν ἀπλοὶ ὠραιολόγοι συνθέτες μύθων καὶ ποιημάτων, ἀλλὰ δάσκαλοι τῶν ἀνθρώπων, μεγάλοι νομοθέτες καὶ παιδαγωγοί, τρανοὶ φιλόσοφοι καὶ ἰδεολόγοι. Οἱ μῦθοι τοὺς ἀναβλύζουν ἀπὸ τὴν ἠθικὴ συνείδηση τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅπως αὐτὴ εἶχε διαμορφωθῇ διὰ μέσου τῆς ἱστορίας τους, καὶ ποτὲ ἀπὸ τὴ συμπτωματικότητα τοῦ παρόντος ἢ ἀπὸ συμβατικούς ἐφήμερους νόμους. Μέσα τους συμπυκνώνουν τὴ φιλοσοφία, τὸν ἠθικὸ νόμον, τὸν αἰσθηματικὸ καὶ κοινωνικὸ χαρακτῆρα τῆς «καλλίστης φυλῆς ποὺ ἐζήσε ποτὲ ὑπὸ τὸν οὐρανόν» — κατὰ τὸ Γάλλο ἀκαδημαϊκὸ JEAN RICHERIN —, τὶς σκέψεις καὶ τὶς ἀντιλήψεις τους γιὰ τὴ Ζωὴ καὶ τὸ θάνατον, τὰ ἰδανικά καὶ τὶς μύχιες διαθέσεις τους. Εἶναι δημιουργήματα οἱ μῦθοι αὐτοὶ ἀγαθῶν ἀνθρώπων, ἰδεαλιστῶν καὶ ὄχι ὑλιστῶν, ποὺ ἀπέβλεπαν στὴν ἐξύψωση τοῦ ἀνθρώπινου ὄντος, στὴν ὁλοκλήρωση καὶ τελειοποίησίν του. Οἱ μυ-

θοπλάστες καὶ μυθολάτρες Ἕλληνες εἶναι παιδιὰ τοῦ Πιρομηθέα, ποὺ μὲ ἥρωϊκὴ ὁρμὴ συνέτριψαν τὰ στενὰ ὅρια τῆς λογικῆς καὶ σταθερὰ ἀνέβηκαν τὰ σκαλιὰ τῆς ἀνθρώπινης ἀξίας, προκειμένου νὰ πλησιάσουν τὴν Ἀπόλυτὴ Ἀλήθεια. Αὐθόρμητα ἐκφράζουν κάθε στιγμὴ τὸ ψυχικὸ τους μεγαλεῖο, τὴν ἠθικὴν τους ὑπεροχὴ καὶ τὴν ἀνδρικήν τους συνείδηση. Μὲ τρομερὴ δύναμη χτίζουν πάνω στὴν ὑλικὴ βάση τοῦ Μηδενὸς πελώρια ἠθικά καὶ ἱστορικὰ μεγέθη καὶ σφραγίζουν μὲ τὴν ἀνδρεία, τὴν ἀρετὴ καὶ τὴ σοφίαν τὸν Ἑλληνισμό, σὰν πολιτικό—κοινωνικὸ σύνολο.

Τόσο ὁ Ὅμηρος, ὅσο καὶ ὁ Ἡσίοδος, σὰν πατριάρχες τοῦ Ἑλληνισμοῦ, φαίνεται ν' ἄγγιξαν τὴν ἀλήθεια σ' ὅλο τῆς τὸ μεγαλεῖο. Στὰ ἔργα τους προανακρούονται ὅλες οἱ ἀνακαλύψεις τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος — ποὺ «Ξανανακάλυψε» ἡ Λογοκρατία — καὶ ἀνάγλυφα παρελαύνουν ὅλα τὰ μεγάλα ὁράματα τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς, οἱ ἰδέες, οἱ ἀρετές καὶ τὰ ἰδανικά ποὺ παιριάζουν στὸν ἄνθρωπον, πολὺμορφα καὶ πολύχρωμα, πολυμέγεθα καὶ ἀσύνδετα, χωρὶς σκοπιμότητα καὶ σύστημα, ἀλλὰ μὲ συνειρμὸ καὶ ἀλληλουχία. Τὰ συστήματα καὶ οἱ μέθοδοι, καθὼς καὶ ἡ πρακτικὴ «φρονιμάδα» τοῦ σημερινοῦ λογακρατικοῦ Κόσμου, ποὺ ἀναλίσκεται στὴ συγκέντρωση χρήσιμων, ὠφελιμιστικῶν πραγμάτων, ὅπως τὰ Ζῶα, εἶναι ἄγνωστα πράγματα στὴ Μυθολογία. Στούς μῦθους ἀναγνωρίζει κανεὶς τὴν ὁμορφίαν καὶ τὴ χάριν, τὴν ἀνδρεία καὶ τὸν ἔρωτα γιὰ τὸ κάλλος, τὴν ἀρετὴ καὶ τὴ σοφίαν, τὴ δικαιοσύνη καὶ τὴ σωφροσύνη. Θεοὶ καὶ ἥρωες, ἄνθρωποι καὶ Θεοὶ εἶναι παραδομένοι σ' ἓνα ἑξέφρενο φαντασμαγορικὸ χορὸ καὶ σφιχταγκάλιασμένοι ἐρίζουν, ἄλλοτε μὲ τὸ λόγον καὶ ἄλλοτε μὲ τὰ δόρατα, προκειμένου

νὰ κατισχύσῃ τὸ ὀρθό, τὸ δίκαιο καὶ τὸ ἐλεύθερο. Ἡ θεὰ Δίκη καὶ οἱ Μοῖρες ἄγρυπνα παρακολουθοῦν τοὺς ἀγῶνες αὐτοῦς, ἔτοιμες νὰ στείλουν τὴ Νέμεση στοὺς παραβάτες τοῦ Κοσμογονικοῦ Νόμου, στοὺς «ὑβριστές».

Ἦδη ἀπὸ τίς πρῶτες σελίδες τῆς Μυθολογίας ξεπροβάλλει, ἡ γιγάντια μορφή τοῦ ἡμίθεου Ἡρακλῆ, ἐκφραση καὶ ἐνσάρκωση τῆς ἀρετῆς, τοῦ μέτρου, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀνδρείας. Οἱ ἄπειρες ψυχοπνευματικὲς δυνάμεις του καὶ οἱ σωματικὲς ἱκανότητές του εἶναι προσαναπολισμένες πρὸς τὸν σκοπὸ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Εἶναι δημιουργὸς γιγάντων ἄθλων, ποὺ στὸ σύνολό τους ἀποβλέπουν στὴ συντριβὴ τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ ἀδίκου καὶ στὴ θριάμβευση τοῦ ἐλεύθερου καὶ ὀρθοῦ. Ἐραστής τῶν μεγάλων καὶ θαυμαστῶν καὶ αἰσθητικὸς τῶν ἐπικίνδυνων καὶ τρομερῶν, γνωρίζει τοὺς μεγαλύτερους κινδύνους, πόνους καὶ συντριβές, ταυτόχρονα μὲ τοὺς μεγάλους θριάμβους καὶ ἐλπίδες. Δὲν εἶναι εὐκόλο ν' ἀναγνωρίσῃ κανεὶς στὸν ἥρωα αἰσθήματα ἀλτρουϊσμοῦ, συμπόνοιας ἢ ἐπιδεικτικῆς ἐθελοθυσίας γιὰ τοὺς ἄλλους — παρακμιακὰ καὶ νοσηρὰ αἰσθήματα — οὔτε κενοδοξίες, φιλοδοξίες

καὶ ἀνεξέλεγκτες θελήσεις, παρῆκτος τῆ φυσικῆ λειτουργία τοῦ αἰσθήματος τοῦ ὀρθοῦ. Ἡ ἀρετὴ αὐτῆ τοῦ Ἡρακλῆ, ποὺ ἐκφράζει τὴν ἀρετὴ τῶν δημιουργῶν τῆς Μυθολογίας, φαίνεται ὅτι ἀποτελοῦσε τὸν κύριο ἄξονα, γύρω ἀπ' τὸν ὁποῖο περιστρεφόταν ἡ κοσμοθεωρία τῶν Ἑλλήνων.

Σὰν ἀγαθοὶ καὶ φυσικοὶ ἄνθρωποι ποὺ ἦταν, εἶδαν τὸ θεῖο δαιμονιακόν, ὅπως αὐτὸ ἀποκαλύπτεται διὰ μέσου τῆς φύσεως. Βλέποντας τὴ φύση ἐνεργητικὴ, παντοδύναμη καὶ πάντα ρέουσα, τὴν εἶπαν θεὰ Ρέα καὶ τὴν κατέστησαν ἰσάζια καὶ ὁμόθρονη τοῦ αἰώνιου καὶ ἀκατάλυτου Κρόνου (= Χρόνου) — ἀνώτατες καὶ ὑπέρτατες θεότητες τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανθέου. Οἱ ἐκφάνσεις τῆς φύσεως καὶ τοῦ χρόνου θεοποιήθηκαν ἐπίσης καὶ λατρεύθηκαν σὰν θεότητες, τιτάνες, γίγαντες καὶ ἥρωες. Τὰ ἀνεξήγητα μέχρι σήμερα φαινόμενα τῶν τυφλῶν φυσικῶν δυνάμεων βρῆκαν ἐκφραση καὶ ἐρμηνεῖα στοὺς μύθους καὶ στὶς τέχνες, ὅπου οἱ Ἕλληνες μὲ περισσὴ χάρη ἀπέδωσαν τίς σκέψεις καὶ τὰ ἐνορμήματά τους μὲ μιά γλώσσα ἐντελῶς συμβολικὴ, ποὺ τὴν ἐρμηνεῖα τῆς δυστυχῶς ἀδυνατοῦμε νὰ ἐπιτύχουμε. (3)

- (3) «Ὅπου βάδισε κάποτε ὁ πλάστης ἀρχαίου λόγου, κι ἄφησαν τὰ βήματά του αὐτὰ κι αὐτὰ τὰ σημάδια στὴν ἄμμο τῆς συνειδήσεως τοῦ φυσικοῦ σύγχρονου δέκτη του, αὐτοῦ ἀκριβῶς ἑσναπιστῶντας, βῆμα πρὸς βῆμα, ὁ νέος λόγος τῆς «μετάφρασης» πρέπει νὰ ἑσναρίχνῃ θάρος ἴσο, καὶ νὰ χτυπᾷ σὲ βάθος ἀνάλογο τίς ἴδιες ἐκεῖ ποιότητες, ὑφές, χορδές, «κόμβους» κοινῆ συνειδησιακοῦ πλέγματος — ἂν κυνηγᾷ πράγματι ν' ἀποδώσῃ σὰ ζωντανὸ ψ α χ ν ὁ αὐτὸ ποὺ ὁ ἀρχαῖος ζ ω ν τ α ν ὁ καὶ ψ α χ ν ὁ πρωτόδινε, καὶ πού, γιὰ νὰ ἐσναλειουργήσῃ ὁ ρ γ α ν ι κ ᾶ σήμερα, πρέπει ὁ μ ε σ α καὶ σ η μ ε ρ ι ν ᾶ ν' ἀποκρίνεται ἢ προσδοχὴ τῆς νέας συνειδήσεως στὸ νέο αὐτὸ «βάδισμα» τοῦ ἄλλοτινοῦ, καὶ φυσικά «ν' ἀντιδρᾷ» καὶ νὰ τὸ «εἰσπράττῃ» ὁ νέος κοινὸς δέκτης, ὅπως ἄμμεσα στὸ ἀρχαῖο ἐκεῖνο «βάδισμα» καὶ φ υ σ ι κ ᾶ «ἀποκρίνονταν» καὶ τὸ «εἰσέπραττε» ὁ συγκαταρτὸς του κοινὸς δέκτης» (Ρένος Ἀποστολίδης, εἰς «Τετράμηνος», τόμ. 2ος, σ. 697).

Παράλληλα, ἔχοντας ἐμπιστοσύνη στὸν ἄνθρωπο καὶ στὶς δυνατότητές του νὰ τελειοποιηθῇ, ἀπέδωσαν τοὺς θεοὺς τοὺς ἀνθρώπινη μορφή, πρᾶγμα ποὺ ἐξακολουθοῦν νὰ κάνουν καὶ σήμερα οἱ Ἕλληνες. Οἱ Ἕλληνες θεοὶ ἔχουν σῶμα, ψυχὴ, ἔνστικτα, σοφία, ἀνδρεία, ἀκόμη καὶ ἐλαττώματα. Διαφέρουν ὅμως ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ξεπερνοῦν, χωρὶς νὰ γίνωνται ἀπρόσιτοι καὶ ἀπόκοσμοι. Ὑπάρχει ἀβυσσαλέα ἀπόσταση μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων Θεῶν, ποὺ δὲν ξεπερνοῦν τὸ «Μέτρο» καὶ οὔτε μποροῦν νὰ παραβοῦν τὸ Κοσμογονικὸ Νόμο, καὶ τοῦ δογματικοῦ θεολογικοῦ Ζόφου τῶν ἄλλων λαῶν, ποὺ οἱ θεοὶ εἶναι εἶναι «ἄμετροι» καὶ «ἀναρχοι».

Οἱ Θεοὶ τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἐγκόσμιοι, δυνατοί, χαμογελαστοί καὶ «ἄνθρωποι», κατοικοῦν στὸν περήφανο καὶ δυσκολανέβατο Ὀλυμπο, ἀλλὰ τρέφονται μὲ αὐλὲς τροφές — νέκταρ καὶ ἄμβροσιαν — καί, σὰν ἀθάνατοι, ξεφεύγουν ἀπὸ τοὺς νόμους τοῦ χρόνου καὶ τῆς μετάπλασης τῶν φυσικῶν ὄντων. Ἔτσι, μὲ ὑπερστροφία: ταχύτητα — ἀγνωστη στὸν ἐφευρέτη τοῦ «νόμου τῆς σχετικότητας» — πηδοῦν ἀπὸ τὸν Ὀλυμπο στὴν Κρήτη καί, καταργώντας τὸ νόμο τῆς βαρύτητας, καθάλλικεύουν τὸ χρυσὸ ὄρμα τους καὶ σεργιανίζουν τοὺς οὐρανοὺς.

Ἡ ταυτόχρονα ἀπανταχοῦ παρουσία τοῦ Θεοῦ εἶναι βαθεῖα καὶ φυσικὰ ριζωμένη στὴν ψυχὴ τοῦ Ἑλλήνα, ποὺ παντοῦ βλέπει τὴν οὐσία του, χωρὶς νὰ θεοποιητὰ πάντα, ὅπως οἱ Ἀνατολίτες, καὶ χωρὶς βέβαια νὰ φοβᾶται τοὺς Θεοὺς του. Οἱ Θεοὶ του εἶναι ἐλπίδες του καὶ ἰδα-

νικά του, πρὸς τὰ ὁποῖα τείνει νὰ φθάσῃ. Εἶναι διαλεκτικοὶ καὶ κατανοητοί, καὶ μποροῦν νὰ περάσουν ἀπὸ τὸ φίλτρο τοῦ μυαλοῦ του. Ἡ λέξη Θεός εἶναι ταυτόχρονα κύριο καὶ προσηγορικὸ ὄνομα καὶ ἐπέχει θέση ὑποκείμενου καὶ κατηγορούμενου, ἐκφράζοντας τόσο τὸ πρόσωπο, ὅσο καὶ τὶς ιδιότητες καὶ ἐνέργειές του.⁽⁴⁾

Ἔτσι ἐξηγεῖται ὁ πολυθεϊσμός καὶ ἡ ἀνεξιθρησκεία τῶν Ἑλλήνων, γιατί οἱ Ἕλληνες δὲν εἶχαν τίποτα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ συνθέτουν μιὰ θρησκεία, ὅπως ἐμεῖς τουλάχιστο τὴν ἐννοοῦμε. Τὰ δόγματα ἀπουσίαζαν καὶ οἱ τελετὲς γίνονταν μὲ λειτουργοὺς κοινούς πολίτες, ποὺ ἐξελέγονταν μὲ ψῆφο, ἢ ὠρίζονταν κληρονομικῶς δικαίω. Στὴ ζωὴ τους ἦταν μυθικοί, στὰ θρησκευτικὰ τους καθήκοντα ἦταν ἀπόλυτα λογικοί.

Οἱ Θεοὶ τῶν Ἑλλήνων, τὰ ἰδανικά τους, εἶναι τέτοια, ὥστε νὰ προάγουν καὶ νὰ ἐξανθρωπίζουν τὸν ἄνθρωπο, χωρὶς νὰ τὸν διαστρέφουν ἢ νὰ τὸν ἀποπροσανατολίζουν. Εἶναι δίκαιοι, σοφοί, ἐλεύθεροι καὶ πάνω ἀπ' ὅλα δραστήριοι. Μαζὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους ἀγωνίζονται, πολεμοῦν, μοχθοῦν καὶ ἡττῶνται καὶ οὐδέποτε παραμένουν ἀδρανεῖς, ἀποκαρδιωμένοι καὶ ψυχροὶ θεατὲς τοῦ δράματος τοῦ Κόσμου. Παίρνουν ἐνεργὸ μέρος σ' ὅλα σὰν μαστόροι καὶ χαλαστές, σὰν ἀρχιμαστόροι τῶν πολιτισμῶν καί, μαζὶ μὲ τοὺς ἥρωες καὶ σοφοὺς, ἀποβλέπουν στὸν ἐξαγνισμό τῆς ἀνθρωπότητας καὶ στὴν ἀποτροπὴ τῶν μεγάλων καὶ τρομαχτικῶν κινδύνων. Οἱ σοφοὶ καὶ οἱ ἥρωες μπαίνουν ἀνάμεσα τοὺς Θεοὺς καὶ ἀνθρώπους, γίνονται συνδετικὸς κρί-

(4) Ἄρης = πόλεμος, Ἀφροδίτη = γενετήσια ὁρμή.

Μούσα = ποίηση, Ἀθηνᾶ — σοφία κλπ.

κος καί, χωρίς νά παρεμβάλλωνται ἀρνητικά στή ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, μὲ τὰ ἔργα τους καὶ τὰ κατορθώματά τους ἀνοίγουν καινούργιους δρόμους πολιτισμοῦ καὶ δημιουργοῦν νέες καὶ εὐχάριστες προϋποθέσεις καὶ δυνατότητες ζωῆς. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποὺ οἱ Ἕλληνες πάντοτε σέβονται καὶ ἐκτιμοῦν τὰ γνήσια ἀντιστήματα, ποὺ τὰ ἀντιμετωπίζουν μὲ εὐλάβεια καὶ σεβασμό. Οἱ ἥρωές τους ἦταν τὰ ἀλεξικέραυνα, ποὺ ἐπάνω τους συγκέντρωναν τοὺς κεραυνούς, γιὰ νά μένουν ἡσυχοὶ οἱ ἄνθρωποι.⁽⁵⁾

Στὴν Ἑλληνικὴ μυθολογία οἱ ἔννοιες «γένεση», «τεολογία» καὶ «ἐσχατολογία» ἀπουσιάζουν παντελῶς. Τὸν κόσμον αὐτὸν δὲν τὸν ἔφτιαξε κάποιος θεός, ἀλλὰ ἐγινε μόνος του, χωρίς καμιὰ βοήθεια καί, — κατὰ τοὺς φιλοσόφους, τὰ πνευματικὰ τέκνα τῆς μυθολογίας, — «ἐνεκα τύχης καὶ ἀνάγκης».⁽⁶⁾ «Κόσμον τόνδε», παρατηρεῖ ὁ γίγαντας τῆς φιλοσοφίας Ἡράκλειτος, «τὸν αὐτὸν ἀπάντων, οὔτε τις θεῶν οὔτε ἀνθρώπων ἐποίησεν, ἀλλ' ἦν αἰεὶ καὶ ἔστιν καὶ ἔσται πῦρ αἰεῖζωνον, ἀπτόμενον μέτρα καὶ ἀποσβεννύμενον μέτρα». Αὐτοδημιουργητός εἶναι ὁ κόσμος, λοιπόν, καὶ αὐτοδύναμος καὶ αὐτοσκοπός. Αὐτοδημιουργεῖται (ᾄπτεται) καὶ αὐτοκαταστρέφεται (ἀπο-

σβέννυται) μὲ μέτρο. Ὅλα ἔχουν τὸ σκοπὸ τους, ὑπόκεινται στὸ μέτρο, χωρίς νά ὑπηρετοῦν κανένα σκοπὸ. Οὔτε ὁ ἥλιος δὲν μπορεῖ νά ὑπερβῇ τὰ μέτρα του, διότι θὰ τὸν βροῦν καὶ θὰ τὸν καταστρέψουν οἱ Ἑρινύες ποὺ βοηθοῦν τὴ Δικαιοσύνη.

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐπίσης ὁργανικὸ μέρος τοῦ κόσμου, ποὺ, «ὥσπερ σάρμα εἰκὴ κεχυμένων ὁ κάλλιστος κόσμος», ἀνεδείχθη ἄνθρωπος μετὰ ἀπὸ τὴ διαδικασία τοῦ «πολέμου». Εἶναι δημιούργημα τῆς φύσεως καὶ ὄχι κάτι ξεχωριστὸ καὶ ἀποσυνδεδεμένο ἀπ' τὸν υπόλοιπο κόσμον. Μὲ τὸ πνεῦμα αὐτὸ οἱ μυθικοὶ Ἕλληνες σοφοί, τοποθετοῦν τοὺς ἑαυτοὺς τους κατοίκους ὅλου τοῦ κόσμου.⁽⁷⁾ Ἡ ἀνθρώπινη αὐτὴ θέση τῶν Ἑλλήνων, χωρίς νά ναι ἀνθρωποκεντρική, μεγαλώνει τὴν ἔννοια «ἄνθρωπος» σὰν μέρος τῆς ὁλότητας «κόσμος», καὶ δίνει εὐρύτητα στὴν ἐρευνά του, ποὺ μπορεῖ νά γίνηται μέσῳ τοῦ ἀνθρώπου ἰδιαίτερα καὶ τοῦ Κόσμου γενικά, χωρίς νά ξεκινᾷ καὶ νά τελειώνη σ' αὐτόν.

Μὲ τὸ ἴδιο πνεῦμα γκρεμίζονται τὰ αὐθαίρετα, δογματικὰ ἀννορα καὶ οἱ ἄνθρωποι, χωρίς νά σαλαμποιοῦνται ἢ νά μαζοποιοῦνται ἐπικοινωνοῦν ἐλεύθερα. Οἱ ἀντιλήψεις αὐτές γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸν κόσμον φέρνουν τὸν ἄνθρωπον

(5) «Τὸ πρῶτο φιλοσοφικὸ γεγονός στὴν ἑλληνικὴ γῆ, ἡ ἐκλογὴ τῶν ἐπτὰ σοφῶν, δίνει ἓνα πρῶτο διακριτικὸ καὶ ἀλησμόνητο χαρακτηριστικὸ στὴν εἰκόνα τοῦ ἑλληνισμοῦ. Ἄλλοι λαοὶ ἔχουν ἀγίους, οἱ Ἕλληνες ἔχουν σοφοὺς» (FR. NIETZSCHE, «Ἡ Γέννησις τῆς Φιλοσοφίας», σ. 29).

(6) Τὸ Χάος (= χῶρος), κατὰ τὸν Ἡσίοδον, παρήγαγε τὸ Ἐρεβος καὶ τὴν Νύκτα, ποὺ γέννησαν τὸν Αἰθέρα καὶ τὴν Ἡμέραν. Κατὰ τὸν Ὀμηρὸν, ὁ Κόσμος εἶναι γέννημα τοῦ Ὀκεανοῦ καὶ τῆς Τήθυνας: «Τήθυνα καὶ Ὀκεανὸν πηγὴ τῶν Οὐρανίων» (Ἰλιάδα, Ξ. 201).

(7) «Πατριδα τοῦ μεγαλόψυχου εἶναι ὁ κόσμος ὅλος» (Αἰσχύλος)· «Πᾶσα γῆ βαθὴ» (Δημόκριτος)· «Πᾶσα γῆ τάφος» (Περικλῆς).

κοντὰ στὴ Φύση, τὸν φυσιοποιοῦν, θέτοντάς του σάν μεγάλη δασκάλα καὶ γνῶμονα τῇ Μητέρα Φύση.⁽⁸⁾ Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος, γιὰ τὸν ὁποῖο οἱ Ἕλληνες λάτρευαν τὴ Φύση σάν Θεὰ καὶ θεώρησαν τὰ φυσικὰ φαινόμενα ἱερὰ καὶ ἀπαράβιαστα: γιὰ νὰ τὰ μελετοῦν οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ ἐξανθρωπίζονται, χωρὶς νὰ παρεμβαίνουν στὴ διαδικασία τους, γιατί εἶναι ἱερὰ, θεϊκὰ πράγματα (ἀποτροπὴ τεχνοκρατίας).

Ἡ ἐξιδανίκευση καὶ μυθοποίηση τῶν φυσικῶν φαινομένων δίνει στὸν Ἑλληνισμό τὸ ἰδιαίτερο χαρακτηριστικὸ γνῶρισμά του, ἀλλὰ καὶ τὸν πανανθρώπινο χαρακτήρα του. Οἱ ἀξίες ποὺ ἐντοπίζονται ἀπὸ τὴ Μυθολογία δὲν ἀποτελοῦν αὐταπάτες καὶ ψευδαισθήσεις, ἀλλὰ ἀλήθειες ὑπερχωροχρονικοῦ κύρους καὶ πρόγνωση ἀξίων γιὰ τὸ μέλλον, ὅπως ἀποδείχτηκε. Οἱ μυθοπλάστες Ἕλληνες κατὰφεραν νὰ καλύψουν φιλοσοφικὰ ὅλα τὰ παρένθετα τοῦ χρόνου. Ἡ φιλοσοφία τῶν προσωκρατικῶν, ποὺ ἀποτελεῖ καρπὸ τῆς Μυθολογίας, καὶ ἡ ἀντοχή της στὸ χρόνο, μαρτυρεῖ τόσο γιὰ τὸ πνευματικὸ μέγεθος, ὅσο καὶ γιὰ τὴν ἰδιοσυγκρασία τῶν δημιουργῶν της. Οἱ ἑλληνικοὶ μῦθοι ἀντικατοπτρίζουν τὴ φύση τοῦ ἐθνικοῦ καὶ περιέχουν ὅλη τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια τοῦ στραγγισμένη, μαζὶ μὲ τὴ φιλοσοφία του, ἀλλὰ καὶ ὅλο τὸ «δέον» του.

Ὁ πανθεῖσμός τῶν Ἑλλήνων ἀποτελεῖ καὶ ἔφραση καὶ ἐξωτερίκευση πλεοναζόντων αἰσθημάτων τους, καθὼς καὶ ἀπόδειξη εὐγένειας καὶ ἀνωτερότητας, ἀλλὰ καὶ γενναιοφρο-

σύνης καὶ μεγαλοκαρδίας: γιατί ὁ Ἕλληνας ἀναλίσκεται εὐχάριστα, προκειμένου νὰ διατηρήσῃ τὸ σύνολο τὴν ὄντότητά του, νὰ προαχθῇ καὶ νὰ ἐξανθρωπισθῇ ὁ κόσμος. Ἡ ἀνάβασή του στὸν Ὀλυμπο, ὁ διάλογός του μὲ τοὺς Θεούς, ἡ συμφιλίωσή του μ' αὐτούς, καὶ ἡ ἀλληλοεκτίμηση μεταξὺ τους, εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τὴν ἀπόκτηση ἀπ' αὐτὸν τῶν καλύτερων δώρων τῶν Θεῶν καὶ τῶν Μουσῶν, ποῦ, σάν ἀξιοπαίδι τοῦ Προμηθέα, τὰ μεταλαμπάδευσε στὴν οἰκουμένη, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀποβῇ αἰώνιο πρότυπο ἡρωϊσμοῦ, ἀνθρωπισμοῦ καὶ σοφίας. Ἡ μυθικὴ αὐτὴ ἀντίληψη τῆς ζωῆς, τὸ ἡρωϊκὸ πνεῦμα καὶ οἱ ἀξίες ποὺ ἐκπηγάζουν ἀπ' αὐτό, χαρακτηρίζουν τὸν Ἑλληνισμό, καὶ μόνο, ποὺ κατὰφερε νὰ δαμάσῃ τὰ ἐνστικτα, νὰ τὰ ἐξευγενίσῃ, χωρὶς ν' ἀποκοπῇ ἀπ' αὐτὰ ἢ νὰ τὰ καταστρέψῃ.

Οἱ ἰδέες καὶ ἀξίες ποὺ ἐντοπίζονται ἀπὸ τὴ Μυθολογία εἶχαν θεοποιηθῇ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες, καὶ εἶχαν τεθεωρηθῇ τὰ ἀγάλματά τους σὲ ωραίους ναοὺς, ὅπου δέχονταν τίς θυσίες καὶ τὴ λατρεία τῶν Ἑλλήνων. Μεταξὺ τῶν θεῶν — ἰδεῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων ὑπῆρχε μιὰ ζωντανὴ σχέση «φιλίας», γιατί οἱ Ἕλληνες εἶχαν μερίδιο στὴς ὀντότητες ποὺ λάτρευαν, «μετεῖχαν» τῶν ἰδεῶν, μὲ τὴν πλατωνικὴ σημασία τοῦ ρήματος καὶ σκέπτονταν, αἰσθάνονταν καὶ ἀποφάσιζαν μὲ βάση αὐτές.⁽⁹⁾

Μιὰ πρόχειρη ἀνάγνωση τῆς Μυθολογίας ἀρκεῖ, γιὰ νὰ ἀνακαλύψῃ κανεὶς ὅτι οἱ Θεοὶ, ἡμίθεοι καὶ ἥρωες δὲν συνομολογοῦν, οὔτε συνωμο-

(8) «Ἡ φύσις καὶ ἡ διδαχὴ παραπλήσιον ἐστὶ καὶ γὰρ ἡ διδαχὴ μεταρρυσμοὶ τὸν ἄνθρωπον, μεταρρυσμοῦσα δὲ φυσιοποιεῖ» (Δημόκριτος).

(9) «Τὸ γὰρ αὐτὸ νοεῖν ἐστὶν τε καὶ εἶναι», κατὰ τὸν Παρμενίδη καὶ «χρὴ ποιητὴν ἄνδρα πρὸς δράματα, ἃ δεῖ ποιεῖν, πρὸς ταῦτα τοὺς τρόπους ἔχειν», κατὰ Πλάτωνα.

τοῦν, ἀλλὰ ὁ καθένας εἶναι αὐτοδύναμος καὶ αὐτάρκης καὶ πραγματώνει τὴ δική του ἀποστολή, χωρὶς νὰ βρίσκεται ὁ ἓνας σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν ἄλλον· ἔτσι καὶ οἱ ἰδέες καὶ ἀξίες ποὺ ἐνσαρκώνουν δὲν δημιουργοῦν ἐνιαῖο ἰδεολογικὸ ἢ πολιτικο—κοινωνικὸ σύστημα, ἀλλὰ ὑπάρχουν αὐτοτελῶς καὶ αὐτοδύναμα καὶ ἀσκοῦν ξεχωριστὰ τὶς ἐπιδράσεις τους στὴ διαμόρφωση τοῦ πολιτισμοῦ. Στὴν Ἑλληνικὴ Μυθολογία, στὴν ἐλληνικὴ σκέψη, τὰ πάντα εἶναι ἀκεραιωμένα καὶ ξεκινοῦν ἀπὸ τὸ αἶσθημα τῆς εὐθύνης γιὰ νὰ καταλήξουν στὴν ἐλευθερία.

Στὸν Ὅμηρο καὶ στὸν Ἡσίοδο παρατηρεῖται καὶ, ὅτι θεοί, μικροθεοί, τιτάνες, γίγαντες, νύμφες κλπ., ἔχουν τὴν χαρακτηριστικὴ δικιά τους ἐπώνυμία καὶ χωρὶς ἄλλο τὶς προσδιοριστικές, προσωπικὲς ιδιότητές τους. Αὐτὸ δὲν γίνεται τυχαίᾳ φυσικῇ, οὔτε μὲ σκοπὸ νὰ σπάσουν τὴ μονοτονία τους οἱ ποιητές, ἀλλὰ ἀποτελεῖ προσπάθεια ἀπελευθέρωσης ἀπὸ τὴν ἀνώνυμὴ μάζα, τὸ ἀπειράριθμο πλῆθος, ποῦ γιὰ τὸ ἐλληνικὸ ἀντιμαζικὸ πνεῦμα ἀποτελεῖ τὸ μὴδέν. Τὸ ἐλληνικὸ ἰδανικὸ εἶναι ὁ ἐλεύθερος καὶ υπεύθυνος ἄνθρωπος, ἡ ἀκεραιωμένη προσωπικότητα, ἐπώνυμος ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ γνωστὸς στοὺς Θεούς. Οἱ Θεοὶ δὲν καταδέχονται, οὔτε καὶ οἱ ἄνθρωποι φυσικῇ, νὰ βλέπουν μπροστὰ τους μαζανθρώπους, νὰ τοὺς προσκυνοῦν καὶ νὰ τοὺς λατρεύουν.

Ὁ μυθικὸς αὐτὸς τρόπος σκέψης τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἶναι ἀνοδικὸς σ' ὅλη τὴν περίοδο τῆς ἀκμῆς του καὶ ἀσυνείδητα παραμένει ἐνεργὸς στὴ ψυχὴ τῶν Ἑλλήνων μέχρι σήμερα. Ἀπὸ τὰ χρόνια τῆς Ρωμαϊκῆς ἀποικιοκρατίας, ὅμως, ὁ Ἑλληνισμὸς ὑφίσταται μεγάλῃ ἠθικοπνευματικῇ κα-

ταπίεση, παράλληλα μὲ τὶς συνεχῶς αὐξανόμενες διαβρωτικὲς ἐπιδράσεις ποὺ ἀσκεῖ ἐπάνω του ἡ Λογοκρατία, διὰ μέσου τῶν ξένων καὶ ντόπιων ὁργάνων τῆς. Οἱ Ἕλληνες ὑποχρεώνονται νὰ ἀπαρνοῦνται τὶς ρίζες τους καὶ νὰ ἀσπάζονται ξένες καὶ ἀταίριαστες ἀντιλήψεις γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸν κόσμον. Μέσα στὸ γενικὸ πόλεμον τῆς Λογοκρατίας ἐναντίον κάθε Ἑλληνικοῦ, ἐννοεῖται, ὅτι ἡ Μυθολογία δέχτηκε τὰ περισσότερα «πυρά». Τὸ λογοκρατικὸ πνευματικὸ κατεστημένο προσπαθεῖ ἐπὶ δύο χιλιάδες χρόνια νὰ συμπίεση, νὰ παραποιήσῃ καὶ νὰ παραχαράξῃ τὴν Ἑλληνικὴ Μυθολογία, τὴν τόσο μεγαλόπρεπη, καὶ νὰ τὴν ἀναγάγῃ σὲ λογικὰ σχήματα καὶ φυσιοκρατικὲς κοινοτοπίες, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἀποτελμάτωση τῆς ἀνθρωπότητας καὶ τὴν ἀδυναμία δημιουργίας νέου πολιτισμοῦ. Ὁ γνήσιος πνευματικὸς πολιτισμὸς ἔκτοτε, ὅχι ἀπλῶς σταμάτησε, ἀλλὰ καὶ ὠπισθοδρόμησε, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἐξαχρείωση τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἀποκοπὴν του ἀπὸ τὴ φύσιν καὶ τὴν υποδούλωσίν του στὴν ὕλιν καὶ τὴ μηχανή, παράλληλα μὲ τὴν ἐξάπλωση τοῦ ἀγχους, τῆς νευρώσεως, τοῦ παραλογισμοῦ καὶ τῆς δυστυχίας.

Ἡ Λογοκρατία ἀδιαφορώντας γιὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ κοινωνικῶς ὀρθό, προσπαθεῖ νὰ ἐρμηνεύσῃ τοὺς μύθους ὀρθολογικῇ καὶ αἰτιοκρατικῇ, παραμελώντας τὰ συναισθηματικὰ, διαισθητικὰ καὶ προαισθητικὰ τους στοιχεῖα, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν ἠθικὴν, τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ τῆ γενικῇ ἀντίληψιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸν κόσμον, ποῦ βρισκόταν ἔξω ἀπὸ κάθε συμβατικότητα καὶ σχηματοποίηση. Τοιοῦτοτρόπως, τὸ ἐλληνικὸ ἔθνος ποῦ ἐπέζησε καὶ μεγαλοῦργησε χίλια χρόνια πιστεύοντας στὸν Ὅμηρον, ποῦ μὲ τὴ Διαθή-

κη του τὸ δίδαξε, πὼς αἴτια τοῦ Τρωϊκοῦ Πολέμου ἦταν ἡ ὠραία Ἑλένη (= τιμὴ), ξαφνικὰ πληροφορεῖται ὅτι γελάστηκε ἀπ' τὸν Ὅμηρο καὶ ὅτι τὰ αἴτια τοῦ πολέμου ἦταν πρακτικῆς σκοπιμότητος καὶ ὄχι ἰδεαλιστικά, τὸ σπάρει καὶ τὸ καλαμπόκει τοῦ Εὐξείνου, ὅς ποῦμε. Τὸ ἐλληνικὸ ἔθνος, ποῦ χρόνια φιλοξενοῦσε τοὺς ξένους, σὰν ἀντιπρόσωπους τοῦ Ξενίου Διός, πληροφορεῖται, ὅτι τὰ πράγματα αὐτὰ εἶναι χοντροκοπιές καὶ βλακείες, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ περιέλθῃ σὲ ἀπόγνωση καὶ νὰ προσβληθῇ ἀπὸ ψυχονευρωματικὸ διχασμό.⁽¹⁰⁾ Τὸ ἐλληνικὸ ἔθνος ποῦ χιλιάδες χρόνια λάτρευε τὴν ἀρετὴν, μ' ὅλεις τίς μεταπλάσεις της (ἀνδρεία, σοφία, δικαιοσύνη κ.ο.κ.), ξαφνικὰ ἀναγκάζεται νὰ τὴν ἑσχάσῃ καὶ νὰ ἀσπασθῇ τῇ Λογοκρατίᾳ μ' ὅλους τοὺς μοντέρνους δογματικούς, πολιτικο-θρησκευτικούς μύθους της. Οἱ καινούργιοι αὐτοὶ κρατικοὶ μῦθοι, τὰ ἐξουσιαστικὰ δόγματα, σερβίρονται ἀπ' τὸ κατεστημένον μὲ τὸν πιὸ ὠραῖο καὶ γοητευτικὸ πρόπο ἢ μὲ τὴν βία καὶ τὸν πειθαναγκασμό, μὲ σκο-

πὸ νὰ ἐπισκιάσουν τοὺς γνήσιους ἐξανθρωπιστικούς μύθους τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἀδιάκοπα ἐργάζεται τὸ ἀνελληνικὸ κατεστημένον νὰ ἀποβάλλῃ τὸ ἐλληνικὸ «μέτρο» καὶ «λόγον» καὶ νὰ πολιτογραφῇ τὴ Λογοκρατίαν, εἴτε μὲ τὸ σχῆμα τοῦ «Ἑλληνισμοῦ - Χριστιανισμοῦ», εἴτε μὲ τόσες ἄλλες νεώτερες καὶ σύγχρονες μεταμφιέσεις.

Παρὰ ταῦτα ὅμως, «τὸ μέτρο δὲν ἔδεσε ποτὲ μὲ τὴ σκέψιν τους».⁽¹¹⁾ Ἡ ἱστορία, τὸ δημοτικὸ τραγούδι, ἡ λαογραφία, μαρτυροῦν ὅτι ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἀνθρωπιὰ, τὸ δίκαιο καὶ τὸ ἐλευθέρον, τὸ σοφὸ καὶ τὸ ἀνδρεῖον — ἰδέες καὶ ἀξίες ποῦ πηγάζουν ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Μυθολογίαν — παρουσιάζουν σταθερότητα, ὅσο κι ἂν οἱ ὀντότητες αὐτὲς διασπρεβλώνονται γιὰ εὐνόητους λόγους. Ἰδιαίτερα σήμερα, ποῦ ὅλα τρίζουν κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μας, ἡ ἀναζήτησις τῆς ἀληθείας στὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα, ἡ ἐπιθυμία ἐπιστροφῆς στὶς ρίζες τῆς ζωῆς, εἶναι σωτήρια.⁽¹²⁾

Στὸ ἐπόμενο :

Ὁ Ἑλληνικὸς Λόγος

(10) Πλάτων, «Φαῖδρος», 230, γ, δ, ε.

(11) Ὅδ. Ἑλύτης, «Τὸ αἰὸν ἐστίν», Τὰ Πάθη, Ζ'.

(12) «Κι ἄλλωστε (...) γιὰ τὰ παιδιὰ μου παλεύω! Αὐτὰ τουλάχιστον, νάπιαναν τί πηγὲς ἀναβρύζουν ἀστέρευτες κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μας — νὰ τίς Εἰσέβαζαν ἀπ' τὰ «σσηνιότα», ποῦ τίς ἔχουν κατασκεπάζει, καὶ μοιάζει ἄνδρος» ἔτσι ὁ τόπος ὅπου γεννήθηκαν», παρατηρεῖ ὁ σύγχρονος φιλόλογος καὶ κριτικὸς Ρένος Ἀποστολίδης, ἐνῶ ὁ JEAN RICHEPIN εἶναι ἀπόλυτα κατηγορηματικός: «Ἄν ὑπάρχουν ἀκόμη αὐστηροὶ κριτές, ἐτοιμοὶ νὰ καταραστοῦν τῇ Μυθολογίᾳ καὶ τοὺς μύθους της, σὰν πολὺ ἐλαφροὺς, πολὺ ἐπιπόλαιους ἐξευρωπαϊκοὺς ποῦ ἀνθρώπου, ἀκόμα καὶ μέχρι τῶν ἐλαττωμάτων του καὶ τῶν ἐνστίχτων του, ὅς ἔχουν τὴν κολῶσύνην νὰ σκεφθοῦν λίγο αὐτὸν τὸν ποιητὴ, ποῦ ἐπικαλεῖται τὴ θεὰ Μητέρα καὶ ποῦ ἀνοίξε, μὲ τοὺς νόμους του, τίς πόρτες ἐνός γήινου παρὰδεῖσου, ὁ ὁποῖος ἄνθισε περισσότερο ἀπὸ δυὸ αἰῶνες ἐδῶ καὶ δυὸ χιλιάδες πεντακόσια χρόνια, καὶ στὴν εἴσοδον τοῦ ὁποῖου ἐμεῖς στεκόμαστε ἀπ' ἐξω, γιὰτὶ δὲν ξέρουμε πιά, πῶς νὰ μποῦμε. Ζήτησ' ὁ Σόλων! Ζήτησαν οἱ ποιητές! Ζήτησ' ἡ μυθολογία, ὅπου μόνον ἓνας ποιητὴς μπορούσε νὰ ἀπελευθερώσῃ, ἐπὶ τέλους, τὴν φτωχὴν γριά καὶ ὅμως πάντοι νέα θεὰ Μητέρα, τὴν αἰώνια μητέρα μας, τὴν καλλιεργήσανη γῆ!». ».

Λευτέρης
Μαρματσούρης:
ὁ πλοίαρχος,
ὁ ποιητής,
ὁ Ἕλληνας

Δὲν τὸν γνωρίζαμε τὸ Λευτέρη Μαρματσούρη, δὲν εἶχαμε κἀν ἀκούσει τ' ὄνομά του, ὡσότου, πρὶν λίγες μέρες, τύχη ἀγαθὴ συνέκλινε τὶς τροχιές τῶν βημάτων μας καὶ διασταύρωσε τοὺς δρόμους μας.

Ἦρθε στὰ γραφεῖα μας, ἀντάλλαξε ἀπόψεις μὲ μερικοὺς συντάκτες τοῦ «Δαυλοῦ», καθὼς καὶ μὲ διάφορους φίλους τοῦ περιοδικοῦ.

Σύμπλευση σὲ ἀπαγορευμένες περιοχές, ἔτσι παρωμοίασε τὴ συγγένεια τῶν ἰδεῶν μας—τῶν ἰδεῶν τοῦ καὶ τοῦ «Δαυλοῦ»—ὁ Μαρματσούρης, ὁ πλοίαρχος τοῦ Ἐμπορικοῦ Ναυτικοῦ, ὁ ποιητής, ὁ Ἕλληνας.

«Εἶναι σὰν νὰ ταξιδεύης μέσα σὲ πολεμικὴ ζώνη καὶ ξαφνικὰ νὰ βλῆς διπλά σου νὰ ἀναφαίνωνται μέσα στὴν ὁμίχλη, τὸ Ζόφιο τοῦ ὠκεανοῦ, συμπλωτῆρες φίλιοι, δικοὶ σου, καὶ νὰ πλέουν διπλά σου, σχεδὸν κολλητὰ σου. Ξάφνιασμα καὶ ἀγωνία. Ξάφνιασμα γιὰ τὸ ἀνεπάντεχο ἀντάκωμα καὶ ἀγωνία μήπως τὰ ἀδελφὰ σκαριὰ τρακάρουν, βυθισθοῦν μαζί μὲ τὸ φορτίο τους».

Ἡ Ἑλλάδα εἶναι τὸ πολῦτιμο φορτίο τοῦ ποντοπόρου σκάφους τοῦ Μαρματσούρη, φορτίο πού κουβαλᾷ μαζί του σὰν ἅγιο τῶν ἁγίων γιὰ τρεῖς δεκαετίες ἀνὰ τὴν ὑφήλιο, αὐλακώνοντας τοὺς ὠκεανούς. Ἡ Ἑλλάδα σὰν ἰδέα, σὰν ὄραμα, ἀλλὰ καὶ σὰν καιμὸς, σὰν ἀγιάτρευτη ἀνάμνηση. Ἡ Ἑλλάδα, κύρια, σὰν ἐλευθερωτικὴ καὶ ἐξαλληθευτικὴ λύτρωση.

Τρεῖς ποιητικὲς συλλογές ἀπὸ τὸ 1976 ἕως ἐφέτος, ἐνενήντα ἔξοχα ποιήματα, εἶναι τὸ ἀκριβὸ γέννημα τῆς ἀκατασίγαστης ὁδύνης καὶ ὠδίνος πού προκαλεῖ στὸν ποντοπόρο νοσταλγὸ ἢ ἐκλειψη τῆς Ἑλλάδας ἀ-

Τοῦ
ΔΗΜΗΤΡΗ ΛΑΜΠΡΟΥ

πὸ τὸν ἄθλιο κόσμο μας, ἀλλὰ καὶ ἡ δημιουργικὴ, ἡ πολῦτοκη, ἡ αἰωνίως γόνιμη ἀνάμνηση τῆς ἄφθαρτης ἰδέας της—πού αὐτὴ ποτὲ δὲν ἐκλείπει, δὲν μεταβάλλεται, δὲν γερνᾷ, δὲν ἀλλοιώνεται, δὲν καταπολεμιέται, δὲν ἐνταφιάζεται, ὅσο κι ἂν ἀγωνίζονται χιλιάδες χρόνια τώρα οἱ ἀμέτρητοι βυασσοδόμοι νὰ τὴν δολοφονήσουν, νὰ τὴν ἐξαρίσουν ἀπὸ τὸν πλανήτη μας. Θὰ ἔλεγε κανεὶς, ὅτι ὁ Ζοφερός πόντος, ὁ ἄμετρος, ὁ χαώδης ὠκεανὸς εἶναι γιὰ τὸν Μαρματσούρη, πού τὸν διασχίζει, ὁ Ζοφερός, ὁ ἄμετρος, ὁ χαώδης κόσμος, ὁ ἀποκαπιταλομαρξιστικὸς, λογοκρατικὸς, δογματικὸς, ἐξουσιαστικὸς

κόσμος τῆς παρακμῆς καὶ τῆς νοση-
ρότητας πού ζοῦμε — καὶ ἡ Ἑλλά-
δα τὸ φῶς, τὸ Μέτρο, ὁ Λόγος, πού
ἔδινε καὶ δίνει πάντοτε τὴν ἁρμονία,
τὴ συμμετρία, τὴν πλαστικὴ μορφή
σὲ ἁμορφο Χάος:

Στολές, πότε χρυσές, πότε μαῦρες, πότε
(κόκκινες μὲ κυνηγοῦν.
Τῆθεννοι, μπόττες, τιάρες, ἡμίψηλα, τρα-
(γιάσκες
θέλουν νὰ μὲ σκεπάσουν, νὰ μὲ πατή-
(σουν, νὰ μὲ λυώσουν.
Χέρια γαντοφορεμένα — χαιρετώντας
(τεντωμένα,
χέρια μὲ γροθιές σφιγμένες, χέρια ὑψω-
(μένα μὲ ἱκεσία,
πρόσωπα γεμᾶτα ὑποκρισία,
προσπαθοῦν νὰ μὲ κάψουν, νὰ μὲ συν-
(τρίψουν, νὰ μὲ πνίξουν.

Κι ἐγὼ τραβῶ τὸ δρόμο μου.
Μὲ κάψανε στὸ Μεταπόντιο, καὶ δὲ χά-
(θηκα,
μὲ πότισαν φαρμάκι στὴν Ἀθήνα, καὶ
(δὲν πέθανα,
μὲ λυντσάρανε στὴν Ἀλεξάνδρεια — καὶ
(δὲν ἔσθισα,
μὲ σφάξαν στοὺς Ἰππόδρομους — καὶ ζῶ.

Σὰν μοῦκαψαν τὰ σπίτια μου,
πῆρα στὸν κόρφο τὶς φυλλάδες μου
καὶ πῆγα στὸ Χοσρόη, γιὰ νὰ ξαναγυ-
(ρίσω

VIA CORDOVA.

... ..
Τ' ἀνθρωπάκια,
πρόθυμα νὰ χάψουν φούμαρα,
χαρούμενα — λυπημένα
τραγουδοῦν, γελᾶνε, κλαῖνε, πονᾶνε,
(γιγορτάζουν, πενθοῦν
θυσιάζουν, θυσιάζονται, κολυμποῦν
καὶ χορεύουν
γύρ' ἀπ' τὶς στάχτες.
Χωρὶς νὰ ξέρουν πῶς μόνο στὶς φυλλά-
(δες μου
ἦταν γραμμένο τὸ φάρμακο

γιὰ τὴν ἐπιβίωσή τους.

Κι ἐγὼ ξεροκέφαλος, στραπατσαρισμέ-
(νος, προδομένος
θὰ ξαναρχίσω.
Μὰ ἐὰ θρεθῇ καινούργιος Χοσρόης;
Θὰ ὑπάρξῃ καινούργια CORDOVA;

(VIA CORDOVA, ἀπὸ
τὴ συλλογὴ «Ταξίδια»)

Μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ καπετάν —
Λευτέρη, ὁ πλοίαρχος, ὁ ποιητής, ὁ
"Ἕλληνας σοφιλιάζονται ἁρμονικά, ἐ-
νίζονται τέλεια. Μά, μήπως ἡ ποντο-
πορία, ἡ ποίηση καὶ ἡ Ἑλλάδα δὲν
εἶναι τελικὰ ἓνα πράγμα, τρία πρό-
σωπα ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀγαθοποι-
οῦ δαίμονα, τρεῖς ἐκφάνσεις, τῆς
ἀτέρμονης ὁδύσσειας τοῦ νοῦ, τῆς
καρδιᾶς καὶ τοῦ πνεύματος, τῆς Ἀ-
λήθειας, τῆς Ἐλευθερίας καὶ τοῦ
Κάλλους; Μήπως ἡ Ἑλλάδα δὲν εἶ-
ναι Οἰκουμένη, καὶ μήπως ἡ Οἰκου-
μένη δὲν εἶναι ποίηση, καὶ μήπως ἡ
ποίηση δὲν εἶναι ὁ παγκόσμιος ρυ-
θμός; Μήπως, τελικὰ, ὁ χώρος, ὁ
χρόνος, τὰ πάντα δὲν εἶναι τὸ "Ε-
να; Μήπως ἡ Γνώση — ἡ ἐλληνικὴ,
ἡ ἀπαγορευμένη σήμερα — δὲν εἶ-
ναι τίποτ' ἄλλο ἀπὸ σύνταξη, συμπό-
ρευση, ἐναρμόνιση πρὸς αὐτὸ τὸ
"Ενα;

Πέρασε βδομάδα στὴν ὁμίχλη,
πηχτὸ γαλάκτωμα ὁ χώρος,
κενὸ ἀπροσδιόριστο ὁ χρόνος
κι ὁ νοῦς
σὲ κάποια ἀγνωστὴ διάσταση
ψάχνει νὰ βρῇ στίγμα στὸ ἄπειρο.
Νερό,

Φωτιά,
Ἄερας,
Γῆ,

μιά χούφτα ἄμμο ἀπ' τὸ ποτάμι τοῦ Ἡ-
(ράκλειου,
μαζὶ μὲ τὸ φανάρι τοῦ Διογένη,

ἴσως μᾶς ἔδιναν τὸ στίγμα
κάποιου πλανήτη,
σ' ἓναν ἀστερισμὸ μακρινοῦ Γαλαξία,
ποῦ δὲν ὑπάρχουν πλάνοι
νὰ πλανεύουν μὲ δόγματα, Νιρβάνες καὶ
(Παράδεισους
— οὐράνιους ἢ ἐπίγειους —
καὶ ποῦ οἱ καρποὶ
τοῦ δένδρου τῆς Γνώσης
δὲν εἶναι ἀπαγορευμένοι.

(Μετουσίωση, ἀπὸ τῆ
συλλογῆ «Περιπλάνηση»)

Τὴν βλέπει, τὴν ἀνακαλύπτει παν-
τοῦ τὴν Ἑλλάδα, καθὼς ποντοποιεῖ
ὁ Σπετσιώτης θαλασσόλυκος, καθὼς
ὀρμᾷ σὰν ἄλλος Φωκαεὺς τριήραιρ-
χος καὶ παραπλέει τῇ Μασσαλίᾳ,
τραβᾷ πρὸς τίς Κασσιτερίδες καὶ χύ-
νεται πέρα ἀπὸ τίς Ἡράκλειες Στῆ-
λεις, στ' ἄγνωστα καὶ στὰ νοητά, στὰ
ἰδεατὰ καὶ στὰ ὀραματικά. Τὴν βρί-
σκει τὴν Ἑλλάδα ἀχνή, «σὲ κατὰ-
στασις λανθάνουσα», στοὺς μακρι-
νοὺς τοὺς τόπους, στὶς θάλασσες,
στὶς πόλεις, στὰ λιμάνια, στὰ ναυπη-
γεῖα, «μία Ἑλλάδα ἄγνωστη, μακρι-
νὴ, ξεχασμένη». Καὶ γράφει, τῆς δί-
νει μορφὴ, τὴν σμιλεῖ, καθὼς ἡ
πλαστικὴ φαντασία του ἀναρριπίζε-
ται ἀπὸ τὸ μεράκι τῆς καὶ τὸν καημὸ
τῆς, «στὸ ἀγκυροβόλιο Ὁδησοῦ,
Γενάρης 1981», «στὴ ράδα τοῦ NEW-
CASTLE, Αὐστραλία, Ἰούλιος — Αὐ-
γουστος '80», «στὸ ΜJN NIIIS, λί-
γο μετὰ τὸ πέρασμα τοῦ Βόσπορου
πρὸς Ὁδησό, 10.1.1981», «σπὸν Εἰ-
ρηνικό, Ἀπρίλιος 1979», «στὴ Μεσό-
γειο, βόρεια τῆς Ἀλεξάνδρειας, 13.
4.1979», «κοντὰ στὶς Ἀλεξοῦτες, Μά-
ης 1980», «σπὸν Ἰνδικὸ Ὠκεανό,
Μάρτης 1979», «στὴ Νέα Ὑόρκη»,
«σπὸν Ἑλλησποντο, μπαίνοντας στὸ
στενὸ μετὰ ἀπὸ χιονοθύελλα»... Καὶ
βλέπει ἐκεῖ τὴν Ἑλλάδα σὰν Ὑπα-
τίαν, σὰν Προμηθεά, σὰν Σεράπειον,
σὰν Ἡράκλειτο, σὰν Θέμιδα καὶ Εὐ-

νομία καὶ Δίκη, σὰν Μέτρο καὶ Λόγο
καὶ Ἀρμονία, σὰν Δημόφιλο, σὰν Σκύ-
λακα, καὶ Πυθέα, σὰν «Περίπλου»
καὶ «Ἡμεροσκόπιο»...

Ἀλλὰ βλέπει καὶ τὴν Ἑλλάδα τὴν
σύγχρονη, σὰν δράμα καὶ τραγωδία,
σὰν διχόνοια καὶ αἷμα καὶ ἀδελφικὸ
μίσος:

Χιονόνερο στὸ καλντερίμι
καὶ στὶς ψυχές μας παγωνιά
συναντηθήκαμ' ὥρα ἐννιά
στοῦ Κάτεντρακ τῇ γειτονιά
ἔξω ἀπ' τὸ μαγαζὶ τοῦ Τζίμη
καὶ ἦταν πὰ χρόνια τοῦ φονιά.

Ἐκοιπαχτήκαμε μὲ μίσος
— κι ἄς μεγαλώσαμε στὴν ἴδια γειτο-
(νιά —
οὔτε καν σκέψη γιὰ νὰ ποῦμε καλη-
(σπέρα.

Εἴχαμε πέσει μὲ τὰ μοῦτρα στὴν παγίδα,
ἐμεῖς μὲ λιμπεριάνικη παντιέρα,
στὸ πολωνέζικο ἐσεῖς χωρὶς πατρίδα,
ἦταν πὰ χρόνια τοῦ φονιά
χιονόνερο καὶ παγωνιά.

Καὶ στὸ μεγάλο μαγαζὶ,
ἐκεῖ, σπὴν ἄλλη τὴ γωνιά
εἶδα τὸ γέρο τὸ Μωσέ,
καθόταν δίπλα στὸ γκισσέ
χαμογελοῦσε πονηρὰ
καὶ ἔτριβε δίχως νὰ μιλά
τὰ χέρια που ἀπαλὰ — ἀπαλὰ.

Χιονόνερο στὸ καλντερίμι
καὶ στὶς ψυχές μας παγωνιά
τὰ μαῦρα χρόνια τοῦ φονιά.

(ROTTERDAM 1950, ἀπὸ
τὴ συλλογὴ «Συμπληγάδες»)

Δίσταζα νὰ καταπιαστῶ μὲ μιά πα-
ρουσίαση τοῦ Λευτέρη Μαρματσού-
ρη, μέσα στὰ σπινὰ πλαίσια τοῦ χώ-
ρου ποὺ μπόρεσα νὰ ἐξοικονομήσω

στο τεύχος αυτό του «Δαυλου». Και τουτο, γιατί ήξερα, ότι θά ήταν αδύνατο νά δώσω σπὸν ἀναγνώστη ἀκριβῆ εἰκόνα τῆς ποιότητος καὶ τῆς ἐλληνικότητος τοῦ ἔργου τοῦ Σπεισιώτη καπετάνιου, τοῦ ἐκπληκτικοῦ αὐτοῦ λεβέντη, ποὺ μπόρεσε, μὲ τὸν εὐθύγραμμο, σὰν δωρική κολώνα, λόγο του, νά δώσῃ τόσο φῶς καὶ τόσο ὄραμα μέσα στὰ πούσια καὶ τίς

ἑέρες τῆς χαμοζωῆς μας. Ἄλλὰ τὸ ἔπραξα, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι τουλάχιστον θά σκιαγραφήσω μιὰ περίπτωσι, ποὺ ἀνεξάρτητα τῆς καλλιτεχνικῆς ὀξείας της, παίρνει καθεαυτὴν τίς διαστάσεις ἐνὸς «φαινόμενου».

Εὖγε καπετάν—Λευτέρη! Καλὰ τα-εἶδια στοὺς ἀπέραντους ὠκεανούς τῆς σκέψης, τῆς καρδιᾶς καὶ τῆς Ἑλλάδας!

Επικαιρα και ανεπικαιρα

Συμπαθάτε με, φίλοι, πού και σήμερα χρησιμοποιώ το μικρό τούτο χώρο «δι' άλλοις» συζητήσεις. Καί μένα με κουράζουν τὰ «περιδιαγραφαιμάτων», μὰ ὀφείλω, θαρρῶ, — ἐν ὀνόματι τοῦ διαλόγου — δυὸ ἀράδες ἀπαντητικῆς στοῦ φίλου μου ἐκδότῃ πού (στοῦ σχόλιό του) καὶ «ντισεῖστί μοδάτο» (παρασυρμένο) μ' ἔβγαλε — ἐνῶ καὶ οἱ μόδες δὲν μ' ἄγγιξαν ποτὲ καὶ οὔτε ντισεῖστίς, βέβαια, μὰ οὔτε καὶ ἄλλου ὁποίου -ισμοῦ (ὅλοι τοὺς λιμοὶ καὶ καταποντισμοί) ὅσας ποτὲ ἔγινα.

Εἶχα γράφει (ιστὸ περὶ Βυζαντίου ση μείωμα), καὶ σχηματικὰ ἀσφαλῶς, πὼς τὸ «ἐλληνικὸ πνεῦμα» ἔθαψαν πολιτικά ὁ Περικλῆς καὶ ἰδεολογικά ὁ Πλάτων

(καὶ ἄρα οὔτε «συγκερασμός», οὔτε «κατανίκηση», οὔτε —προσθέτω— καὶ «δολοφονία» ἀπὸ τὸν Χριστιανισμό μποροῦσε νὰ γίνη. Μὲ δυὸ λόγια, ἐννοῶ: Ὁ Περικλῆς παρέχοντας α) καθολικὴ ψῆφο καὶ β) μισθὸ στοὺς λειτουργοὺς (βολευτὲς - δικαστὲς) ἀνέτρεψε τὴ λεπτὴ ἰσορροπία (ἃς τὸ ποῦμε μέτρον) στὴ σχέ

Τοῦ

Μ. ΣΤΡΑΤΑΚΗ

ση πολίτη - Πολιτείας. Ἀποτέλεσμα: Ὁ δῆμος παραδόθηκε στὸν ὄχλο, πού «φυσιολογικά» τὸν παραχώρησε στοὺς προαγωγούς του, τοὺς δημιουργοὺς, παρῶλληλα ἐξαθλιώθηκε τὸ νομοθετικὸ καὶ δικαστικὸ, ἀφοῦ τὸ κέρδος σὰν κίνητρο θεσμοθετήθηκε καὶ ὅχι ἡ ἀνιδιοτελεὲς προσφορά (ὡς ἴσχυε). Γνωστὸ τοῖς πάνσι, τί ἐποκολούθησε. Κατηργήθη ὁ διάλογος, οἱ δίκες κατήντησαν παρωδία, ἡ Πολιτεία καταλύθηκε τελικὰ.

Ἐξ ἄλλου, ὁ Πλάτωνας συστηματοποιώντας τὶς ἰδέες του, ἔφτιαξε ἰδεολο-

ΣΧΟΛΙΟ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΗ: Γιατὶ ἡ τόση ἐπιμονὴ τοῦ φίλου τοῦ μου καὶ συνεργάτη μου Μ.Σ. νὰ τροβήξῃ σώναι καὶ καλὰ τὴ διαχωριστικὴ γραμμὴ «Περικλῆς — Πλάτων», πρὶν ἀπὸ τὴν ὁποία βλέπει τὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα, καὶ μετὰ ὅπ' αὐτὴν τὸ χάνει τελείως ἀπὸ τὰ μάτια του; Τί εἶναι τὸ ἐλληνικόν; Μὰ, ἀναγκαστικά, ὅ,τι χαρακτηρίζει ἀποκλειστικά καὶ μόνο τὴν ἐλληνικὴ ἀντίληψη περὶ Ζωῆς καὶ περὶ Κόσμου, καὶ δὲν ὑπάρχει στὶς ἀντιλήψεις ἄλλων κοινωνιῶν καὶ πολιτισμῶν. Τί εἶναι τὸ κύριο, τὸ εἰδοποιὸ πνευματικὸ γνῶρισμα τῆς ἐλληνικῆς ἀντιλήψεως — καὶ πράξεως — πού τὴ ξεχώρισε ἀπ' ὅλες τίς ἄλλες; Μὰ τίποτ' ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐλεύθερη, χωρὶς σκοπιμότητα, χωρὶς ὠφέλεια, χωρὶς ὑποκειμενικοὺς καὶ ἀντικειμενικοὺς περιορισμοὺς ἀναζήτησιν τῆς ἀλήθειας, τοῦ ὄντος, ἀναζήτησιν πού ἔσπασε τὸν κλοιὸ τῆς πλάνης καὶ τῆς προλήψεως καὶ παρήγαγε ὅ,τι ἐλεύθερο καὶ ἀληθινὸ παρουσίασε ὁ κόσμος, ἐπιστῆμη, θεωρία, τέχνη, φιλοσοφία, πολιτικὴ πράξις, ἀτομικὴ πράξις καθαρὲς τοὺς μορφές — χωρὶς συνάρτησιν πρὸς πᾶν σκοπιμότητα (ἰεζουσία — οἰκονομία). Τὸ μέτρο, ἀπὸ ὁποῖο ἐπὶ μὲν ἀποκλειστικὰ ὁ φίλος μου, εἶναι ἀεὶς μᾶλλον πρακτικῆς καὶ λιγώτερο πνευματικῆς φύσεως. Ὑπῆρξε πρὸ τοῦ «εἰδυμοῦ» Περικλῆς — Πλάτων ἡ ἀναζήτησις αὕτη — ἀλλὰ ὑπῆρξαν καὶ συμπτώματα Λογοκρατίας (π.χ. ἐπὶ Κλεισθένους στὴν Ἀθήνα, ἐπὶ Πυθαγόρα στὸν Κρότωνα, ὅπου οἱ δογματικοὶ ἔξουσιαστὲς σταμάτησαν βάρβαρα, βίαια, τὴ φιλοσοφικὴ ἀναζήτησιν, ἀκόμη ἐπὶ Ἡρόκλητου στὴν Ἐφεσο, ὅπου ὁ μέγας λειτουργὸς τοῦ Λόγου θεωροῦσε τοὺς συμπατριῶτες του τόσο λογοκράτες, ὥστε τοὺς παρώτρυνε «ἡβηδὸν ἀπάγεσθαι καὶ τοῖς

γία, πού —όπως, ὅποια ἰδεολογία, ἄλλωστε— ἐμπεριέχει τὸ σπέρμα τῆς ἀνελυθερίας (οἱ ἰδέες —πιστεύω— ἐλευθερώνουν, ἡ ἰδεολογία σπλαθώνει). Ἐρευνητέον γιατί. Ἴσως, γιατί ἡ ἰδεολογία στήν προσπάθειά της νὰ συμπεριλάβῃ ὅλες τὶς ἐκφάνσεις τῆς ζωῆς καὶ νὰ ἀπαντήσῃ σὲ ὅλα τὰ ἐρωτηματικά χρησιμοποιεῖ —μοιραῖα— περιοριστικά τὶς ἰδέες. Ἡ ἰδέα, ἐνῶ ἀπὸ μόνῃ της εἶναι σπῆθα, ἐντασσομένη στὸ σύστημα σθῆνει, παύει νὰ λειτουργῇ δημιουργικά, ἀπολιθώνεται. Εἶναι (ἅς μοῦ ἐπιτραπῇ ἡ ἀτυχῆ, ἴσως μεταφορά) σὰν τὰ βότσαλα στήν ἄκρῃ τῆς θάλασσας πού βλέπουμε καὶ μᾶς ἀρθρύνουν καὶ μᾶς ἐμπνέουν, πού καὶ μιά σχέση δὲν ἔχουν πιά μὲ τὸν παλιὸ ἑαυτό τους σὰν χρησιμοποιηθοῦν στὰ μπετὰ τῆς πολυκατοικίας, στὰ μωσαϊκά. Οἱ ἰδέες, πιστεύω, δὲν σηκώνουν κανενὸς εἶδους χρησιμοποίηση. Εἶναι ἀλήθειες ἀυθιγαρξικές. Ὁ Ἡρόκλητος, ἅς ποῦμε, λέει «τὰ πάντα ρεῖ». Τίποτα πέραν αὐτοῦ. Ἄν ἐμεῖς πάροουμε σὰ βάση αὐτὸ καὶ ποῦμε «τὰ πάντα ρεῖ, ἄρα...», δὲν ἀποκλείεται νὰ καταλήξουμε νιοθετώντας τὸ βιβλίον τοῦ «Ἐκκλησιαστῆ»

«...ματαιότης ματαιότητων, τὰ πάντα ματαιότης» !!

Ἐν πάσῃ περιπτώσει (καὶ ἐπειδὴ χρειάζεται βαθειά —πράγματι— μελέτη τοῦ θέματος) λέγω πὺς τὸ γεγονός καὶ μόνον ὅτι ἡ ἰδεολογία τοῦ Πλάτωνα χρησιμοποιήθηκε —ἐν μέρει ἢ καὶ διαστρεβλωμένη, ἔστω— ἀπὸ τὸν χριστιανισμό σὰν γέφυρα πρὸς τὴν ἑλληνιστικὴ σκέψη, θαρρῶ πὺς δικαιώνει τὴν ἀποψή μου.

Τὸ μέτρον, λοιπόν, (πεμπτονσία τοῦ «ἐλληνικοῦ πνεύματος»), ἡ λεπτή αὐτὴ σχέση ἰσορροπίας τοῦ ἀτόμου πρὸς τὴ φύση καὶ τὴν Πολιτεία, πού ἐπέτρεπε στὸ ἄτομο νὰ σκέπτεται, νὰ διαλέγεται, νὰ ἀποδεικνύῃ ἐλεύθερα καὶ ἀπ' τὴν ἄλλῃ στὸν πολίτη νὰ προσφέρῃ ἐλεύθερα καὶ ἀνιδιοτελῶς, ὅσα μπορούσε στήν Πολιτεία, ἡ δυνατότης αὐτὴ τοῦ ἀνθρώπου νὰ εἶναι ταυτοχρόνως, ἀδιάσπαστος καὶ ἀρμονικῶς ἐλεύθερον ἄτομον καὶ ἐλεύθερος πολίτης, χάθηκε γιὰ πάντα τότε.

Οἱ Ἕλληνες γνώριζαν ἐκ τῶν προτέρων τὴ καταστροφὴ πού συνεπάγεται ἡ ἀπώλεια τοῦ μέτρου. Γι' αὐτὸ καὶ εἶχαν θέσῃ τὴν «ῥύθριν» ἔνθεν καὶ ἐκεῖθεν τῶν

προσήβοις τὴν πόλιν καταλπεῖν» καὶ πολλά ἄλλα. Τὰ ἱεροκρατικά αὐτὰ συμπτώματα, ὡς κοινὰ μὲ ἄλλες κοινωνίες, μὲ ἄλλες ἀντιλήψεις, μὲ ἄλλα «Πνεύματα», δὲν μπορούμε νὰ τὰ ποῦμε εἰδοποιὰ γνωρίσματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος, σύμφωνα μὲ τὸν ὑποχρεωτικὸ ὀρισμὸ πού δώσαμε παρὰπάνω. Ὑπῆρξαν ἱεροκρατικά συμπτώματα μετὰ τοὺς Περικλῆ — Πλάτωνα; Ἀσφαλῶς ναί — στὸ σημεῖο αὐτὸ μὲ ὑπερακοντίζει ὁ φίλτατός μου καὶ συνεργάτης μου Μ.Σ. — ἀλλὰ καὶ συνεχίσθηκε ἡ ἐλευθερωτικὴ καὶ ἡ ἐξελικτικὴ ἀντίληψη καὶ ἡ παραγωγή ἀληθινῶν καὶ ἐλεύθερων ἔργων — «φυσιολογικῶν» προϊόντων τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος — δηλαδὴ ἔργων ἐπιστήμης, θεωρίας, τέχνης, φιλοσοφίας, πολιτικῆς καὶ ἀτομικῆς πράξεως ἀπολαγμένων ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ καὶ ἐξουσιαστικὴ σκοπιμότητα — καὶ τέτοια ἀνεφρα πλείστα ὅσα, ἐνδεικτικῶς, στὸ προηγούμενο σχόλιό μου. Κι ἂν ἀκόμη καταλογίσουμε ἱεροκρατία στὸν Περικλῆ καὶ δογματισμὸ στὸν Πλάτωνα — ὅχι, πάντως, μὲ τὴ σύγχρονη ἀποκρουστικὴ καὶ χυδαία ἔννοια πού προσέλαβαν οἱ ὅροι αὐτοὶ — εἶναι δυνατόν οἱ δύο αὐτοὶ νὰ μπόρεσαν νὰ ἀποκλείσουν μιὰ γιὰ πάντα μὲ τὶς ὁποῖες «πολίτες» τοὺς κάθε ἐκφύση ἐλευθερίας καὶ ἀλήθειας ἀπὸ τὶς μεταγενέστερες συνειδησεις; Θὰ ἦταν παράλογος ἓνας τέτοιος ἰσχυρισμός. Ἐκφράσεις αὐθεντικές ἐλευθερίας καὶ ἀλήθειας, ἀπαλλαγμένες ἀπὸ κάθε ἱεροκρατικὴ σκοπιμότητα — ἄρα, ἐκφράσεις τῆς ἑλληνικότητας — ὑπάρχουν πάντοτε, ὑπάρχουν καὶ σήμερα, πού ἡ κυριαρχία τῆς ἱεροκρατίας εἶναι ἀπόλυτη, καὶ θὰ ὑπάρχουν ὅσο ὑπάρχουν ἄνθρωποι. Χάθηκε ἡ καθολικότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος μετὰ τὸ διδύμο Π.—Π.,

ορίων. «Μηδὲν ἄγαν» ἔλεγαν. Ὁ Σωκράτης ὑπῆρξε τὸ τελευταῖο «θύμα» αὐτῆς τῆς «ὑβρεως». Θυσία μάταιη βέβαια, ἀφοῦ τὸ πᾶν εἶχε ἦδη χαθῆ.

Ἔστερα ἀπ' τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Περικλῆ, τί ἔχουμε; Στὴ φιλοσοφία «σχολές», στὴ πολιτικὴ «κόμματα». Κοιμῶντα καὶ θορύβαλα δηλαδή — ὥραϊα ἴσως, σοβαρά ἴσως, σημαντικά ἴσως — μὰ ὅλα, ὅλα εἶναι ἐπιμέρους πιά — τὸ ὁλόκληρον, ἡ ἐνιαία καὶ ἀδιαίρετη ιδιότητα τοῦ ἐλευθέρου ἀτόμου - πολίτη ἔχει χαθῆ.

Γιατὶ χάθηκε ὁ οἶακας, τὸ τιμόνι, τὸ μέτρον. Καὶ ἔκποτε ἐδῶλτος πιά ὁ ἄνθρωπος πελαγοδρομεῖ ἀνάμεσα σὲ φιλοσοφικά, θρησκευτικά, πολιτικά συστήματα ποὺ τοῦ ὑπόσχονται ὕλην ἢ πνευματικὴ εὐδαιμονία ἐν ζωῇ ἢ μετὰ θάνατον. ἄρκει νὰ τὰ ἀκολουθήσῃ, ἄρκει νὰ λησμονήσῃ τὴν Α - λήθεια (αὐτὸ ποὺ δὲν λησμονεῖται!) δεχόμενος ὡς «ἀλήθεια» τὸ προσφερόμενον σύστημα, ποὺ ἔχει ἀπαντήσεις ἔτοιμες γιὰ ὅλα. Καὶ δημιουργεῖται ὁ HOMO - MECHANICUS, ὁ HOMO - PHILOLOGICUS, ὁ HOMO - PHILOSOPHUS, ὁ HOMO -

RELIGIOUS, ὁ HOMO - INDUSTRIALIS, μὰ ὁ HOMO - HOMO ἔπαιγε νὰ ὑπάρχει.

Δὲν ἀμφισβητῶ καθόλου τὴν ἐπὶ μέρους ἐπιστημονικὴ προσφορά ὧν ὅσων ἀναφέρει ὁ φίλος μου. Ἐπῆρξε, πράγματι, στὰ ἑλληνιστικὰ χρόνια ἀνθήσει πρωτοφανῆς τῶν θεωρητικῶν καὶ τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν. Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι ὑπῆρχε καὶ «ἑλληνικὸ πνεῦμα», μὲ τὴν ἔννοια ποὺ προσπαθῆται νὰ προσδιορίσω. Σκέφτομαι, μάλιστα, μήπως αὐτὸς ὁ κατακερματισμὸς, αὐτὴ ἡ εἰδίκευση, ἴσα - ἴσα ὑπογραμμίζει αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἔλλειψη. Γιατὶ, φίλοι, καὶ σήμερα ἔχουμε ἀποθέωση τῆς εἰδίκευσης, τοῦ κατακερματισμοῦ καὶ πολλὰ καὶ σημαντικὰ προσφορὰς σὲ πολλοὺς ἐπιστημονικοὺς τομείς. Μὰ ὁ ἄνθρωπος οὔτε ἐλεύθερον ἄτομον, οὔτε ἐλεύθερος πολίτης εἶναι, ἢ πάντως ποτὲ δὲν θὰ ἔχῃ ἀρμονικὰ καὶ τίς δυὸ ιδιότητες.

Συμπερασματικά θὰ ἤθελα ἐπίσης νὰ πῶ πῶς δὲν φταίει ἡ θρησκεία καθ' ἑαυτὴν — ἢ ὅποιαδήποτε θρησκεία γιὰ τὰ δεινὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐν προκειμένῳ ὁ χριστιανισμὸς γιὰ τὸν φοβερὸ μαζοῦ

ὑπῆρξε μόνον εἰδίκευση, μερίκευση, κατακερματισμὸς — κάτι σὰν τὴ σημερινὴ Τεχνοκρατία, ὅπως ὑποβλοῖ ὁ φίλος μου; Ἀλλὰ γιατί; Δὲν ὑπῆρξαν μεταπλαστικὰ πνεύματα τόσο καθολικά, ὅπως π.χ. ὁ Ἐρατοσθένης (3ος αἰ. π.Χ.), ποὺ συνεδύαζε τὴν σφαιρικὴ ὀξυδέρκεια, τὴν πολυμέρεια καὶ τὴ δεινότητα σὲ τομεῖς τόσο ὁμόμοιους ὅπως ἡ ποίηση, τὰ μαθηματικά, ἡ φιλοσοφία, ἡ μηχανικὴ, ἡ φιλολογία; ὅπως ὁ Ἀριστοτέλης (4ος αἰ. π.Χ.), ὁ φιλόσοφος, ὁ ζωολόγος, ὁ πανεπιστήμων, ὁ βοτανολόγος, ὁ λογικός, ὁ μεταφυσικός, ὁ ὄντολογικός, ὁ γνωσεολογικός, ὁ ...; ὅπως ὁ Εὐδόξος (4ος αἰ. π.Χ.), ὁ μαθηματικός, ὁ γαστρός, ὁ μουσικός, ὁ ἀστρονόμος; ὅπως μέγας ὁ Γαληνὸς (2ος - 3ος α. μ.Χ., δηλ. 650 χρόνια μετὰ τοὺς Περικλῆ καὶ Πλάτωνα), πνεῦμα καθολικώτατο, πατέρας τῆς συγκριτικῆς ἀνατομίας, τῆς πειραματικῆς φυσιολογίας καὶ τῆς γενικῆς παθολογίας, νομικός, μαθηματικός καὶ πρὸ πάντων ἐξοχος φιλόσοφος, ποὺ μπορεῖ καὶ ἀνάγει τὰ πιὸ εἰδικὰ προβλήματα, ὅπως π.χ. τὸ πρόβλημα τῆς αἰτίας τοῦ πυρετοῦ, στὸ πρόβλημα τοῦ πυρὸς καὶ τῆς αἰώνιας ἀνασυνθέσεως καὶ μεταβολῆς τῆς ὕλης καὶ τῶν πάντων;

Μάλλον θὰ πρέπει νὰ δοῦμε στὴν ἐξουσιαστικὴ - οἰκονομιστικὴ σκοπιμότητα τὸ κύριο γνώρισμα τῆς σημερινῆς Λογοκρατίας, ποὺ τὴ διαφοροποιεῖ ἀπὸ τὴν ἑλληνικότητα, σκοπιμότητα ποὺ δημιουργεῖ τὸν ἀκρωτηριασμὸ ἀπὸ σύγχρονο πνεῦμα, — σκοπιμότητα ποὺ ἀπουσιάζει ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα — καὶ ὅχι στὴν ὅλη εἰδίκευση τύπου ἑλληνιστικῆς ἐποχῆς, εἰδίκευση ποὺ ὅμως ἐπέτρεπε τότε στὸν «εἰδικὸ» νὰ διατηρῇ ὠλοκληρωμένο τὸ πνεῦμα του, ὅπως π.χ. στὸν «εἰδικὸ» γεωμέτρη Εὐκλείδη, ποὺ

μεσαιώνα. Χρησιμοποιήθηκε σὰν ὁδο-
στρωτήρας — ὅπως ἀργότερα ὁ Μωαμε-
θανισμὸς καὶ στὸν αἰῶνα μας ὁ Μαοξί-
σμὸς ἀπὸ τὴν Ἑξουσία. Δὲν φταίει τὸ
μαχαίρι ποὺ κόβονται τὰ κεφάλια. Ναί,
ἀλλὰ ἂν δὲν ὑπῆρχε τὸ μαχαίρι, θὰ μοῦ
πῆτε. Θὰ σᾶς ἀπαντήσω παρόμοια: Ἄν
δὲν ὑπῆρχαν κεφάλια ἢ ἂν ἦταν ἀπὸ σί-
δερο;

Ὅλες οἱ θρησκείες καὶ ὅλες οἱ ἰδεολο-
γίες περιέχουν σπέρματα ἀνελευθερίας.
Ἀκόμα καὶ τὸ ἐλληνικὸν δωδεκάθεον
ἐὰν ἐνσωματωτοιοῦτο, θὰ μπορούσε νὰ
χρησιμοποιηθῇ. Οἱ Ἕλληνες ὅμως (βαθύ-
τατα θρησκευόμενοι - καὶ σεβόμενοι τὸν
Θεόν) δὲν σκέφτηκαν ποτὲ νὰ ὑπερβοῦν
τὸ μέτρον, νὰ συστηματοποιήσουν τὸ
θεῖον. Θὰ ἦταν ἀστεῖον νὰ σκεφθοῦμε
μιὰ Σύνοδον στὴν Ἀθήνα, ποὺ χρόνια
θὰ ἡσυχάζετο μὲ τὸ «κόμοσύσιον» ἢ «κοί-
μωσιον» τοῦ Διὸς μὲ τὴν Ἀθηνᾶ... Ὁ
λαὸς μας καὶ σήμερον ἀκόμα λέει «μὲ τὸ
νοῦ τὸν βροῖχαν τὸ Θεό» — ἀπόηχος μα-
ζορινῶν ἀναμνήσεων.

Σᾶς κούρασα, φίλοι, κι' ἐγὼ κουρά-
στηκα καὶ θαρρῶ ὑπερέβην τὸ «μηδὲν
ἄγαν». Γι' αὐτὸ σιωπῶ,

Καὶ μιὰ περὶ ἀπαντήσεων ὁ λόγος,

διαφωνῶ ριζικὰ μὲ ἀναγνώστη τοῦ «Λαο-
λοῦ» καὶ τῆς στήλης ποὺ χαρακτήρισε
«ἀσεβῆ» μιὰ ἀναφορά μου, πρὸ καιροῦ,
στὸν Ἑλύτη. Εἶναι, φίλε, ἀσφαλῶς δικαί-
ωμα τοῦ Ἑλύτη νὰ πορεύεται ὅπου σὺνα-
ξη καὶ νὰ μαζεύῃ «χρυσά» μπλιμπλιά
τῶν ὅπου γῆς συλλόγων καὶ ν' ἀνακηρύσ-
σεται «ἐπίτιμος» δημότης κάθε πόλεως
καὶ κόμης (ποὺ ξαφνικὰ ἔγιναν «φιλό-
τεχνες καὶ «πρόσεξαν» τὸ ἀπὸ 20ετίας
καὶ βάλε γνωστὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ. Ὅ-
πως εἶναι δικαίωμα του οἱ τέτοιες «τι-
μές» νὰ φιγουράρουν στὶς καθημερινές
φυλλάδες καὶ νὰ τροφοδοτοῦν τὸ καθη-
μερινὸ κουτσομπολιὸ τῶν καθὼς πρέπει
κυρατσῶν καὶ σαλονιῶν ἢ τῶν δασύτρι-
χων κουλτουροδιανοοιμένων — καὶ ν' αὐ-
ξάνουν καὶ τὶς πωλήσεις μας, φυσικά.

Μὰ, εἶναι καὶ δικαίωμα μου, φίλε, νὰ
μιλῶ γιὰ κατάντια τοῦ ποιητῆ (ὄχι τοῦ
Ἑλύτη). Καὶ μὴ μοῦ πεῖς πὼς δὲν ἔχω
τὸ «ῥυψος» νὰ κρίνω ἓνα νομπελίστα. Ἴ-
σα - ἴσα τὸ νομπελ (ἂν ἐκφράζῃ κάτι),
ἐπιβάλλει τὴν κρίση. «Οὐ δύναται πόλις
ἐπὶ τοῦ ὅρους κειμένη κρυβῆναι» βέβαια.
Δὲν χρειάζεται «ῥυψος» ἐν προκειμένῳ.
Βάθος, ἴσως...

εἰρωνεύοταν καὶ γελοιοποιοῦσε αὐτοὺς ποὺ ἤθελαν νὰ μάθουν γεωμετρία γιὰ νὰ
κερδίζουν χρήματα, ἢ στὸν «εἰδικό» τεχνολόγο Ἀρχιμήδη ποὺ ἀρνήθηκε νὰ προ-
χωρήσῃ σὲ ἐξουσιαστικές ἐφαρμογές τῆς Μηχανικῆς του. Ἔτσι, πρέπει νὰ δοῦμε
τὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα — πέρα ἀπὸ χρονικὰ πλαίσια, ἀφοῦ ὑπερχρονικὸς εἶναι καὶ
οἱ κύριες «σπαθερές» του, ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ἀλήθεια. Ἡ ὑπαγωγή του στὸ «παρελ-
θόν» δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο ἀπὸ σχολαστικισμός, ἐπιστημονισμός, ἱστορισμός, ἀκα-
δημαϊσμός, ἔχει ὅσμη «περιδιαγραμμάτου» εἶναι ἀπόπειρα συστηματοποιήσεως, κωδι-
κογραφίσεως, καὶ ὄχι ὁπλῶς κουράζει, ὅπως ὀρθὰ παρατηρεῖ ὁ φίλος μου, ἀλλὰ
ὑποκρύπτει καὶ σκοπιμότητα — ἔστω κι ἂν ἓνας Νίτσε ὑπῆγαγε τὴν ἐλληνικότητα στὴν
ἱστορία. Ἄν ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ἀλήθεια καταντήσῃ ἀπλή ἱστορία, — ἦτο «σύστη-
μα»! — τότε τί καθόμαστε καὶ συζητᾶμε; Κι ἂν τὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα, τὸ ἐλευθερω-
τικὸ καὶ ἐξαλθευτικὸ αὐτὸ ἔναυσμα, πέθανε ἐπὶ Περικλῆ καὶ Πλάτωνα, καὶ δὲ Ζῆ
ἐκτοτε μέσα στὶς ψυχές, γιατί ἀσχολούμεθα μ' αὐτό, γιατί ἀσχολοῦνται καὶ θὰ ἀσχο-
λοῦνται πάντοτε οἱ ἄνθρωποι ὅπου γῆς μ' αὐτό, — ὁ ἴδιος ὁ Νίτσε ἀφείλει τὸ μισό
σχεδὸν ἔργο του στὶς ἀναφορές του στὴν ἐλληνικότητα — γιατί, τέλος, ἀσχολεῖται
μ' αὐτό — ὄχι σὰν ἱστοριοδίφης, βέβαια — καὶ ὁ φίλτατός μου Μ.Σ., ἀφιερώνοντας
«ἐν ὀνόματι τοῦ (σ.ε.: πλατωνογενεοῦς, προφανῶς) διαλόγου» — τοῦ διαλόγου, ποὺ
εἶναι καὶ αὐτὸς ὅξια, ἀποκλειστικά, τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος — δύο, μέχρι στιγμῆς,
περισπούδαστα σημειώματά του; — Δ. Ι. Λ.

Ἰωάννης
Μακρυγιάννης:
τό πορτραῖτο
τοῦ Ρωμιοῦ

Ενας ἀδιάκοπος ἀγῶνας γιά τήν ἐξουσιαστική του ἐπιβολή ἐπὶ τῶν πάντων εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ στρατηγοῦ Μακρυγιάννη. Ἦταν ἄνθρωπος μὲ ὑπερβολικὰ έντονο χαρακτήρα, ποὺ ἀπέληξε — δυστυχῶς — σὲ ἐστία ἀντίδρασης στὴν ἐλληνικότητα καὶ στὸν ἐλληνικὸ πολιτισμὸ Ἡ ὀρμὴ ἐπιβολῆς καὶ ἡ ἐξουσιαστικὴ μι-σαλλοδοξία τὸν ὠδήγησαν σὲ «ὀλέθρια λάθη, ὥστε ἀπέβη χρήσιμο ὄργανο τῆς Λογοκρατίας, ἀλλὰ καὶ συνέτεινε στὴν πολιτικο - κοινωνικὴ κακοδαιμονία, ποὺ βασανίζει τὸν τόπο μας μέχρι σήμερα, αὐτὸς ὁ αἵρεσίης τῆς πνευματικῆς καὶ πολιτιστικῆς ταυτότητας τοῦ ἔθνους.

Οὕτως ἢ ἄλλως ἡ Λογοκρατία ἦταν ἀποφασισμένη νὰ ἀποτρέψη τὴν ἐλληνοποίηση τοῦ Ρωμαϊκοῦ καί, πρὸς τὸν σκοπὸ αὐτό, θὰ εἶχε πληθὺς μεθόδων καὶ συστημάτων, ἀλλ' αὐτὰ ἀφωροῦσαν τὴ Λογοκρατία καὶ τὰ ὄργανά της, ντόπιους καὶ ξένους. Ὁ Μακρυγιάννης, ὅμως, δὲν ἀνῆκε

στοὺς τελευταίους, ἀλλὰ προερχόταν ἀπὸ τὸν ὑγιῆ κορμὸ τοῦ ἔθνους, γιὰ χάρι τοῦ ὁποίου ἀνάλωσε ὅλες του τίς δυνάμεις, κατὰ ποὺ ἀρεσκόταν νὰ μνημονεύη. Ἦταν ὅμως πολὺ φιλόδοξος καὶ ἀμοραλιστῆς καὶ ἐπιζητοῦσε τὴ δύναμη μὲ κάθε τρόπο ἀπὸ τὰ παιδικὰ του χρόνια. Ὅταν οἱ ὀμηλικοὶ του ἐπαιζαν κλεφτοπόλεμο, ὁ Μακρυγιάννης εἶχε περάσει ἤδη τὰ στάδια τοῦ «χουσαμετιάρα» καὶ μικροπωλητῆ καὶ ἦταν «φτασμένος»

Τοῦ

Σ. ΠΑΝΑΓΟΥ

ἐμπορος. Γιὰ τὸν ἴδιον λόγο δὲν ἔχανε ποτὲ καιρὸ σὰν παιδὶ ἢ νέος, ἀλλὰ μαθήτευε κοντὰ σ' ὁποιοδήποτε «δάσκαλο» καὶ ἐράνιζε κάθε γνώση καὶ πληροφορία γύρω ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴ παράδοση, Μυθολογία καὶ ἱστορία, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴ διεθνῆ πολιτικὴ. Δαιμόνιος καὶ ὀρθολογιστῆς καθὼς ἦταν, ἐγίνε μέλος τῆς «Φιλικῆς Ἑταιρείας» μετὰ ἀπὸ πολὺ σκέψη καὶ ὑπολογισμό. (1)

Ὁ ξεσηκωμὸς τοῦ γένους ἀνοιξε τὸ δρόμο γιὰ τὴν κοινωνικο - πολιτικὴ ἀναρρίχηση τοῦ Μακρυγιάννη, ποὺ ἀποτελοῦσε τὸ μεράκι του. Ἀρχικά

(1) «Πῆγα, στοχάστηκα καὶ τάβαλα ὅλα ὀμπρὸς καὶ σκοτωμὸν καὶ κινδύνους καὶ ἀγῶνες — θὰ τὰ πάθω διὰ τὴν λευτερίαν τῆς πατρίδος μου καὶ τῆς θρησκείας μου. Πῆγα καὶ τοῦ εἶπα (τοῦ καπηχτή): Εἶμαι ἄγιος. Τοῦ φίλησα τὸ χέρι, ὠρκίστηκα» («Ἀπομνημονεύματα», ἐκδ. Μέρμηγκα, τ. 1, σελ. 166).

βρέθηκε δίπλα στὸν ὀπλαρχηγὸ Γωγο Μπακόλα, ἀλλὰ σύντομα τὸν ἐγκατέλειψε γιὰ νὰ βρεθῇ στὸ «ἀσκέρι» τοῦ Ὀδυσσεῆ Ἀνδρούτσου καὶ κατόπιν τοῦ Καραϊσκάκη κ.ο.κ. Ἡ ἰδιορρυθμία τοῦ χαρακτήρα του καὶ ὁ ἐγωκεντρισμὸς του δὲν τοῦ ἐπέτρεψαν νὰ στεριώσῃ πρῶθενά, μιὰ καὶ κανένα δὲν ἀναγνώριζε γιὰ ἀξιότερό του, ἔστω κι ἂν δὲν μπορούσε νὰ πράξῃ τίποτα σημαντικό χωρὶς αὐτούς. (2) Μετὰ ἀπὸ μακρινὴ ὁδύσεια ἀπὸ στρατόπεδο σὲ στρατόπεδο ἐπέτυχε τὴ θέση ποὺ ἐπιζητοῦσε, σὰν πολιτάρχης (ἀστυνόμος) κατὰ καιροὺς τῆς Ἀρκαδίας, τῆς Ὑδρας καὶ τῆς Ἀθήνας, μιὰ καὶ ἀπαλλάχθηκε ἀπὸ τοὺς «ἀνώπευρους» καὶ εὗρισκε παράλληλα ἀπεριόριστες εὐκαιρίες νὰ ἀσκῇ μικροπολιτικὴ καὶ νὰ ὀργανώσῃ συνωμοσίαι, ποὺ τόσο τὸν γοήτευαν. Μὲ θαυμαστὴ τέχνη, ποὺ θὰ τὴ Ζήλευσαν οἱ πολιτικοί μας, κατὰφερε νὰ πείθῃ τοὺς προκρίτους νὰ γράφουν κολαικευτικὰ γράμματα γι' αὐτὸν στὴ Κυβέρνηση, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦσε γιὰ ν' ἀναρριχᾶται σὲ ἀνώτερες θέσεις. (3)

Ἀλλὰ καὶ σὰν πολιτάρχης ὁ Μακρυγιάννης δὲν περιοριζόταν στὰ καθήκοντά του μόνο, ἀλλὰ περιερχόταν τὰ κοντινὰ στρατόπεδα παίρνοντας ἐκδουλεύσεις καὶ συμβουλές. Κάπως ἔτσι ἐμφανίστηκε στὸν πολέμαρχο Καραϊσκάκη στὸ Φάληρο, ὅταν ὁ ἥρωας πολέμουσε μὲ «θεοὺς καὶ δαίμονες»· ἀλλὰ ὁ γιὸς τῆς Καλογρηᾶς στιγμὴ δὲν ἔχανε νὰ «σκαρώνῃ» βαριὰ χωρατὰ, γιὰ νὰ ξεκαρδίζεται στὰ γέλια. Γνωρίζοντας ὁ Καραϊσκάκης, ὅσο καιεῖς ἄλλος, τὴν ἀδυναμία τοῦ Μακρυγιάννη στὰ ἀξιώματα καὶ τίς τιμές, τὸν ἔκανε νὰ ἀπακαλυφθῇ, προτείνοντάς του νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν Ἀττικὴ καὶ ν' ἀποσυρθεῖν στὴν πατρίδα τους, γιὰ νὰ ξεκινήσουν τὸν ἀγῶνα ἀπὸ τὴν ἀρχή, ἐπὶ νέων βάσεων. Πολὺ πιθανὸν πρὶν ἀπὸ τὰ χωρατὰ νὰ κρυβόταν καὶ σοβαρότητα, γιατί ὁ Καραϊσκάκης πράγματι εἶχε ἀντιληφθῇ τὰ σχέδια τῆς Λογοκρατίας. Ὅπως κι ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, ὁ ἀρχιστράτηγος ἐξεδήλωνε ἀδιαφορία γιὰ τὸ ἀξίωμα του, ὁ «ἀττικάρχης» ὅμως Μακρυγιάννης ἔχασε τὸ χρῶμα του. (4)

(2) Ὁ Σηληιάδης παραθέτει γράμμα τοῦ Ν. Νοταρᾶ μὲ τὸ ὁποῖο γνωρίζει τὴν προσχώρηση τοῦ Μακρυγιάννη στὴν Κυβέρνηση καὶ στὸ ἀσκέρι τοῦ κατόπιν συμπληρώνει: «ἀλλὰ μετ' ὀλίγον θὰ τὸν ἀφήσῃ καὶ αὐτόν», δηλ. τὸ Νοταρᾶ (Ν. Σηληιάδης, «Ἀπομνημονεύματα», τ. Β', σελ. 17).

(3) «Ἡμεῖς οἱ πρόκριτοι τῆς Νήσου Ὑδρας δηλοποιούμεν ὅτι ὁ Γενναϊότατος Στρατηγὸς Μακρυγιάννης, ὅστις μὲ κοινὴν μας λύπην ἀναχωρεῖ ἐντεῦθεν δι' ὅπου τὸν καλεῖ πλέον κατεπείγουσα ἀνάγκη τῆς πατρίδος, εἰς ὅλην τὴν ἐνταῦθα διατριβὴν ἔδειξε τὴν μεγαλότεραν φρόνησιν, πατριωτισμὸν καὶ πολεμικὰς γνώσεις, ὥστε ὁ τόπος μας ἔλαβε πάντοτε γενικὴν εὐχαρίστησιν ἀπὸ τὴν ἀμειψτον διαγωγὴν του καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν στρατιωτῶν, εἰς τοὺς ὁποίους διὰ τοῦ λόγου καὶ τοῦ παραδείγματός του ἤξευρε νὰ ἐμπνεύσῃ πλὴν εὐταΐαν καὶ τὰ καλὰ του φρονήματα». (Ἀρχεῖον Μακρυγιάννη Α', σ. 37. Ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Δ. Σταμέλου Μακρυγιάννης, σελ. 58).

(4) Καραϊσκάκης: «Σήκου νὰ φύγωμε, ὅτι αὐτῆνοι (οἱ Εὐρωπαῖοι) θέλουν νὰ μᾶς φᾶνε»!

Μακρυγιάννης: «Δὲν σὲ γελάγω, δὲν μπορῶ νὰ φύγω ἐγώ· ὅτ' εἶμαι ἡ κεφαλὴ τῶν Ἀθηναίων καὶ οἱ τοῦρκοι εἶναι εἰς τὴν Ἀθήνα» (Ἰω. Μακρυγιάννης, «Ἀπομνημονεύματα», ἐκδ. Μέρμηγκα, τ. 1, σελ. 392).

Ἀλλά, ἂν ὁ ρόλος τοῦ Μακρυγιάννη ὑπῆρξε μικρὸς καὶ ἀσήμαντος στὸν πόλεμο, ἀπεναντίας σπὴν πολιτικο - κοινωνικὴ πορεία τοῦ ἔθνους ἦταν πρωτεύων καὶ σημαντικώτατος. Σὰν καθολικὰ διαμαρτυρούμενος Ὁρθόδοξος Χριστιανὸς ἀντιτάχθηκε στὰ σχέδια καὶ τὴν πολιτικὴ τοῦ ἐλληνοπρεποῦς Κυβερνήτη καὶ χαιρέτισε ἐνθουσιαστικῶς τὴν ἀφίξη τῶν Βαυαρῶν. Δὲν ἄργησε ὅμως νὰ τοὺς σιχαθῇ καὶ ν' ἀρχίσῃ τὶς συνωμοσίες καὶ τὶς ἱντριγκες. Ἀναμφίβολα οἱ Βαυairoὶ δὲν ἤλθαν γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ἑλλάδας, ἀλλὰ σὰν χωροφύλακες - ὅργανα τῆς Λογοκρατίας, προκειμένου νὰ ἐκπαιδεύσουν τοὺς Ἕλληνες στὰ δόγματα καὶ τὴ νοοτροπία τῆς κρατοῦσας τάξεως πραγμάτων.

Τὰ ἀνάκτορα καὶ οἱ πρεσβευτὲς ἐργάζονταν συστηματικὰ καὶ κάθε λίγο ἔρριχναν τὰ «συνθήματα» γιὰ νὰ «τσιμπήσουν» οἱ Ἕλληνες καὶ νὰ ἐπισπεύσουν τὴν ἐπιβολὴ τῶν δοκιμασμένων θεσμῶν καὶ νόμων. Ὁ «μικρὸς Ὀδυσσεύς» Κολοκοτρώνης, ἀσφαλῶς, ἔπιανε τὰ μηνύματα τῆς Λογοκρατίας καὶ ἀντιλαμβάνονταν, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι στρατιωτικοί, τὴν ἀτιμία καὶ τὶς προθέσεις τῶν Εὐρωπαίων, ἀλλὰ σιωποῦσαν καὶ ἀπέφευγαν συστηματικὰ νὰ πέσουν στὶς παγίδες τῶν πρεσβευτῶν.⁽⁵⁾ Ὁ Μακρυγιάννης, ὅμως, δὲν εἶναι πρόθυμος ν' ἀφήσῃ καμμιά εὐκαιρία νὰ φύγῃ χαμένη. Ἡ ἐπανάστασις τῆς 3ης τοῦ Σεπτεμβρίου ἐγίνε, καὶ ὁ Μακρυγιάννης ἀπέβη ἐκτοτε τὸ σύμβολο τῶν ἐπαναστατῶν, τῶν συνταγματικῶν καὶ τῶν λαϊκῶν ἀγωνιστῶν. Γιὰ ἓνα μεγάλο χρονικὸ διάστημα διασκέδα-

σε τὸ θρίαμβό του, μιά καὶ ταυτόχρονα ἱκανοποιοῦσε τὴ δίψα ἐξουσίας, τὴ φιλοδοξία του καὶ τὸ Ρωμαϊκὸ του, σὰν «ὑπερέξουσία» ποὺ ἦταν.

«Τότε», γράφει στ' Ἀπομνημονεύματά του, «ἀφοῦ συμβουλευτήκα μ' ὅλους, ἔκλεξα τὸν Μεταξᾶ Πρωτοῦ-πουργόν καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ, τὸ Λόντο τοῦ Στρατιωτικοῦ, τὸν Κανάρη τοῦ Ναυτικοῦ, τὸν Μελᾶ τῆς Δικαιοσύνης, τὸν Σκινᾶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ, τοῦ Μανσόλα τῆς Οἰκονομίας, τὸν Παλαμήδη τοῦ Ἐσωτερικοῦ. Ὁ Μεταξᾶς ἤθελε καὶ ὁ Λόντος νὰ βάλῃ καὶ τὸν Ζωγράφο, ἐγὼ δὲν θέλησα (...). Καὶ ὁ Μεταξᾶς ἐπικράνη πολὺ ἀναντίον μου».⁽⁶⁾

Μετὰ ὅμως ἓνα χρονικὸ διάστημα ὁ ἐνθουσιασμός τοῦ Συντάγματος ἐξανεμίστηκε καὶ ὁ Μακρυγιάννης παραγκωνίστηκε. Ἡ κατάσταση δὲν ἀλλάξε καὶ ὁλος ὁ κόσμος κατὰλαβε ὅτι τὸ Σύνταγμα δὲν ἦταν πανάκεια τῶν δεινῶν, ἀλλ' ἀπαρχὴ νέας κακοδαιμονίας καὶ ἐθνικῶν περιπετειῶν. Ὁ Μακρυγιάννης αἰσθάνθηκε φοβερὰ ἀποκαρδιωμένος καί, τὸ κυριώτερο, ἡττημένος. Οἱ Δυτικοὶ Λογοκράτες — οἱ «ἄλλοι» — καλύτερα ἐκπαιδευμένοι ἀπ' αὐτὸν στὶς ἱντριγκες καὶ συνωμοσίες, τὸν εἶχαν ἐξαπατήσει:

«Βγαίνουν οἱ ἄλλοι πάλι: Νόμους συνταγματικοὺς πρέπει νὰ χωμὲ νὰ πᾶμε ἔμπρός· φτάνει πλέον ὁ δόλος καὶ ἡ ἀπάτη! Καὶ σεῖς οἱ ἄλλοι μᾶς καταπτήσατε μ' αὐτὰ σὰν τὴν καλαμιά στὸν κάμπο. Χορτάσαμεν πλέον

(5) «Ἄκουε ὁ κόσμος τὸ Σύνταγμα καὶ δὲν ἤξερεν ὅτι εἶναι σύντριμμα» (Θ. Κολοκοτρώνης, «Διήγησις συμβάντων τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς», ἐκδ. Πάπυρος Πρέσς, σελ. 188).

(6) Ἐνθ' ὀνωτ., σελ. 119, τ. 2, ἐκδ. Μέρμηγκα.

λευτεριά συνταγματική ἀπὸ τοὺς
"Ἀγγλους καὶ Γάλλους" (...).⁽⁷⁾

Τὸ γεγονός ὅτι «καπελώθηκε» ἀ-
πὸ τοὺς Δυτικούς, ὅτι ἔπρεσε θύμα
τοὺς, ὁ Μακρυγιάννης δὲν τὸ συγ-
χώρησε στοὺς Εὐρωπαίους, ἐναντίον
τῶν ὁποίων ἔπνευε μένεα ἔκτοτε:

«Οἱ ἀνθρωποφάγοι φτόνησαν καὶ
μᾶς ἐσπειραν τὴν ἀρετὴν τοὺς, διχό-
νοια, φατρία, κατασκοπία, τίς ἀκα-
θαρίεις τίς δικές τοὺς κι ἐφκίαναν
τὴν πατρίδα μας παλιοψάθα» (...).⁽⁸⁾

Αὐτὴ ὅμως ἡ «ἀρετὴ» τῶν Εὐρω-
παίων ἀποπειλοῦσε πάλιν «τέχνη» καὶ
«χούγι» τοῦ Μακρυγιάννη, γιὰ τὴν ὁ-
ποία δὲν ἀποφεύγει νὰ μιλᾷ μὲ κα-
μάρι στὰ ἀπομνημονεύματά του. Ἀ-
ναφερόμενος στὸν ἐμφύλιον πόλε-
μο τοῦ 1824, μᾶς λέγει τὰ ἑξῆς:

«Παράγγειλα (στὸ Γενναῖο Κολο-
κοτρώνη) αὐτήν εἶναι ἡ τέχνη, ὅ-
που πολέμαγες νὰ μοῦ πάρης τοὺς
ἀνθρώπους μου εἰς τ' Ἀνάπλι καὶ
τοὺς διασπίρσεις, διὰ νὰ μὲ κάμης
ὅ,τι θέλεις χωρὶς συντρόφους. Ἐγὼ
ἐξόδιαζα ἐξ ἰδίων μου διὰ τοὺς συν-
τρόφους κι ἐσύ τοὺς ἀνακάτευες ἐ-
ναντίον μου. Αὐτήν εἶναι ἡ τέχνη
πού ἤθελες νὰ μὲ μάθης· κι ὅτι ἤ-
θελες νὰ μοῦ κάμης τόπαθες». ⁽⁹⁾

Ὁ Γενναῖος δὲν κάτεχε καλὰ τὴν
«τέχνη» τῆς συνωμοσίας, ὅσο αὐτός,
ἀλλὰ οἱ Εὐρωπαῖοι φάνηκαν πολὺ ἀ-
νώτεροί του· αὐτὸ ὁ Μακρυγιάννης
δὲν τὸ συγχώρησε ποτὲ στὸν ἑαυτό
του! Παρὰ ταῦτα δὲν ἀποφασίζει
ν' ἀλλάξη «ὑποῦργημα». Τὸ γεγονός
ὅτι ἔπρεσε ν' ἀποτελῇ «παράγον-
τα» τῆς πολιτικῆς ζωῆς καὶ νὰ κρα-
τᾷ σὰν ἡθοιοῖς τὴν προσοχὴ τοῦ

κόσμου στραμμένη γύρω του, τὸν
πλήγωνε βαθιά. Αὐτὸ μαρτυρεῖ ἡ
αὐτοαπομόνωσή του στὸ σπίτι του
καὶ ἡ ὀξεία σχιζοφρένεια, πού τὸν
τυραννοῦσε. Ἀραιὰ καὶ πού ἐρχόταν
σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸν Πολωνὸ πολιτικὸ
φυγάδα Μίλβιτς καὶ ἄλλους ὁμοϊδεά-
τες τοὺς Εὐρωπαίους καὶ συζητοῦσε
διάφορα θέματα πάνω στὴ μικροπο-
λιτικὴ καὶ τὸ «διεθνισμὸ», ἀλλὰ αὐ-
τὸ δὲν τὸν ἱκανοποιοῦσε. Ὅταν στὴν
ἐκκλησιὰ τῆς «Καπνικαρέας» ξεστο-
μίζει τὴν ἀδέσποτη φράση: «Ὁ Βα-
σιλεὺς σκοτώνεται τοῦ Λαζάρου ἢ
τῶν Βαΐων», τὸ κάνει γιὰ νὰ τραβή-
ξῃ τὴν προσοχὴ τοῦ κόσμου καὶ νὰ
ἱκανοποιήσῃ τὸ καταπιεσμένο «ἐγὼ»
του. Ἡ δίκη καὶ καταδίκη του ἔφερε
ἀνιακούφισι στὸ Μακρυγιάννη, πού
τραγουδώντας ὠδεύσε στὶς φυλα-
κὲς τοῦ Μεντρεσέ!

Ἡ ἄδικη καταδίκη τοῦ Μακρυγιάν-
νη κίνησε τὴ συμπάθεια τοῦ κό-
σμου, πού «δικαιοσύνη» ζητᾷ, καὶ γιὰ
δεύτερη φορὰ τὸν ἡρωοποίησαν καὶ
τὸν κατέστησαν σύμβολο, εὐχὴ καὶ
ἐπιδίωξη τῆς Λογοκρατίας, πού ἀ-
κριβῶς αὐτὸ ἐπεδίωκε. Ναι, ὁ Μα-
κρυγιάννης ὑπῆρξε ὁ καθαυτοῦ λο-
γοκράτης, ὁ ἀνθρώπος τῆς ἐξουσίας,
μόνο πού τοποθετήθηκε στὴν ἄλλη
ὄχθη τοῦ ποταμοῦ καὶ τὴν πολεμοῦ-
σε ἀδιάκοπα. Ἐπανερχόμενοι στὰ λό-
για τοῦ γίγαντα τῆς σκέψης Ἡρά-
κλειτου, «πόλεμος πατὴρ πάντων»,
καταλαβαίνουμε ὅτι ὁ Μακρυγιάννης
πολεμώντας τὴν ἐξουσιαστικὴ Λογο-
κρατίαν τὴν ἔθρεψε κατὰ τὸν καλῦτε-
ρο τρόπο, γι' αὐτὸ ἡ Λογοκρατία τὸν
ἀντάμειψε καὶ τὸν προβάλλει ἕως
σήμερα γιὰ σύμβολο. Ἐνῶ μεγάλες

(7) "Ενθ' ὀνωτ., σελ. 356, ἐκδ. Βλαχογιάννη.

(8) "Ενθ' ὀνωτ., σελ. 296, ἐκδ. Βλαχογιάννη.

(9) "Ενθ' ὀνωτ., σελ. 265, ἐκδ. Μέρμηγκα, τ. 1.

φυσιογνωμίες τοῦ '21 στὰ μέτρα τοῦ Καραϊσκάκη, τοῦ Κολοκοτρώνη, τοῦ Κανάρη, τοῦ Ἀνδρούτσου καταπλάκωθηκαν ἀπὸ τὴ Λογοκρατία καὶ τὸ χρόνο, ὁ Μακρυγιάννης παραμένει πάντα στὴν ἐπικαιρότητα.

Ἀναμφίβολα ἡ ἰδεολογία τοῦ Μακρυγιάννη ἀποτελεῖ ἓνα συνονθύλευμα ἑλληνικῶν, χριστιανικῶν, τούρκικων καὶ εὐρωπαϊκῶν ἀντιλήψεων, ὁ δὲ «κόσμος» του εἶναι «εἰκὴ κεχυμένος, ὡσπερ σάρμα». Παρακολουθώντας κανεῖς τὸν ἀδιάκοπο πόλεμο τοῦ Μακρυγιάννη, ἐναντίον τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν ἀνακτόρων, σχηματίζει καθαρὰ τὴν ἐντύπωση, ὅτι πρόκειται γιὰ πόλεμο ἀνεξέλεγκτων βελήσεων, γιὰ σύγκρουση συμφερόντων ἐξουσιαστικῶν καὶ τίποτα περυσότερο. Ἀπουσιάζει τόσο ἀπὸ τὸ Μακρυγιάννη, ὅσο καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, τὸ σταθερὸ σημεῖο ἀναφορᾶς, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ δίψα ἐξουσίας. Ὁ πόλεμος γίνεται μὲ σκοπὸ τὴν ἐξουσία, γιατί τὴν κρατοῦν «αὐτοί» καὶ ὄχι αὐτός· «ἐναντία ταῦτά».

Τὴν ἐλληνικότητα ὁ Μακρυγιάννης δὲν τὴν γνωρίζει, οὔτε καν τὴν αἰσθάνεται. Γνωρίζει ὅμως τὴν ἐλληνικὴ παράδοση καὶ ἀρκετὰ ἱστορικὰ καὶ μυθολογικὰ στοιχεῖα καὶ σὰν τέλειος λογοκράτης τὰ χρησιμοποιεῖ, γιὰ νὰ στηρίξη τίς θέσεις του καὶ νὰ δημιουργῇ ἐντυπώσεις. Οἱ ἐννοιες τῆς Πατρίδας, Ἐλευθερίας, Δικαιοσύνης καὶ Ἀρετῆς εἶναι τόσο ἀσαφεῖς στὰ κείμενα τοῦ Μακρυγιάννη καὶ τόσο ρευστές καὶ ἀντιφατικές, πού εἶναι δύσκολο νὰ ἀποφανθῇ μετὰ βεβαιότητος γιὰ τὸ νόημα πού πούς προσδίδει. Μιλώντας γιὰ τὴν ἀρετὴ, μᾶς παραθέτει κι ἓνα παράδειγμα «καλοῦ παλληκαριοῦ»,

πού οὔτε λίγο, οὔτε πολὺ ἦταν προδότης, ἀλλὰ τοῦ προσέφερε «σχετικές» ἐκδουλεύσεις. Ὅταν κάποτε ἐμφανίστηκε σπὸν Ἀλέξανδρο ἓνας Πέρσης στρατιώτης, πού, βλέποντας «τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ», πρόδωσε τὰ σχέδια τοῦ βασιλιᾶ του Δαρείου, ὁ Ἀλέξανδρος — ὡς γνωστὸν — τὸν θανάτωσε σὰν ἄτιμο. Νά, ὅμως, πὼς σκέπτεται ὁ Μακρυγιάννης: «Ἐνας μπαϊρακτάρης τοῦ Γενναίου, καὶ ὁ παλλήκαρι, ἦταν παρῶν κι ἄκουγε τὰ σχέδιά τους καὶ ἤρθε καὶ μοῦ τὰ εἶπε».⁽¹⁰⁾

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἰδέα τῆς Ἐλευθερίας εἶναι ἀπόλυτα προσαρμοσμένη στὰ μέτρα τοῦ Μακρυγιάννη καὶ ἡ ἐννοία τῆς Πατρίδας, πού ἀσταμάτητα μεταχειρίζεται, πρέπει νὰ ταυτίζεται μὲ τὸν ἑαυτό του. Ὁ Μακρυγιάννης δὲν ἀρέχεται τίποτα ἔξω καὶ πάνω ἀπὸ τὸν ἑαυτό του. Ἀναφερόμενος στὴν κλασσικὴ Ἑλλάδα καὶ στὸ «ἀνάνθρωπο» μεγαλεῖο καὶ τελειότητα τῶν Ἑλλήνων, διαβλέπει κανεῖς ὅτι, τὸ κάνει ἀπὸ φθόνου καὶ δὲν παραλείπει νὰ χύσῃ τὸ «μελάνι» του, γιὰ νὰ θολώσῃ τὴ δόξα τους. Ἄν ὁ Μακρυγιάννης δὲν γνώριζε τὴν ἐλληνικότητα, αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι δὲν γνώριζε καὶ τὰ σχετικὰ μὲ τὴν «πολιτεία» τους καὶ τὸ ὅτι, φυσικά, οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι ἀσκοῦσαν καὶ τὴν πολιτικὴ καὶ τὴν πολεμικὴ σὰν λειτουργήματα καὶ φιλοσοφοῦσαν, ἀνάλογα μὲ τίς περιστάσεις. Νά, ὅμως, πού ὁ «ὁδοστρωτήρας» Μακρυγιάννης θὰ ἀφαιρῇ τὰ «φωτοστέφανα» ἀπὸ τὸ Μιλτιάδη, Θεμιστοκλῆ, γιὰ νὰ τὰ προσφέρῃ σποῦς ἀνύπαρκτους «ἀνώνυμους»:

«Γενναῖοι προπατέρες, Μιλτιάδη, Θεμιστοκλῆ, Λεωνίδα κι ἐπίλοιποι

(10) Ἀπομνημονεύματα, ἐκδ. Μέρμηγκα, τ. 1, σελ. 264.

γενναῖοι ἄντρες, μὴν περηφανεύεσθε ὅπου κάμετε τόσα μεγάλα καὶ γενναῖα κατορθώματα καὶ σὰς ἐγκωμιάζουσιν ὁλος ὁ κόσμος.— δὲν τὰ κάμετε ἐσεῖς μόνοι σας; Οἱ στρατιωτικοὶ καὶ οἱ πολιτικοὶ σὰς βοηθοῦσαν, σὰς βοηθοῦσαν οἱ φιλόσοφοι μ' ἄρετή, μὲ φῶτα πατριωτικά» (...).⁽¹¹⁾

* * * *

Γράφοντας «ἀπομνημονεύματα» ὁ Μακρυγιάννης ἐγίνε διασπαστῆς τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος ὕφους καὶ εἰσηγητῆς «καινῶν δαιμονίων» γιὰ τὸ ἔθνος. Βέβαια, τὸ «φροῦτο» αὐτό, τὸ φιλολογικὸ εἶδος τῶν «ἀπομνημονευμάτων», εἶναι εὐρωπαϊκῆς προελεύσεως καὶ κατὰ τὴ διάρκειά τοῦ ἀγῶνα πολλοὶ ἄλλοι λογοκρατούμενοι στρατιωτικοὶ καὶ πολιτικοὶ εἶχαν προσβληθῇ ἀπὸ τὸ νόσημα ἐτοῦτο (Κανέλλος Δεληγιάννης, Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανός, Σπυρομήλιος κ.ἄ.). Ὁ Κολοκοτρώνης αὐτὴν ἀκούσῃ ἤθελε γιὰ κάτι τέτοιο, ὑπέκυψε δὲ μετὰ πολλὰς πιέσεις τοῦ Τερτσέτη, ποὺ προλογίζοντας γράφει τὰ ἑξῆς:

«Καὶ ἄλλοι τοῦ τὸ εἶχαν ζητήσῃ, ἀρνῆθῃ πάντοτε (...). Μία δύο φορές τοῦ τὸ ἐπρόβαλα, ἀρνῆθῃ, εἶδα ὅτι χρειάζεται τόλμη καὶ λόγος νὰ τὸν σύρω εἰς τὸ ἔργον», διότι «τὸν Κολοκοτρώνην ἐλύπει ἡ ἀνάμνησις τῶν παρελθόντων πλεῖστα δυσάρεστα τούτων ἤθελεν νὰ παραδώσῃ εἰς λήθην (...). Μέλλων νὰ καταλίπῃ τέκνα ἐν τῇ κοινωνίᾳ, δὲν ἤθελε νὰ κληροδοτήσῃ αὐτοῖς μετὰ τοῦ μεγάλου ὀνόματος τοῦ πατρὸς καὶ τὰς ἀρχαίας δυσάρεστους ἀναμνήσεις ἀναζῶσας καὶ προκαλοῦσας νέα μί-

ση».⁽¹²⁾

Κι ἄλλες φορές ἔχουμε τονίσει ὅτι τὸ ἐλληνικὸ πνεῦμα καταφάσκει στὴν πρόοδο, στὴ δημιουργία ἔργου καὶ στὴν παραγωγή νέων ἀξιών καὶ πολιτισμῶν. Τὴν παράδοση καὶ τὸν ἱστορισμὸ τὰ ἀπορρίπτει σὰν ἀρνητικὰ στοιχεῖα καὶ ἐνοχλητικὰ ἐμπόδια στὴν πρόοδο, γιὰτὶ ἀκίνητοποιοῦν τὴ σκέψῃ καὶ τὴν φυλακίζουν στὸ λαβύρινθο τῆς ἐμπειρίας, τῆς κεκτημένης γνώσης. Ὁ Κατσαντώνης, ὁ Καραϊσκάκης, ὁ Κολοκοτρώνης, ὁ Κανάρης καὶ τόσοι ἄλλοι αὐθεντικοὶ ἐκπρόσωποι τῆς ἐλληνικότητος δημιουργοὺν ἔργο, πολεμοῦν, κατακτοῦν νίκες, ἀλλὰ οὐδέποτε ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἀπομνημόνευσή τους. Ἴσως τὸ θεωροῦν καὶ ἀνάξιο γιὰ ἄντρες νὰ καταγίνωνται μὲ τὴν ἀλαζονική καὶ ἐπιδεικτική ἐξιστόρησή τους. Βέβαια οἱ «καλαμαράδες» τοὺς ἀπαθανάτισαν, ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι δικό τους θέμα.

Ἀπεναντίας ἡ λογοκρατικὴ Εὐρώπη καὶ ἡ Λογοκρατία γενικά, ποὺ παγίδευσε πνευματικὰ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ἀκίνητοποίησε τὴν πρόοδο καὶ τὸν πολιτισμὸ, ἔχει ἀναγάγει τὸν ἱστορισμὸ καὶ τὴ βιογραφία σὲ ἐπιστήμη. Ἀπὸ τοὺς πολιτικούς, ὡς ποῦμε Ντέ Γκῶλ, Τσῳρτσιλ κλπ., μέχρι τὶς πόρνες, ὡς ποῦμε Τρυντώ, δὲν κάνουν ἄλλο ἀπὸ τὸ ν' ἀπομνημονεύουν (θυμίζει ἀποταμιεύουν) καὶ ν' αὐτοβιογραφοῦνται, ἐμπορευόμενοι τὴ «ζωή» τους.

Γελοιοποιώντας τὸ λογοκρατικὸ πνεῦμα ὁ ἐλληνοκεντρικὸς Περικλῆς Γιαννόπουλος σταματᾷ στὸν ἄκρατο ἱστορισμὸ τῶν Γερμανῶν:

«Εἰς τὰ ἐβδομήντα ὁ Γκροσφάτερ

(11) Ἀπομνημονεύματα, ἐκδ. Μέρμηγκα, τ. 1, σελ. 458.

(12) Προλεγόμενα εἰς τὰ ὑπομνήματα τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, σ. 41.

χώνεται εἰς τὸ κρεβάτι καὶ ἐξακολουθεῖ τὸ χιλιοστὸν τρίτον κεφάλαιον τοῦ ἐξηκοστοῦ δευτέρου τόμου τῆς Ἱστορίας τοῦ ἐπάνω κουμπιῦ τοῦ βρακιοῦ τοῦ Φαραώ». (13)

«Ὁ Μακρυγιάννης, ὅστις οὐδέποτε ἀνέγνωσεν ἀπομνημονεύματα καὶ δὲν ἐγνώριζε τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ νραφωμένου λόγου, κατεῖχεν ἀσυνειδήτως ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἴδιον ὅπως τύπον καὶ ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς ἐσοχὸν τούτου παράδειγμα». (14)

Ἐνας ἄνθρωπος, σὰν τὸ Μακρυγιάννη, μὲ τέτοια ὁρμὴ ἐπιβολῆς καὶ ἐξουσιαστικὴ μισαλλοδοξία ἦταν ἐπόμενο νὰ κατέχη ὅλες τὶς τέχνες τῆς ἐξουσιαστικῆς Λογοκρατίας, ἥτοι τοῦ πολιτικῶ, τοῦ διπλωμάτη καὶ συνωμοτῆ, τοῦ πατριδοκάπηλου καὶ αὐτοβιογράφου φυσικά. Ἡ ἐγωκεντρικὴ ἐπιθυμία καὶ ὠραιοπάθειά του τοῦ ἐπέβαλλαν τὴ διάκριση καὶ πρῶτευση, ἀλλὰ ἦταν μετριότης, πρᾶγμα ποὺ τὸ γνώριζε, ἀλλὰ δὲν ἤθελε νὰ τὸ παραδεχθῇ. Ἡ ἐπιθυμοῦσα θέληση τὸν ἐσφρωχνε πρὸς ὅλα τὰ «ὑπουργήματα», μὲ ἀποτέλεσμα νὰ γνωρίζῃ συνεχεῖς ἀποτυχίες. Πιθανὸν οἱ ἄλλοι νὰ μὴν τὸ καταλάβαιναν, ἀλλὰ ὁ Μακρυγιάννης γινώριζε τὴν ἀσυνεπότητά του. Ἦταν ἐπόμενο νὰ «σπάσῃ» τὸ νευρικό του σύστημα καὶ νὰ καταληφθῇ ἀπὸ «παράνοια», σχιζοφρένεια καὶ διχασμούς.

Τὰ ἀπομνημονεύματά του ἀποτελοῦν μιὰ ἀπολογία καὶ μιὰ δικαιολόγηση τῶν πράξεών του, ἀλλὰ καὶ ἐπιπόνηση τῆς ἀλήθειας. Πολὺ πιθανὸν νὰ ἐκφράζουν καὶ τὴ θέληση, τὴν

τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Μακρυγιάννη, τοὺς ἐνδόμυχους πόθους του. Μήπως τὸ ἴδιο δὲν συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς ἄλλους; Ὁ ἀσημαντὸς στὰ στρατιωτικά καὶ σημαντικὸς ἐχθρὸς τοῦ Κολοκοτρώνη, Κανέλλος Δεληγιάννης, μηδενίζει, στὰ ἀπομνημονεύματά του, τὸ γεννημένο πολέμαρχο τοῦ Μωριά, τὸν ὑβρίζει καὶ τὸν συκοφαντεῖ ἀσταμάτητα καὶ ἐντελῶς παιδιαστικά αὐτοχαρακτηρίζεται σωτήρας τῆς Πελοποννήσου.

Ὁ «ἀγαθὸς» Βλαχογιάννης, ἐκδότης καὶ ἀπολογητὴς τοῦ πατριώτη τοῦ Μακρυγιάννη, προλογίζοντας τὰ ἀπομνημονεύματα, μᾶς παραθέτει τὰ παρακάτω:

«Ὁ ἀναγνώστης ὅμως δύναται ἐνταῦθα νὰ ἐρωτήσῃ: Ἄν ἡ θέσις τοῦ Μακρυγιάννη λαβόντος τὸν κάλαμον ἦτο τόσον φυσικῶς ὀρθή, ἀμερόληπτος καὶ ἀνεπηρέαστος, ἀλλ' ὁ σκοπὸς αὐτοῦ ἄρα ἦτο ὅπως ἀπηλλαγμένος φιλοδοξίας τινός; Βεβαίως ὁ Μακρυγιάννης καὶ ὡς στρατιωτικὸς καὶ ὡς πολιτικὸς δὲν ἦτο ἀπηλλαγμένος φιλοδοξίας». (15)

Τὰ ἀπομνημονεύματα τόσο γενικά, ὅσο καὶ εἰδικά, δὲν ἔχουν θέση στὸ χῶρο τοῦ πνεύματος. Οἱ μεγάλοι Ἕλληνες τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς, ὅχι μόνον ἀπομνημονεύματα, ἀλλὰ οὔτε τίποτα ἄλλο σχετικὸ μὲ τὸν ἱστορισμὸ δὲν ἔχουν. Γίνεται φανερό ὅτι ὁ Μακρυγιάννης τόσο σὰν στρατιωτικὸς, ὅσο καὶ σὰν πολιτικὸς, ἀλλὰ καὶ σὰν ἄνθρωπος τοῦ πνεύματος ὑπῆρξε παρέκκλιση ἀπὸ τὴν ἐλληνικότητα.

(13) Περικλῆς Γιαννόπουλος, «Ἄπαντα», σελ. 66.

(14) Ἀπομνημονεύματα Στρατηγοῦ Μακρυγιάννη, προλεγόμενα Γιάννη Βλαχογιάννη.

(15) Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 128, τ. 1.

Κίνηση Ιδεών

**«ΠΟΛΥΠΤΥΧΟΝ», Σειρά Πέμπτη
(έκδοτική ευθύνη ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ
ΡΟΖΟΥ), έκδ. «Δρυμός», Ἀθήνα,
1982.**

Εἶναι τὸ «ἀντιγόνο», τὸ «ἀντίσωμα», πὺ ἀναπτύσσει ὁ ἐσωτερικὸς ἄνθρωπος κατὰ τῆς πλήρους παρακμῆς τοῦ περιβάλλοντος κόσμου μας; Εἶναι ἡ ἀρχὴ ἀναγέννησης τοῦ πνεύματος στὴν Ἑλλάδα; Ἡ εἶναι ἡ ἀπλή συνέχιση τῆς αἰώνιας σκυταλοδρομίας τοῦ Λόγου, πὺ δεξάγεται ἀσταμάτητα στὸν τόπον αὐτό, χιλιάδες χρόνια τώρα, κάτω ἀπὸ τὸ ἀνέσπερο φῶς τῆς φύσεως καὶ τοῦ νοῦ;

Νά, τὰ ἐρωτηματικά, πὺ γεννιοῦνται, ὅταν κανεὶς προσπαθῇ νὰ ἐξηγήσῃ, γιὰτὶ ἐβδομήντα ἐπὶ τὰ Ἑλληνες καὶ Ἑλληνίδες, ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ τὴν ὑπαίθρο, κάθε ἡλικίας, ἐπαγγέλματος, μορφώσεως, προελεύσεως — ὅσοι καὶ ὅσες συμμετέχουν στὸ «Πολύπτυχον 1982», πὺ μόλις κυκλοφόρησε — καὶ κοντὰ τους πολλαπλάσιοι, ἴσως, ἄλλοι πιάνουν τὴν γραφίδα καὶ δίνουν διέξοδο στὸ πῆρσσευμα τῆς καρδίας τους, κάνοντας τέχνη — καὶ, ὄχι σπάνια, ὕψηλὴ τέχνη.

Γιατὶ οἱ πλεῖστοι, ἂν ὄχι ὅλοι οἱ Ἑβδομηνταεπτά αὐτοί, θὲν εἶναι ἐπαγγελματίες γραφιάδες, δὲν ἔχουν κάν, ἴσως, καμμιὰ συγγραφικὴ φιλοδοξία, εἶναι οἱ ἰδεαλιστὲς τοῦ πνεύματος, οἱ πρωτογενεῖς διανοητὲς, κάτι σὰν τοὺς παλιοὺς ἐκείνους καὶ φωτεινοὺς, τῶν προκλαστικῶν χρόνων, πὺ σκέπτονταν καὶ ἔγραφαν χωρὶς κέρδος, χωρὶς σκοπὸ, χωρὶς πόζα καὶ μανιέρα — ἀπλοῖ λειτουργοὶ τῆς θεᾶς ἐλευθερίας καὶ γι' αὐτὸ ἀληθινοὶ καὶ γνήσιοι.

Δικηγόροι μηχανικοὶ, νοικοκυρές, ὀδοντογιατροί, δημόσιοι ὑπάλληλοι, δάσκαλοι, μουσικοὶ, πραπείζητικοὶ, αὐτοδίδακτοι, γιαιτροί, ἡθοποιοί, ναυτικοί, καθηγητὲς, πολιτικοὶ ἐπιστήμονες, οἰκονομολόγοι, μαθηματικοί, φοιτητὲς καὶ τῶσοι ἄλλοι εἶναι οἱ πνευματικοὶ δωρητὲς στὸν φιλολογικὸ ἔρανο τοῦ «Πολύπτυχου 1982», πὺ μὲ τὴση φροντίδα ἐπιμελήθηκε ὁ συνεργάτης τοῦ «Δαυλοῦ» Εὐάγγελος Ρόζος, ἀδέσμευτοι, πὺ πιστεύουν, ὅμως, ὅπως λένε οἱ ἴδιοι, «στὴν συνένωση τῶν πνευματικῶν προσπαθειῶν», ἀνθολόγοι καὶ ἀξιολογητὲς οἱ ἴδιοι τῆς συγγραφικῆς προσφορᾶς τους. Ἱστορία, κριτική, δοκίμιο, πεζογραφία, ποίηση — πρὸ παντὸς ποίηση — εἶναι τὰ φιλολογικὰ εἶδη πὺ θεραπεύουν οἱ γενναῖοι αὐτοὶ τοῦ πνεύματος, πὺ, ἂν καὶ οἱ πῆρσοτέροι τελεῖως ἄγνωστοὶ ἢ λίγο γνωστοί, μπόρεσαν, μὰ τὸ Θεό, νὰ δώσουν ὄχι λίγα κομμάτια, πὺ σίγουρα ποιοτικά εἶναι πολὺ ἀνώτερα ἀπὸ πολλὰ ἔργα «ἀνεγνωρισμένων» καὶ «ἐπιβεβλημένων».

Λυποῦμαι γιὰτὶ στὸ ἀναγκαστικὸ σύντομο αὐτὸ σημείωμα, εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατο νὰ παρουσιάσω κομμάτια ἢ νὰ παραθέσω ἀποσπάσματα ἀπὸ τίς συνεργασίες τοῦ «Πολύπτυχου 1982». Λυποῦμαι, γιὰτὶ εἶναι ἀδύνατο νὰ μνημονεύσω κάν τὰ δυνάματα τῶν Ἑβδομηνταεπτά συνεργατῶν του. Ἐκεῖνο πὺ θέλω, εἶναι νὰ ἐπιστημάνω, νὰ ἐκτιμῆσω, ὅτι στὴν Ἑλλάδα τοῦ σήμερα οἱ εὐγενεῖς καὶ φωτισμένες φύσεις ἀφθοοῦν, ἔστω σὰν μεμονωμένα, σκόρπια λουλούδια μέσα στὴν ἀπέραντη ἔρημο πὺ ἔστησαν στὴν ἔσση τῆς κοινωνίας μας οἱ δυνά-

μεις τοῦ σκότους, τῆς ἐξαχρειώσεως καὶ τῆς ἀποθλακώσεως τοῦ ἀνθρώπινου εἶδους. Τὸ «Πολύπτυχον 1982», τὸ ἀντικατόπτρισμα αὐτὸ τῆς ἀνεπίσημης, ἐξωκατεστημένης, σχεδὸν κρυφῆς, μὰ πλούσιας καὶ δημιουργικῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος, ἀποτελεῖ τὴν πειστικώτερη ἀπόδειξη τῆς ἐκτιμῆσεως αὐτῆς.

Δ. Π. Λ.

ΛΑΜΠΡΟΥ ΚΟΙΡΑΝΗ, «Τρίγρα- φον», ποίηση. Ἀθήνα 1981.

Δὲν ξέρω πόσο ἔχει προσεχθεῖ ἡ ποίηση τοῦ κ. Λ. Κοιράνη ἡ τόσο πλούσια σὲ διδάγματα, ἐθνικὰ θιώματα, σαρκασμὸ καί, ταυτόχρονα, ἔντονη καὶ ὄλο παρρησία αὐτογνωσία.

Ὁμολογῶ ὅτι μὲ κατέπληξε ἡ καίριότητα τοῦ λόγου του, ἡ πρωτότυπη σκέψη του, ἡ ἰδιόρρυθμη γραφή του πού, ὅσο κι ἂν, στὸ πρῶτο μῆρος ἰδίως, θυμίζει καβαφικὴ μίμηση, τὴν ξεπέρασε τόσο ὥστε νὰ μπορούμε νὰ ποῦμε πὼς ἔχει διαμορφώσει μιὰ δική του, ὁλότελα προσωπική, γλώσσα καὶ ἕνα ὕφος κυριολεκτικὰ ἀνεπανάληπτο. Ἐντονη στὴ ποίησή του εἶναι καὶ ἡ αἴσθησις τῆς ἱστορίας. Τὸ ἑλληνικὸ παρελθόν, στὴν πιὸ πλατιά του ἔννοια, ἀποτελεῖ τὸ κύριο ὑπόβαθρο τῆς ποίησής του.

Χωρὶς ἀμφιβολία ὁ ποιητὴς μας, ἐδῶ, θιώνει μ' ἕνα δικό του ἔντονα προσωπικό τρόπο — ὑπομνηματικό, σχολιαστικό καί, ταυτόχρονα, παιδαγωγικό — τὴν ἱστορία, ἐπιλέγοντας προσεχτικὰ πρόσωπα καὶ καταστάσεις, ἐποχὲς καὶ γεγονότα πού, συχνὰ μισοξεχασμένα ἀπὸ τὴν ἐπίσημη ἱστορία, ἔρχονται ἐδῶ νὰ θυμίσουν καὶ νὰ προβληματίσουν τοὺς σημερινούς. Μιὰ εἰρωνικὴ διάθεση, συνδυασμένη μὲ μιὰ ἥρεμη ἀποδοχὴ τῶν ἀνθρώπινων ἀδυναμιῶν, πυροδοτεῖ ἕναν σιγαλόφωνο καὶ ἐλεγχόμενο λυρισμὸ πού τὸν κρύβει, ἀκόμα περισσότερο, μιὰ ἐπιμονὴ πεζολογικὴ διάθεση τῆς ποιητικῆς

του. Κι ὅμως γιὰ ὅσους προσέχουν τὸ στίχο του, ὅσους ἀποθλέπουν περισσότερο στὶς προεκτάσεις τοῦ λόγου του, τὶς ἀναλογίες, τοὺς μισοκρυμμένους ὑπαινιγμούς του, τοὺς περιμένουν οἱ πιὸ εὐχάριστες ἐκπλήξεις. Τότε ὅλα φωτίζονται: Ὁ Κοιράνης προβάλλει πανέξυπνος, γεμάτος εἰρωνεία, χολή, ὀργή, σαρκασμὸ ἀλλά, συχνά, καὶ γεμάτος λύπη καὶ ἀνήμερη λύσσα. Ὁ πατριωτισμός του, ἡ πικρία του γιὰ τὶς ἀδυναμίες, τὰ σφάλματα, τὶς ἐθνικὲς ταπεινώσεις ὅλα, συγχωνεύονται καὶ ἐναρμονίζονται στὶς σύνταμες ποιητικὲς του συνθέσεις πού, ὡστόσο, θεματικά, ἀγκαλιάζουν ὁλόκληρες ἱστορικὲς περιοχὲς καὶ θίγουν καίρια, ὅσο καὶ κρίσιμα προβλήματα γιὰ τὸ παρελθόν καὶ τὸ μέλλον τοῦ ἑλληνισμοῦ. Τὰ «Δήγματα» πρὶν γ' μέρους, καθαρὰ εἰρωνικά, ἐντάσσονται ἀναμφίβολα στὴν περιοχὴ τῆς ὑψηλῆς σατιρικῆς ποίησης, μὲ ἀξιώσεις, πού λίγοι μᾶς ἔχουν συνηθίσει σὲ τέτοια ποιότητα.

Ἰδιαίτερα μοῦ ἄρεσαν τὸ «Αἰχμάλωτο» γεγονότες», τὸ «Ἀπλὰ λύσεις», τὸ «Πύρρειον», ἡ «Ἐπιστολή», τὸ «Νόστιμον ἡμᾶρ», ὁ «Γαθαθαῖς», «Ὁ Καὺμός τοῦ Αἰγίου» καὶ ἡ λυρικότητα «Μνήμη».

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Γ. ΡΟΖΟΣ

ΔΗΜ. ΣΤΑΜΕΛΟΣ :

Μᾶς δόθηκε καὶ ἄλλοτε ἡ εὐκαιρία νὰ σχολιάσουμε τὶς τελευταῖες ἱστορικὲς ἐργασίες τοῦ ἐκλεκτοῦ δημοσιογράφου, ἱστορικοῦ καὶ λογοτέχνη κ. Δημ. Σταμέλου. Μὲ τὶς τρεῖς ἰκορυφαίες, πρόσφατες, δημιουργίες του γιὰ τὸ Μακρυγιάννη, τὸν πατέρα τοῦ Ὀδυσσεᾶ Ἀντρούτσου καὶ τὸν Κατσαντώνη, ἀνάστησε, κυριολεκτικὰ, τὴν πρόσφατη ἱστορία μας δίνοντάς μας ἀνάγλυφες καὶ ὀλοζώντανες πὶς μεγάλες αὐτὲς προσωπικότητες. Μεγάλα καὶ πολλὰ τὰ χαρίσματα καὶ

οἱ συγγραφικὲς του ἀρετές. Συνδυάζοντας τὴν ἱστορικὴ γνώση, τὴν σὲ βάθος γνωριμία μὲ τὴν ἐποχὴ, κατορθώνει νὰ μᾶς δώσει ἀπόλυτα πειστικὲς ἐξιστορήσεις ὄχι μόνο τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσης τῶν ἡρώων του, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐποχῆς τους. Μὲ μαεστρία, φαντασία καὶ ἐνέργεια ἀνασυνθέτει ὁλόκληρες ἐποχὲς δίνοντάς μας τὴν αἴσθηση τῆς ἀμεσότητος, τῆς ἰδιάζουσας ἀτμόσφαιρας τοῦ χώρου μέσα στὸν ὅποῖον αὐτοὶ ζοῦν, κινεῖνται καὶ ἐνεργοῦν. Χρησιμοποιώντας ἕνα λόγο μεστό, γρήγορο, πετυχαίνει νὰ κρατάει τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστη ἀμείωτο καί, ἀκόμα, νὰ τοῦ προκαλεῖ συγκινήσεις καὶ εὐχάριστα ξαφνιάσματα. Ἐντάσσοντας τὴν καθαρὰ λογοτεχνικὴ τεχνικὴ, τὸ διάλογο, τὴν καίρια, λακωνικὴ εἰκόνα στὸ ἔργο του διαμορφώνει

ἕνα ἰδιότυπο εἶδος ἱστορικῆς βιογραφίας καὶ λογοτεχνίας ἀπόλυτα πετυχημένο καὶ πρωτότυπο. Ἡ ὥς τώρα ἐπιτυχία του, οἱ ἀλλεπάλληλες ἐκδόσεις τῶν ἔργων του, εἶναι οἱ ἀψευδέστεροι μάρτυρες τῆς θαυιάς καὶ μεγάλης ἀπήχησης ποὺ ἔχουν στὸ εὐρύτερο πνευματικὸ Κοινό. Τοῦ εὐχόμεσθε νὰ μᾶς δώσει σύντομα, καὶ νέα ἔργα ἀνάλογης πρωτοτυπίας καὶ ἀξίας μὲ τὰ προηγούμενα. Τὸν διαβεβαιώνουμε, ἀκόμα, πὼς ὄχι μόνο εἴμαστε ἀπὸ τοὺς θερμότερους ἀναγνώστες του, ἀλλὰ καὶ φίλοι τῆς τέχνης του. Σαφῶς, εἴμαστε θεσπαιοὶ, πὼς, στὸν ταμέα τῆς ἱστορικῆς βιογραφικῆς μυθιστορίας εἶναι σήμερα ὁ κορυφαῖος στὸν τόπο μας.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Γ. ΡΟΖΟΣ

